

การศึกษาวิจัยเรื่อง

“การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ
จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”

THE CULTURAL PARTICIPATORY MANAGEMENT WITHIN
“SUKHOTHAI ‘S MANGKHALA” : IN CASE OF KOKRAT SUB-DISTRICT
KONGKAILAT DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

งานวิจัยนี้ได้ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย : “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมโนกรรมจังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” (THE CULTURAL PARTICIPATORY MANAGEMENT WITHIN “SUKHOTHAI ‘S MANGKHALA” : IN CASE OF KOKRAT SUB-DISTRICT KONGKAILAT DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัสวลิ นิติเกษตรสุนทร , หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

(๑) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมโนกรรมของตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

(๒) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมโนกรรมของตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

(๓) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมจังหวัด

กลุ่มตัวอย่าง คือ วงมโนกรรมตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย การจัดเก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม / จัดเวทีเสวนาตลอดจนศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Interview Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยเชิญคณะวิจัยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านได้ร่วมวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย ตลอดจนเชิญพ่อเพลงแม่เพลง และผู้ทรงวุฒิได้ตรวจสอบและวิพากษ์ข้อมูล โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความหมายทางภาษา (Manifest) โดยตรง

ผลการวิจัยสรุปว่า

(๑) การศึกษาสภาพการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมโนกรรมตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย รูปแบบเดิมนั้น จะเล่นหรือแสดงทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล แสดงได้ทุกสถานที่ ไม่จำกัดสถานที่ ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นเครือญาติในตระกูลเดียวกัน ไม่ค่อยถ่ายทอดความรู้หรือวิธีการแสดงให้ผู้อื่น การมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจของการมีส่วนร่วมทุกระดับยังคงอยู่ที่หัวหน้าหรือหัวหน้าวงเป็นหลัก ส่วนภาครัฐ ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังอยู่ในระดับต่ำ

(๒) การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคละ ตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ในปัจจุบันนั้น ได้พัฒนางานด้านวัฒนธรรมแตกต่างไป จากอดีตมาก มีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนอยู่ในระดับสูง ยกเว้นขั้นตอนการตรวจสอบที่ยังขาดความชัดเจน โดยหลายๆ ส่วนทั้งฝ่ายปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ปราชญ์ชาวบ้าน ได้ให้ความสำคัญ รวมทั้งสถานศึกษาได้นำไปปรับประยุกต์บูรณาการร่วมใช้ในการศึกษาทุกด้าน

(๓) การศึกษาในการเสริมสร้างกระบวนการการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมจังหวัด โดยที่จะมุ่งเน้นให้คณะผู้ทรงความรู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน สามารถบริหารจัดการวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนได้อย่างมีเอกภาพ

หัวหน้าโครงการ	นายสมศักดิ์ ลิขสิทธิ์	ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ.....
ประเภทสื่อ	การแสดง	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีงบประมาณ	๒๕๕๑	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

THE CULTURAL PARTICIPATORY MANAGEMENT WITHIN
“SUKHOTHAI’S MANGKHALA” : INCASE OF KOKRAT SUB-DISTRICT
KONGKRAILAT DISTRICT SUKHOTHAI PROVINCE

Advisor : Asst.Prof.,Ph.D Passawalee Nitikasetsoontorn

The objectives of this study were to :-

(1) study the cultural participatory management within Mangkhala of Kokrat Sub-district, Kongkraitat District, Sukhothai Province.

(2) study the model of cultural cultural participatory management within Mangkhala of Kokrat Sub-district, Kongkraitat District, Sukhothai Province.

(3) develop the process of participatory working between The Provincial Cultural Department and The Provincial Cultural council.

The sample was the Mangkhala of Kokrat Sub-district, Kongkraitat District, Sukhothai Province. The instrument used for data collecting were the in-depth interview, the interview group, the stage associates and the related paper.

The data analysis was held by the various scholars and the experienced singers with content analysis and manifest technique.

The research finding were as follows :-

(1) The old style of cultural participatory management of people in within Mangkhala of Kokrat Sub-district, Kongkraitat District, Sukhothai Province was to play both in auspicious and inauspicious occasions. The Mangkhala music was also played everywhere. Most of the players were in the same family. It was up to the head or owner. Any of the government sector, the community and the Locality Administrative Organization rarely related to them.

(2) The cultural participatory management within Mangkhala of Kokrat Sub-district, Kongkraitat District, Sukhothai Province at present is varied.

The Locality Administrative Organization, the government sector and the folk philosophers make it important. Moreover, schools integrate Mangkhala with subjects in their learning. Every step of management has highly participation, except the checkup that is not clear.

(3) The process of participatory working between The Provincial cultural Department and The Provincial cultural Council can be developed by the cultural participatory management of the scholars, the folk philosophers and the community.

สารบัญ

บทที่	หน้า
๑. บทนำ.....	๑
ความสำคัญของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
ความสำคัญของการวิจัย.....	๕
ขอบเขตในการศึกษา.....	๕
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๖
๒. การทบทวนวรรณกรรม.....	๘
องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	๘
องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	๑๕
องค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงสมัยสุโขทัย.....	๒๖
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๓๐
๓. ระเบียบวิธีวิจัย.....	๓๑
รูปแบบการวิจัย.....	๔๐
ประชากรที่ศึกษา/กลุ่มตัวอย่าง.....	๔๐
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	๔๐
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๑
๔. ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	๔๒
ผลการศึกษาที่ได้.....	๔๒
ข้อสรุป.....	๘๒
ข้อเสนอแนะ.....	๘๗
บรรณานุกรม.....	๘๘

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	๑๐๑
ภาพกิจกรรม.....	๑๐๒
การพัฒนาการแสดงผลงาน.....	๑๐๘
แบบรายงานการสร้างการมีส่วนร่วม.....	๑๑๓
รายชื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการอ้างอิง.....	๑๑๖
รายชื่อคณะวิจัย.....	๑๑๗
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๑๘

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
๑. แสดงจำนวนประชากร.....	๕๕
๒. แสดงเพลงที่ใช้เป่าในวงม้งคละ.....	๖๘
๓. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนการแสดงม้งคละ.....	๘๐
๔. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนเครื่องดนตรี.....	๘๐
๕. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนทำรำ.....	๘๐
๖. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนการแต่งกาย.....	๘๑
๗. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนการถ่ายทอดทางดนตรี.....	๘๑

บัญชีภาพ

ตาราง

หน้า

๑. บริบทและปัญหาการแสดงมังคละตำบลกกแรต.....	๔๗
๒. สามเหลี่ยมความยั่งยืนกับการแสดงมังคละ.....	๗๔
๓. สรุปลักษณะสามเหลี่ยมความยั่งยืนกับการแสดงมังคละ.....	๗๗
๔. รูปแบบการมีส่วนร่วมการแสดงมังคละในปัจจุบัน.....	๘๖
๕. รูปแบบแนวทางการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนการแสดงมังคละ.....	๙๗

กิตติกรรมประกาศ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ได้ร่วมกันดำเนินการจัดทำงานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคั่งจังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” ซึ่งได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการวิจัยตลอดจนทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) นับเป็นโอกาสที่ดีที่หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนได้ร่วมกันคิดใจทวิเคราะห์ถึงปัญหางานวิจัยด้านวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

นับแต่สมัยราชวงศ์พระร่วง ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ลายสือไทยหรือตัวหนังสือไทยขึ้นเมื่อมหาศักราช ๑๒๐๕ (พุทธศักราช ๑๘๒๖) โดยหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่บางตอนได้กล่าวถึงการละเล่น การแสดงถึงความยิ่งใหญ่ในอดีต กล่าวว่ “...เมื่อกรานกฐิน มีพนมเบี๋ย พนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่งหมอนโนน มีบริพานกฐิน โดยท่านแลปี แล้ญิบล้าน ไปสูตญติกฐินถึงอรัญญิกพูน เมื่อจักเข้าเวียงวังทำวหัวลานดบงค้กลองด้วยเสียงพาดเสียงพิน เลื่อนขับ ใครจักมักเล่นเล่น ใครจักมักหัวหัว ใครจักมักเลื้อนเลื้อน..” จากความยิ่งใหญ่ในอดีตถึงปัจจุบันของการละเล่นมั่งคั่งจังหวัดสุโขทัยได้กลายเป็นอดีต แต่ก็ยังมีการละเล่นมั่งคั่งในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยโดยภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นมาอย่างต่อเนื่องมีจำนวนจำกัด นับวันที่หดหาย สูญหายไปตามกาลเวลา จึงเห็นสมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาแนวทางส่งเสริมวัฒนธรรมของการละเล่นมั่งคั่ง อันประกอบไปด้วย การอนุรักษ์ การเผยแพร่ การพัฒนา ตลอดจนการศึกษา ให้คงอยู่คู่สังคมวัฒนธรรมของจังหวัดสุโขทัย

คณะวิจัยที่ได้รับการเชิญร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยหลายส่วน เช่น ปราชญ์ด้านการละเล่นมั่งคั่ง ครู อาจารย์ ที่มีผลงานในการศึกษาด้านมั่งคั่งมาอย่างต่อเนื่อง เยาวชนที่ได้รับการถ่ายทอดการละเล่นมั่งคั่ง ตลอดจนนักวิชาการวัฒนธรรมที่มีความรู้ ความสามารถ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ต้องขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ ทั้งปราชญ์ชาวบ้านที่ชื่อนายเอเพ็ชร ที่ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิจัยฯ โรงเรียนกงไกรลาศวิทยาที่ได้แสดงความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนโดยใช้มั่งคั่งเป็นสื่อ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลกกแรตที่ได้ร่วมการวิจัย และต้อนรับคณะวิจัยในพื้นที่อย่างดียิ่ง ตลอดจนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่ให้โอกาสทุนวิจัยแก่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยในครั้งนี้

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานการวิจัยฯ นี้จะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อยสำหรับผู้ที่สนใจ และเป็นแนวทางในการพัฒนาในการละเล่นมั่งคั่งต่อไปในทุกพื้นที่ ต่อไป

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

ตุลาคม ๒๕๕๑

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงวัฒนธรรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ดำเนินการในพื้นที่ทั่วประเทศมีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานในภูมิภาคเทียบเท่ากองในสำนักงานปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการของกระทรวงทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามนโยบาย และบรรลุมิติวัตถุประสงค์ของทางราชการ

กระทรวงวัฒนธรรมจึงมีนโยบายในการดำเนินงาน ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมทั้งหมด ๖ ข้อ และกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งหมด ๔ ข้อ

นโยบายข้อที่ ๔ คือการรวบรวมองค์ความรู้ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ข้อที่ ๓ คือการนำทุนวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ตามนโยบาย และยุทธศาสตร์ ดังกล่าว เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้รวบรวมองค์ความรู้ ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ นำมาทำให้เกิดคุณค่า และเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งปฏิบัติงานวัฒนธรรมในภูมิภาค จะต้องเก็บรวบรวม องค์ความรู้ ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ และเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนตามหลักเศรษฐกิจเพียงพอ เน้นให้ประชาชนพึ่งพาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน นำมาเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว มุ่งใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ของรัฐ

ในการบริหารประเทศ รัฐก็ให้ความสำคัญในเรื่อง ศาสนาศิลปะวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างมาก จะเห็นได้จากการตรากฎหมาย และกำหนดแผนพัฒนาเกี่ยวกับการส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในส่วนที่ ๔ แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา ๘๐ (๖) สนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่ ๑๐ แนวนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ (๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับชาติ และท้องถิ่น (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ๒๕๕๐. หน้า ๓๕ – ๓๖, ๔๓)

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๙) ได้กำหนดเจตนารมณ์ เพื่อมุ่งพัฒนา (๑) สังคมไทยที่มีคุณภาพ (๒) สังคมภูมิปัญญา และการเรียนรู้ (๓) สังคมแห่งความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน มีวัตถุประสงค์ และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ ๒ : การสร้างสรรค์พัฒนาและเผยแพร่ความรู้ การเรียนรู้ และการใฝ่รู้ของประชาชน เพื่อสร้างสังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ๖ : การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อสร้าง สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ๗ : การส่งเสริมและสร้างสรรค์ ทูทางสังคม และวัฒนธรรมบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

แผนแม่บทวาระแห่งชาติ “ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา” (พ.ศ. ๒๕๔๑ – ๒๕๕๐) เป็นกรอบความคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

การศึกษาสืบค้นรวบรวมองค์ความรู้ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมวิถีการดำรงชีวิต การทำมาหากิน ประวัติศาสตร์ ศิลปหัตถกรรม การจัดการทรัพยากร นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกความภาคภูมิใจในคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง

วิธีการ : เน้นสร้างแหล่งการเรียนรู้ “ภูมิปัญญา และศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น” ที่ได้มีการศึกษาสืบค้นทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดการติดต่อในเรื่องราวต่าง ๆ เช่น แหล่งการเรียนรู้ แหล่งประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่น การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม การบริการทางวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีความสำคัญตามที่กล่าวมาข้างต้น แต่ความเป็นจริง ในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือศิลปะต่างๆ ถูกกลืนจากบุคคล หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่จะช่วยให้มีการสืบต่อถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้บุคคลในรุ่นหลัง ๆ ได้เรียนรู้ ตระหนักในคุณค่าตลอดจนการเลือกสรรยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสงบสุข

สุขุทัยเป็นราชธานีแห่งแรกของชาติไทยเป็นดินแดนแห่งการเริ่มต้นของความ เป็นไท มีประวัติศาสตร์ มีอารยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เก่าแก่เจริญรุ่งเรืองมาช้านานกว่า ๗๐๐ ปี และ ประชาชนได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการสังสรรค์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญามากมายซึ่งได้มีการอนุรักษ์ให้คงอยู่ ดังปรากฏภูมิศิลปะการแสดงพื้นบ้านโบราณสถานและโบราณวัตถุตลอดจนข้าวของเครื่องมือใช้มาจนถึงปัจจุบัน

การสืบค้นเรื่องราวศิลปะการแสดง และวัฒนธรรมความเป็นมาประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อศึกษาเรียนรู้เหตุการณ์ความเป็นมาในอดีตมาเชื่อมโยงกับปัจจุบันและอนาคต เพื่อนำแนวคิดที่ได้มาวางแผนพัฒนา ดำเนินการ ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ซึ่งเป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และเป็นภารกิจหลักของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เชื่อกันว่า ใครก็ตามได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง จะสามารถใช้เป็นเครื่องเตือนสติ เป็นพลังสร้างความภูมิใจ สร้างประโยชน์เพิ่มมูลค่าหรือเป็นข้อคิดกับการวางแผนในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี

อาณาจักรสุโขทัยเป็นราชอาณาจักรธานีแห่งแรกของประเทศไทยซึ่งก่อตั้งโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์พระร่วง ล่วงต่อมาถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ซึ่งถือเป็นยุคทอง มีการเรียกขานพระองค์ในสมัยต่อมาว่า “พญารามราชปราชญ์รัฐธรรมนูญ” ที่ขยายนครรัฐด้วยกำลังรบและสัมพันธไมตรีอย่างกว้างขวาง และมีหลักฐานบ่งบอกความเป็นอารยชนชาติที่มีภาษาเป็นของตนเองและมีการบันทึกในเรื่องต่างๆ จากหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่บางตอนได้กล่าวถึงการละเล่นการแสดงถึงความยิ่งใหญ่ในอดีต กล่าวไว้ว่า “...เมื่อกษัตริย์ มีพนมเบญจ พนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่งหมอนโนน มีบริพานกษัตริย์ โดยท่านแลปี แล้ญีบด้าน ไปสูดญัตติกษัตริย์ถึงอรัญญิกพูน เมื่อจักเข้าเวียงวังทำหัวลานดั่งคังคองด้วยเสียงพาดเสียงพิน เลื่อนขับ ใครจักมักเล่นเล่น ใครจักมักหัวหัว ใครจักมักเลื่อนเลื่อน..” คำว่า “ดั่งคังคอง” เป็นคำโบราณที่มีใช้ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย แปลว่า เป็นการประโคมกลอง หรือตีกลองที่ซึ่งด้วยหนัง ซึ่งมีรูปกลมรีๆ (สภาวะวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย, ม.ป.ป.. หน้า ๑)

ในอดีตได้กล่าวถึงการละเล่นและประเพณีต่างๆ ที่สำคัญอย่างต่อเนื่องกันมา การละเล่นการแสดงที่ได้สืบทอดกันมา โดยมีเป็นการแสดงการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุโขทัยมีมากมายหลากหลาย โดยเฉพาะการละเล่นมังคละที่อยู่ในลุ่มน้ำยมของจังหวัดสุโขทัย และลุ่มน้ำ่านของจังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก ที่มีการละเล่นมังคละกันจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยมีการไปมาหาสู่ตามลุ่มแม่น้ำต่างๆ ในการทำมาค้าขายในอดีต การละเล่นมังคละในปัจจุบันมีจำนวนน้อย เนื่องจากเป็นการละเล่นเฉพาะถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะพ่อเพลง แม่เพลงได้มีอายุมากขึ้นแล้วเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจ ตลอดจนไม่ค่อยส่งเสริมให้นำมังคละมาเล่นหรือแสดงอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหนึ่งอันเนื่องมาจากจังหวัดสุโขทัยมีการละเล่นหลายอย่างในแต่ละท้องถิ่น เช่น การละเล่นหรือการแสดงกลองยาว จึงส่งเสริมให้กลองยวณำมาแสดงเนื่องในโอกาสต่างๆ และสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการละเล่นหรือการแสดงมังคละคือ เครื่องดนตรีหายาก นักเป่าปี่มีจำนวนน้อย (น้อยมาก) ตลอดจนผู้ที่มีความรู้ที่ได้รับการ

ถ่ายทอดหรือเล่นมาแต่ในอดีตมีอายุมากขึ้นเล่นหรือแสดงไม่ไหว จึงทำให้วงม้งคละได้ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องที่เป็นของชุมชนหรือชาวบ้าน

จังหวัดสุโขทัยมีวงม้งคละที่ใช้แสดงการละเล่นอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบันที่แสดงโดยประชาชนมีจำนวน ๕ คณะ และในสถานศึกษาที่แสดงโดยนักเรียน จำนวน ๔ คณะ ทั้งจังหวัดรวมเป็น ๙ คณะ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการละเล่นในชุมชนที่มีการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องเท่านั้น จึงน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งที่จะหาแนวทางการพัฒนาและถ่ายทอดให้กับบุคคลผู้สนใจ ตลอดจนเยาวชนที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ต่อไปในอนาคต ถึงแม้ปัจจุบันจะมีบางสถานศึกษาได้นำเข้าเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอันดี แต่ก็ยังมีไม่แพร่หลายและมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับการแสดงม้งคละที่ถือเป็นการแสดงประจำจังหวัดที่มีการสืบทอดมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งกันอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลักฐานการอพยพย้ายออกมาจากตำบลไกรนอก แต่ความเป็นวัฒนธรรมอันดีงามชาวตำบลกกแรตยังคงมีการสืบทอด รักษา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมไว้คงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน การแสดงม้งคละตำบลเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวตำบลกกแรตได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

การแสดงดนตรีม้งคละ ตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่อดีต มีการสั่งสม พัฒนา ถ่ายทอดสืบทอดกันมา จนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจากศิลปินพื้นบ้าน ที่มีคุณค่ายิ่ง มีประโยชน์ เป็นความภาคภูมิใจของคนกกแรต ควรที่จะต้องมีการศึกษา เก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อการส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาให้มีคุณค่าคู่รากเหง้าของชุมชน และสังคมชาวจังหวัดสุโขทัย โดยการแสดงดนตรีม้งคละมีการสืบทอดจากครูเพลง ตลอดจนมีการนำไปพัฒนากับการศึกษาของสถานศึกษาในทุกระดับโดยเฉพาะโรงเรียนองไกรลาศวิทยา ที่ได้มีการประยุกต์ให้เข้าวิชาการในด้านต่างๆ และส่งเสริมให้เยาวชนในสถานศึกษาได้มีความรัก ความหวงแหน สิ่งที่ดีงามดังกล่าวให้อยู่กับอำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัยตลอดไป

วัฒนธรรมต่างๆ ในอดีตถึงปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานของกระทรวงวัฒนธรรม และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับที่พยายามผลักดันให้มีการอนุรักษ์ เผยแพร่ พัฒนา และศึกษา ความเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน รวมถึงการทำงานด้านวัฒนธรรมที่มีการมุ่งเน้น “การบริหารจัดการวัฒนธรรม” ที่จะส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรภาคประชาชนมีปัญหาที่พบว่า “...การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ เพราะขาดแรงสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินการ..” (เว็บไซต์, ๒๕๕๑) ทางออกของปัญหาในการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นเน้นทุกระดับและภาคส่วนให้ความสำคัญของท้องถิ่นหรือ

ชุมชน ที่จะมีการสร้างการมีส่วนร่วม ๒ ลักษณะ คือ การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการด้านวัฒนธรรมมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ จนถึงร่วมประเมินผล โดยภาครัฐสนับสนุนงบประมาณให้เป็นหลัก และการทำให้ชุมชนเสนอกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากร่วมคิดของชุมชนเข้ามา แล้วภาครัฐสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน

สภาวัฒนธรรมจังหวัด อำเภอ ตำบล เป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญที่จะอนุรักษ์สืบสาน สร้างสรรค์งานวัฒนธรรมที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมของตนเองในท้องถิ่น รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานวัฒนธรรมจะปกป้องดูแลความเป็นอัตตลักษณ์ของตนเอง ตลอดจนเป็นเครือข่ายประสานเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนให้เข้มแข็งให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การที่จะส่งเสริมให้ชุมชนในแต่ละพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัฒนธรรม โดยเฉพาะการแสดงมัจฉะในจังหวัดสุโขทัย จึงมีความสำคัญที่จะส่งผลถึงความยั่งยืนของรากเหง้าของท้องถิ่น ที่จะส่งผลให้ท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในความเป็นตัวของตัวเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมัจฉะของตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมัจฉะของตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

๒.๓ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมจังหวัด

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษานี้ทำให้ได้ทราบสภาพการ และรูปแบบของการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีส่วนส่งเสริมให้การแสดงมัจฉะของจังหวัดสุโขทัย อันที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนและจัดทำโครงการ เพื่อพัฒนาการแสดงมัจฉะของจังหวัดสุโขทัยได้อย่างเหมาะสม อันที่จะนำสู่ความยั่งยืนคู่กับจังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตการศึกษา

๓.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาในพื้นที่ที่มีการแสดงมัจฉะในจังหวัดสุโขทัย ที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครู แม่ครูเพลงจากอดีตสู่ปัจจุบันที่แสดงโดยประชาชน ประกอบด้วย ๔ อำเภอ จาก

ทั้งหมด ๙ อำเภอ ในจังหวัดสุโขทัย ส่วนอำเภออื่นๆ ไม่มีการละเล่นมังคละในพื้นที่ โดยเลือกศึกษาการ
แสดงมังคละในตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

๓.๒ ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่ ๑ กุมภาพันธ์ — ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑ รวมระยะเวลา ๘ เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ศิลปะการแสดงมังคละตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ได้รวบรวมอย่างเป็นระบบ
๒. เอกสารศิลปะการแสดงมังคละตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สามารถเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนา อนุรักษ์ และมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
๓. มีเอกสารประกอบการศึกษา เรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแสดงในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้
๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงมังคละได้รับการส่งเสริม พี่นฟู ได้มีการอนุรักษ์ และสืบทอดให้คงอยู่
๕. กระตุ้นให้ประชาชนในชุมชน มีความภาคภูมิใจ เกิดความรัก และหวงแหนในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ให้ความร่วมมือในการส่งเสริม พี่นฟู และอนุรักษ์ ซึ่งเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวและชุมชน เป็นการแก้ไขปัญหาของรัฐ ที่มุ่งใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นทุนในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม
๖. ผู้นำท้องถิ่น ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการชุมชน และในการส่งเสริมพัฒนา อนุรักษ์ และมีการสืบทอดศิลปะการแสดง

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง สภาพดั้งเดิมและความเป็นมาในการจัดการ ที่ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสเข้าไปจัดการและมีส่วนร่วมในเรื่องวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะการแสดงมังคละที่ได้มีส่วนร่วมการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์

รูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง รูปแบบดั้งเดิมที่มีส่วนร่วมในเรื่องวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ที่สะท้อนภูมิปัญญาในการร่วมกันที่ได้มีส่วนร่วมการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ รวมถึงรูปแบบการพัฒนาทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงมังคละจากอดีตถึงปัจจุบัน ตลอดจนบริหารจัดการ

ในการเตรียมความพร้อม การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อการอยู่รอด และ การจัดการความเข้าใจของการแสดงมังคละ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง บุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้เรื่องศิลปะการแสดง มังคละ ซึ่งเกิดการเรียนรู้ สะสม และถ่ายทอดประสบการณ์จากบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล และสามารถถ่ายทอดเผยแพร่ไปสู่บุคคลอื่นได้

รูปแบบ หมายถึง ลำดับขั้นตอนการแสดงมังคละ ลักษณะโครงสร้าง เอกลักษณะเฉพาะการ แสดงมังคละตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง ทุกภาคส่วน ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปจัดการ และมีส่วนร่วมในเรื่อง การแสดงมังคละของการมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคั่งจังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาบ้านกกแรต ตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย มีเนื้อหาความรู้ทางวิชาการหรือแนวความคิดที่ใช้ในการดำเนินการ ดังนี้

๑. องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
๒. องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม
 - ความหมายของวัฒนธรรม
 - ปัญหาวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน
 - การดำเนินงานวัฒนธรรม
 - ปัญหาของการดำเนินงานวัฒนธรรม
๓. องค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงสมัยสุโขทัย
๔. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - แนวคิดทฤษฎีและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหารและการจัดการ

การบริหารเกี่ยวข้องกับคนและองค์การ และมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้ เนื่องจากว่าการบริหารเกี่ยวข้องกับชีวิตของคน และองค์การ

การบริหารหรือการจัดการ โดยทั่วไปเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันและใช้แทนกันได้ความหมายหรืออธิบายคำว่า "การบริหาร" หรือ "การจัดการ" นั้น ปรากฏมีอยู่มากมายในตำราและบทความต่าง ๆ ในที่นี้จะยกคำจำกัดความของนักวิชาการบางท่าน เช่น ประสิทธิ์ แต่งร่วม กล่าวว่าการบริหาร^๑ (Administration) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน

^๑ ประสิทธิ์ แต่งร่วม. คู่มือปฏิบัติงานและเตรียมสอบเลื่อนระดับตำแหน่งของข้าราชการ. ๒๕๓๖. หน้า

นิคม มูลิกะคามะ^๑ กล่าวว่า การบริหาร คือ การจัดทรัพยากรเพื่อเปลี่ยนแปลง ให้สังคมดีขึ้น เรียกว่า การพัฒนา แต่ถ้าเมื่อใดสังคมเลวลง ก็เรียกว่า ความหายนะ

เฉลิมพล มีสมนัย^๒ กล่าวว่า การบริหารหมายถึง การผสมประสานทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ และกล่าวว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการ กิจกรรมหรือการศึกษาเกี่ยวกับ การปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในอันที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาวะ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมของกลุ่มบุคคล

ฮาโรลด์ คูนท์ (Harold Koontz) ให้ความหมายว่า การบริหารคือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น

มิเชล เอ ฮิตต์ และคณะ (Michael A. Hitt และคณะ) กล่าวว่า การบริหาร เป็นกระบวนการในการสร้างผสมผสานระหว่างปัจจัยการผลิต หรือการให้บริการและปัจจัยแวดล้อมทางการผลิตเพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ตามความต้องการผู้บริหาร

ประสิทธิ์ แดงรัมย์ ให้ความหมายการบริหารว่า การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคล ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด หรือ หลายอย่างรวมกันที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมีเหตุผล

ศิวาพร มัณฑุกานนท์^๓ ให้ความหมาย การบริหารว่า หมายถึง การบริหาร เป็นกระบวนการวางนโยบายระเบียบ และกรรมวิธีในการดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในองค์การ โดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสม และบำรุงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรด้านมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพให้มีปริมาณเพียงพอ เพื่อให้ได้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

^๑นิคม มูลิกะคามะ. การพัฒนธรรมศึกษา กระบวนการบริหารและจัดการวัฒนธรรม. ๒๕๓๘. หน้า ๓๕๕.

^๒เฉลิมพล มีสมนัย. คู่มือการประกอบการอบรมหลักสูตรการบริหารสำหรับผู้บังคับบัญชา. ม.ป.ป. หน้า ๑.

^๓ศิวาพร มัณฑุกานนท์. การบริหารงานบุคคล. ๒๕๒๙. หน้า ๑.

การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการคือ

๑. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
๒. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ
๓. การบริหารย่อมต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
๔. การบริหารย่อมมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
๕. การบริหารย่อมเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล
๖. การบริหารย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล ฉะนั้นต้องอาศัยความร่วมมือใจ (Collective mind) เพื่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังร่วมของกลุ่ม (Group Effort) ที่จะทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์
๗. การบริหารมีลักษณะ เป็นการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล (Rational)
๘. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด
๙. การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการบริหารหมายถึง กระบวนการกระทำร่วมกัน โดยการ ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน ด้วยวิธีต่างอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศ และให้เกิดความสุขร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละองค์การ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์^๑ ได้เสนอบทบาทที่สำคัญของการจัดการมี ๓ ด้าน คือ

๑. บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์การ ผู้จัดการต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนขององค์การ
๒. ^๒ บทบาทด้านสารสนเทศ (Informational roles) ผู้จัดการจะรับและเก็บข้อมูลจากองค์การและสถาบันภายนอกของเขา โดยการอ่านนิตยสารหรือการคุยกับบุคคลภายนอก เพื่อเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของชุมชน
๓. บทบาทในการตัดสินใจ (Decisional Roles) ในขั้นนี้เป็นบทบาทในการแก้ปัญหา จากทางเลือกต่างๆ

สุดา เทียบจัตุรัส ^๓ ได้เสนอบทบาทของบุคคลในที่มงานประกอบด้วย ๙ บทบาท

^๑ ศิริวรรณ เสรีรัตน์. พฤติกรรมองค์การ. ๒๕๔๑. หน้า ๑๒.

^๓ สุดา เทียบจัตุรัส. พฤติกรรมองค์การ. ๒๕๔๑. หน้า ๑๗๒.

๑. ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ – ผู้มีความคิดริเริ่ม เป็นผู้ซึ่งชอบคิดเป็นและมีความคิดริเริ่มสิ่งต่างๆ ได้ดี เป็นตัวของตัวเองชอบทำงานด้วยวิธีของตัวเองและใช้เวลาเป็นของตัวเอง

๒. ผู้สำรวจ – ผู้ส่งเสริม เป็นผู้ที่นำความคิดใหม่ ๆ และต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดใหม่ ๆ เหล่านั้น โดยมีความสามารถที่จะดึงความคิดจากผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้มีความคิดริเริ่ม จะค้นหาทรัพยากรเพื่อที่จะส่งเสริมความคิดเหล่านั้น จุดอ่อนก็คือ เข้าอาจจะไม่มีความอดทนที่จะควบคุมทักษะและการกำหนดรายละเอียด

๓. ผู้ประเมิน – ผู้พัฒนา เป็นผู้ที่มีทักษะด้านการวิเคราะห์ที่ดี เพราะมีความสามารถดีเลิศในการมองด้วยแง่มุมหลากหลาย

๔. ผู้ทำหน้าที่กระตุ้น – ผู้ทำหน้าที่จัดระเบียบ เป็นผู้ที่จะวางนโยบายและทำให้ความคิดไปสู่การกระทำที่เป็นรูปธรรมที่เป็นจริงได้

๕. ผู้ลงความเห็น – ผู้สร้าง จะเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการกระทำภายในองค์กร โดยยืนยันว่าจะต้องทันเวลาและยืนยันความถูกต้อง

๖. ผู้ควบคุม – ผู้ตรวจสอบ เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับวิธีการที่สร้างขึ้นและมีหน้าที่ปกป้องและต่อสู้ที่มุ่งงานกับสิ่งที่อยู่ภายนอก

๗. ผู้สนับสนุน – ผู้บำรุงรักษา เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับวิธีการที่สร้างขึ้นและมีหน้าที่ ปกป้องและต่อสู้ที่มุ่งงานกับสิ่งที่อยู่ภายนอก

๘. ผู้รายงาน – ที่ปรึกษา เป็นผู้ที่จัดหาข้อมูลให้มากขึ้นสำหรับนำมาใช้ประกอบในการ ตัดสินใจ โดยจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี และไม่กดดันความคิดของเขาต่อบุคคลอื่นๆ

๙. ผู้เชื่อมโยง คือ บุคคลที่พยายามจะเข้าใจทุก ๆ ด้าน ประสานงานและประสมประสาน กับบุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่ม โดยพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกภายในทีม โดยพยายาม ที่จะรวมกันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ลักษณะของการบริหารและการจัดการ

๑. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์^๑

^๑เฉลิมพล มีสมนัย. คู่มือการประกอบการอบรมหลักสูตรการบริหารสำหรับผู้บังคับบัญชา.

๑.๑ การบริการเป็นศาสตร์ เพราะการบริหารเป็นเรื่องที่มีองค์ความรู้ที่พัฒนา สืบต่อกันมา ในลักษณะซึ่งอธิบายการบริหารโดยอ้างอิงหลักความจริงทั่วไปของ “ สังคมศาสตร์ประยุกต์ ” เป็นศาสตร์ที่จะดำเนินเอาความรู้ในทั้งสาขาวิชามารวมกัน ซึ่งเรียกว่า สหวิทยาการ คือ มีการนำความรู้ทางด้านสังคมศึกษา เศรษฐศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา มาใช้ในการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้องค์การบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงถือว่าการบริหารเป็นศาสตร์ประเภทหนึ่ง

๑.๒ การบริหารเป็นศิลปะ คำว่า “ ศิลป (Art) ” หมายถึงการกระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งได้ ด้วยความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ หรืออาจกล่าวได้ว่า ศิลป คือความสามารถในการนำเอาความรู้ (ศาสตร์) ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการปฏิบัติงาน การที่กล่าวว่าการบริหารเป็นศิลปนั้นเพราะว่าในการบริหารนั้น เป็นวิธีการนำความรู้ (ศาสตร์) ในหลายด้านหลายสาขา ไปประยุกต์ใช้เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อองค์การมากที่สุด ซึ่งเราอาจเรียกการกระทำดังกล่าวได้ว่าเป็น “ ศิลปในการบริหาร ”

ผู้บริหารกับกระบวนการบริหาร

องค์การแต่ละองค์การจะดำเนินการไปในทิศทางใด ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำ หรือผู้บริหาร คำว่า ผู้บริหารในภาษาอังกฤษมีคำใช้อยู่หลายคำ เช่น Manager, Administrator, Director, Supervisor, Executive คำทั้งหลายเหล่านี้มีความหมายในลักษณะเดียวกัน แต่โดยความนิยมแล้วทางราชการจะใช้คำว่า Administrator ส่วนธุรกิจจะใช้คำว่า Manager สำหรับความหมายของผู้บริหารนั้น มีท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย แต่สรุปได้ว่า ผู้บริหาร คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ประสานกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ องค์การที่เจริญเติบโตก้าวหน้าประสบผลสำเร็จในการดำเนินการนั้นย่อมสืบเนื่องมาจากผู้นำหรือผู้บริหารและทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีย่อมบริหารองค์การโดยมีกฎเกณฑ์หรือกระบวนการบริหาร ที่ดี ซึ่งแนวคิดหรือกระบวนการบริหารงานมีหลายแนวคิด ลูเทอร์ กุลิก และลินดอล เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick) ได้เสนอเป็นหลักการว่า กระบวนการบริหารย่อมประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๗ ประการ โดยใช้ตัวย่อของอักษรตัวต้นของแต่ละคำมาเรียงกัน คือ : Planning Organizing Staffing Directing Coordinating Reporting และ Budgeting เรียกว่า "POSDCORB" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ^๑

ม.ป.ป. หน้า ๕.

^๑ ประสิทธิ์ แต่งร่วม. คู่มือปฏิบัติงานและเตรียมสอบเลื่อนระดับตำแหน่งของข้าราชการ. ๒๕๓๖. หน้า

๑. **Planning** หมายถึง การวางแผนหรือกำหนดโครงการไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องรู้จักวางแผน เพราะการวางแผนเป็นรากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดีการวางแผนในการบริหารงานนั้นอาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้น หรือ แผนระยะยาวก็ได้ รูปแบบของแผนงานควรประกอบด้วยหัวข้อวัตถุประสงค์ นโยบายแนวปฏิบัติและมาตรฐานของงาน ในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่า จะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะใช้เงินเท่าไร (How many) จะมอบหมายให้ใครทำ (Who) จะกระทำที่ไหน (Where) และกระทำเมื่อใด (When) นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ระบบของสังคม พฤติกรรมของบุคคล ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยึดถือของบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ ด้วย

๒. **Organizing** หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายงานควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วย (Auxiliary) พร้อมทั้งกำหนดช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ซึ่งตามปกติช่วงการบังคับบัญชาจะอยู่ระหว่าง ๓ - ๑๕ หน่วยงานย่อย การจัดองค์การเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถ้ามีการจัดองค์การดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์การนั้น ในการจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสาร

๓. **Staffing** หมายถึง การดำเนินการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการของการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาสู่หน่วยงาน มีการปฐมนิเทศและ มอบหมายงานให้ทั้งบุคลากรใหม่ และบุคลากรเก่า มีการบำรุงรักษาสนับสนุนเลื่อนระดับ และ การเลื่อนตำแหน่ง มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร มีการพิจารณาความดีความชอบและดูแลเรื่องสวัสดิการ

เนื่องจาก "คน" เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหาร ดังนั้นการบริหารงานบุคคลจึงมีความสำคัญสูงสุดของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารพึงเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่และความสุขความทุกข์ของผู้ร่วมงาน ดูแลผู้ร่วมงานของหน่วยงานให้อยู่ในสภาพที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคคล (Put The Right Man In The Right Place) และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร่วมงานโดยเสมอหน้ากัน

๔. **Directing** หมายถึง การสั่งการ การสั่งการเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหาร และเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบริหาร เพราะการสั่งการและคำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์การหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจจะเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานหรือดำเนินการในลักษณะใด

ลักษณะหนึ่ง หรือเป็นการตัดสินใจในการเลือกทางเดินขององค์กร ก็ได้ ในการสั่งการนั้น ผู้บริหารอาจสั่งการได้ ๒ วิธีคือ การสั่งการด้วยลายลักษณ์อักษร และการสั่งการด้วยวาจา

๕. Coordinating หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงาน หรือ ตำแหน่ง ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรหรือ หน่วยงาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่น และ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การประสานงานเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือน และช่วยเหลือให้ทุก หน่วยงานขององค์กรเป็นทิศทาง และใช้มาตรฐานการปฏิบัติเป็นทางเสื่อ สำหรับบังคับตนเองและรวม ระบบย่อยให้เป็นระบบใหญ่ที่เข้มแข็งดังนั้น การประสานงานจึงเป็นการจัดให้คนในองค์กรทำงานให้เป็น ระบบสัมพันธ์และสอดคล้องกันโดยยึดถือหน้าที่ วัตถุประสงค์ และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรเป็น หลักทั้งนี้เพื่อให้องค์กรเป็นปึกแผ่นและ ก้าวหน้าอยู่เสมอ

สำหรับเทคนิคในการประสานงานที่ดีมีดังนี้

๑. วิธีประสานงานภายในองค์กร มีดังนี้

๑.๑ จัดแผนผังแสดงสายงาน และกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานและตำแหน่งต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการปฏิบัติงานก้าวก่ายและซ้ำซ้อนกัน เมื่อหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายปฏิบัติงานตามที่ กำหนดไว้ งานขององค์กรย่อมสอดคล้องกัน

๑.๒ จัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๑.๓ จัดให้มีคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์หรือกำหนดแนวปฏิบัติงานของแต่ละ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประจำและหรือคณะกรรมการเฉพาะกิจก็ได้

๑.๔ การใช้วิธีการงบประมาณ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมให้การปฏิบัติงานของแต่ละ หน่วยงานหรือแต่ละโครงการ ประสานงานกันและบรรลุเป้าหมายอย่างมีเอกภาพ

๑.๕ การติดตามผล เพื่อเป็นการติดตามผลงาน ความก้าวหน้าของงานและหาทางแก้ไข ข้อบกพร่องและปัญหาต่าง ๆ

๑.๖ การใช้วิธีติดต่อแบบ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องโดยอาศัย การติดต่อแบบไม่เป็นทางการ การใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เพื่อช่วยให้การประสานงานเป็นไปด้วยดี

๑.๗ การใช้เจ้าหน้าที่ติดต่อเฉพาะ โดยการเลือกใช้บุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ ติดต่อประสานงานโดยเฉพาะ เช่น มีบุคลิกภาพดี มีความสุภาพ อ่อนโยนและพูดจาน่าฟัง

๑.๘ จัดให้มีงานชุมนุมระหว่างสมาชิกในองค์กรโดยมีการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ ประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสานงานกันทางอ้อมด้วย

๒. วิธีประสานงานระหว่างสมาชิกในองค์กร

๒.๑ การกำหนดสิทธิและหน้าที่ขององค์การ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขององค์การจึงควรกำหนดสิทธิและหน้าที่ขององค์การให้ชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนและการขัดแย้งกัน

๒.๒ การแต่งตั้งคณะกรรมการผสม เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย

๒.๓ การใช้วิธีการงบประมาณ เพื่อให้องค์การต่างๆ ปฏิบัติงานตามโครงการและงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนเพื่อป้องกันการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน

๖. Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ของ องค์การ ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามกระบวนการบริหารเริ่มจากการ วางแผน การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน ต่อจากนั้นก็เป็นที่ของผู้บริหารที่จะต้องติดตามผลว่า การที่ได้สั่งการหรือมอบหมายงาน ให้แก่ผู้ร่วมงานนั้น ผลการปฏิบัติงาน รุดหน้าหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคและข้อขัดข้องประการใด ผลการปฏิบัติงานสอดคล้องและประเมินผลการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานด้วย และจะได้เป็นข้อมูล ในการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชา และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย

๗. Budgeting หมายถึง การบริหารงบประมาณ ในการบริหารงานนั้นผู้บริหารมี ภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ มีภารกิจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ได้แก่ การจัดทำงบประมาณซึ่งเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการขอเงินเพื่อจัดซื้อหรือจ้างหรือใช้จ่าย และขั้นตอนที่สอง ได้แก่ การดำเนินการใช้เงินเพื่อจัดซื้อหรือจ้างตามงบประมาณที่ได้รับนั้น

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสามารถสรุปได้ว่า การบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารคน บริหารงานและสร้างบรรยากาศขององค์กร ให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน อาศัยทักษะด้านความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิคในการปฏิบัติงาน โดยใช้กระบวนการในการบริหาร ทั้งนี้การบริหารบุคคลากรของแต่ละหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานทางราชการจะต้องอาศัยระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒ องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ประวัติความเป็นมาของคำว่าวัฒนธรรม

ประวัติของคำว่าวัฒนธรรมในภาษาอังกฤษนั้น หนังสือ Encyclopedia of Social

กล่าวถึงประวัติของคำว่า Culture โดยมีใจความว่า คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่ใช้เรียกกันในวิชา มานุษยวิทยาสมัยปัจจุบัน (Modern Anthropology) กับในสังคมศาสตร์ (Social Sciences) เป็นคำที่ เด็งถึงมรดกทางสังคม (Social heritage) ^๑

ความหมายของวัฒนธรรม

ในเอกสารหลักที่พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติก็แสดงความหมาย ของวัฒนธรรมไว้ต่างกัน เช่น ^๒

- **วัฒนธรรม** เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติ และการ แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถ เข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน

ความหมายของวัฒนธรรม

ในเอกสารหลักที่พิมพ์เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติก็แสดงความหมาย ของวัฒนธรรมไว้ต่างกัน เช่น ^๓

- **วัฒนธรรม** เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติ และการ แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้ง ร่วมกัน
- **วัฒนธรรม** เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ มนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติวัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นระบบความคิดวิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบันตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, การวัฒนธรรมศึกษา กระบวนการบริหารและจัดการวัฒนธรรม. ๒๕๓๘. หน้า ๒.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน วัฒนธรรม. ม.ป.ป. หน้า ๕๑.

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน วัฒนธรรม. ม.ป.ป. หน้า ๕๑.

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิตและการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ในเมื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องที่กว้างใหญ่และมีแง่มุมต่าง ๆ ให้พิจารณาอย่าง ชับซ้อน เรื่องของวัฒนธรรมจึงพลอยมองได้หลายแง่มุมไปด้วยดังจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้มีผู้ให้ ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม” ไปต่าง ๆ กัน เช่น

- **วัฒนธรรม** คือ ผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้น ๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้

- **วัฒนธรรม** คือ ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะและพุทธิปัญญาทุกแขนง

- **วัฒนธรรม** คือ สิ่งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีตกทอดมาจากบรรพบุรุษ

- **วัฒนธรรม** คือ สิ่งที่ดีมีค่าแสดงรสนิยมของผู้ดีหรือชนชั้นสูงที่มีการศึกษา

และฐานะดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้นิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้เป็น ๔ นัย ดังนี้^๑

๑. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ

๒. วิถีชีวิตของหมู่คณะ

๓. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความ

กลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

๔. พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน

และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน

อานนท์ อากาภิรม ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า “ วัฒนธรรมถอดรากศัพท์ มาจาก Culture ของอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือปลูกฝัง อธิบายได้ว่ามนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความงอกงาม ”^๒

พระยาอนุমানราชธนะ^๑ ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม สรุปได้ว่า วัฒนธรรม มีความหมายหลายนัย เมื่อกล่าวเป็นสามัญถึงวัฒนธรรม ผู้กล่าวอาจมุ่งเฉพาะวัฒนธรรมในแง่ใด ก็ได้

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. ๒๕๒๕. หน้า ๗๖๔.

^๒ อานนท์ อากาภิรม. สังคมวิทยา. ๒๕๑๙. หน้า ๔๒.

เช่น นึกไปถึงเรื่องการแต่งกาย เรื่องศิลปะ เรื่องวาจา หรือกิริยามารยาท เป็นต้น ซึ่งเป็นเพียงวัฒนธรรม บางส่วนเท่านั้น บางทีก็ใช้คำควบกัน เช่น ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม ภาษาและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งที่แท้ทั้งหมดก็เป็นวัฒนธรรมด้วยกัน หากแต่กล่าวแยกกันก็เพื่อที่จะเน้นให้เห็นเด่นชัดในเรื่อง ๆ เท่านั้น

ดำรง ฐานดี^๒ ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม ไว้ว่า “ วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ยอมรับนับถือ และปฏิบัติตาม รวมทั้งเก็บสะสมและถ่ายทอดวิธีการประพฤติปฏิบัตินั้นต่อไปยังลูกหลานด้วย ”

- **วัฒนธรรม** เป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอยู่อย่าง ที่เป็นในปัจจุบัน

ความหมายของวัฒนธรรมข้างต้น แม้จะแตกต่างกันแต่ก็ล้วนมีคุณค่าในตัวเองในการชี้ให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของวัฒนธรรมจึงยังคงมีผู้ใช้อยู่ทุกความหมาย ประเด็นสำคัญต้องศึกษา และทำความเข้าใจความหมายอันหลากหลายของวัฒนธรรมอย่างรอบคอบ กับต้องสามารถจับสาระสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งศาสตราจารย์เฮนรี่ จามริก ได้สรุปไว้ว่า “ไม่ว่าเราจะนิยาม วัฒนธรรมอย่างไรก็ตาม แก่นสารจริง ๆ ของเรื่องทั้งหมดก็คือชีวิตคนนั่นเอง” พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ก็ได้แสดงทัศนะไว้ในทำนองเดียวกันนี้ว่า “ ตัววัฒนธรรมที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ชีวิตของประชาชน”

จากทัศนะในการให้ความหมายของนักวิชาการดังที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น คิดขึ้น คนในสังคมให้การยอมรับและปฏิบัติซึ่งมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันแสดงถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ของคนในสังคมนั้น ๆ

ลักษณะทางวัฒนธรรม

จุมพล นิมพานิช^๑ ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ๕ ประการ สรุปได้ดังนี้

^๑ พระยาอนุমানราชธนะ. ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม. ๒๕๑๕. หน้า ๖๖.

^๒ ดำรง ฐานดี. มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม. ๒๕๒๐. หน้า ๓๐.

๑. วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์มนุษย์จะอยู่โดยปราศจากวัฒนธรรมไม่ได้
๒. วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดแต่เป็นผลจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม
๓. วัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมแต่ละสังคม
๔. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้โดยทั่วไปจะมีการเปลี่ยนแปลง ๒ ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงภายในวัฒนธรรมเอง เช่น การประดิษฐ์คิดค้น ฯลฯ และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก เช่น มีการแลกเปลี่ยนหรือติดต่อกับกลุ่มวัฒนธรรมอื่นก็ลอกเลียนแบบหรือรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาใช้
๕. วัฒนธรรมเป็นสิ่งร่วมของหลาย ๆ สิ่ง หมายความว่า วัฒนธรรมของแต่ละสังคมเป็นแนวทางดำเนินชีวิตหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน วัฒนธรรมแต่ละแขนงได้รวมเป็นวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ของแต่ละสังคม

สุพัตรา สุภาพ^๒ ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคม เช่น การแต่งกาย มารยาทในสังคม การละเล่น เป็นต้น
๒. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้อย่างไม่รู้ตัวและรู้ตัว วัฒนธรรมจึงสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง บุคคลเกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมจากบุคคลจากสังคมนั้น วัฒนธรรมจึงมีการถ่ายทอดเป็นมรดกของสังคม
๓. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรมทำให้สามารถจำแนก ความแตกต่างของสังคมแต่ละสังคมได้ บุคคลเกิดในสังคมใดก็เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เช่น วัฒนธรรมของชาวไทยที่นับถือพุทธศาสนาจะแตกต่างจากวัฒนธรรมของชาวมุสลิมและแตกต่างกับวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น
๔. วัฒนธรรมเป็นสิ่งไม่คงที่ มนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ รับเอารูปแบบของการดำเนินชีวิตของบุคคลที่มีอยู่เดิมและปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงไปไม่คงที่ เช่น ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ เป็นต้น

ประเภทของวัฒนธรรม

^๑จุมพล หนีพพานิช. สังคมและวัฒนธรรม. ๒๕๒๖. หน้า ๑๓๑.

^๒สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. ๒๕๑๘. หน้า ๖๘.

นักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาเรื่องวัฒนธรรม ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ต่างๆ กัน ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

พระยาอนุมานราชธน^๑ ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น ๒ ประเภท สรุปได้ดังนี้

๑. ธรรมทางวัตถุ ได้แก่ บ้านเรือน เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น
๒. วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ ได้แก่ ศาสนา จรรยา ศิลปะ เป็นต้น

วีระ บำรุงรักษ์^๒ ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. วัฒนธรรมพื้นบ้าน
๒. วัฒนธรรมประจำชาติ
๓. วัฒนธรรมสากลหรือวัฒนธรรมนานาชาติ

สุพัตรา สุภาพ^๓ ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท ดังนี้

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง แบบหรือวิถีประติษฐ์ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีวัตถุเป็นหลัก เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
๒. วัฒนธรรมทางจิตใจหรือ วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ หมายถึง แบบอย่างการปฏิบัติหรือแนวทางแห่งความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ธรรมเนียมประเพณี แบบแผนพฤติกรรม เป็นต้น

ความสำคัญของวัฒนธรรม

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้หลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

สุพิศวง ธรรมพันทา

^๑พระยาอนุมานราชธน. ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม. ๒๕๑๕. หน้า ๑๐๗.

^๒วีระ บำรุงรักษ์. การวัฒนธรรมศึกษา กระบวนการบริหารและจัดการวัฒนธรรม. ๒๕๓๘. หน้า ๑๒๗.

^๓สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. ๒๕๑๘. หน้า ๖๕.

ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

๑. วัฒนธรรมแสดงถึงอัจฉริยภาพของมนุษย์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

๑.๑ วัฒนธรรมเป็นการปรับใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่าเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

๑.๒ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงว่ามนุษย์มีความสามารถเหนือว่าสัตว์ประเภทอื่นในการดำรงชีวิตบนโลกนี้

๒. วัฒนธรรมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมนุษย์

๒.๑ วัฒนธรรมกำหนดแบบแผนของพฤติกรรมและรูปแบบของสถาบันทางสังคม แต่ละสังคม

๒.๒ วัฒนธรรมเป็นสิ่งควบคุมสังคม เมื่อสังคมกำหนดมาตรฐานความประพฤติขึ้นใช้แล้ว ย่อมมีบทลงโทษเพื่อกวดขันควบคุมให้ปฏิบัติตามแนวทางนั้น

๒.๓ วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมั่นคงในสังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความเหมือน และความแตกต่างกันของมนุษย์

๒.๔ วัฒนธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอมบุคลิกภาพทางสังคมให้กับสมาชิก บุคคลเมื่อ อยู่ในสังคมใดย่อมมีความคิด ความเชื่อ อุปนิสัยใจคอ และการปฏิบัติตัวในสังคมเหมือนกัน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น

๒.๕ วัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเหมือน และความแตกต่างกันของ แต่ละสังคมเนื่องจากแต่ละสังคมนั้นย่อมมีแนววัฒนธรรมบางอย่างที่เหมือน หรือต่างจากสังคมอื่น

ณรงค์ เสงี่ยมประชา^๑ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ว่า

๑. วัฒนธรรมช่วยเหนี่ยวรั้งสมาชิกในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ชาติที่มีวัฒนธรรมสูงย่อมได้รับการยกย่องและเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติ

๓. วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดนเฉพาะอย่างยิ่งชาติหรือสังคมที่มีเอกภาพทางวัฒนธรรม

๔. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองถาวร และเป็นปัจจัยให้ชาติต่าง ๆ มีความเข้าใจดีต่อกัน ช่วยเหลือกันได้ และถ้าชาตินั้นมีรูปแบบที่เหมาะสม ยึดมั่นในความขยันอดทน ความมีระเบียบวินัยที่ดีแล้วสังคมจะรุ่งเรือง

^๑ณรงค์ เสงี่ยมประชา. สังคมวิทยา. ๒๕๒๘. หน้า ๔๙.

ทัศนะของนักวิชาการดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นผู้ที่สร้างวัฒนธรรม ดังนั้น มนุษย์กับ วัฒนธรรมจึงไม่สามารถ แยกออกจากกันได้ ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมจึงเรียกว่าวิถีชีวิตของสังคมได้อีกชื่อหนึ่ง

ปัญหาของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

การทรุดโทรมของวัฒนธรรมไทยในภูมิภาค เกิดจากการที่ประเทศไทยพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรีบเร่ง ผลิตโดยขาดการคำนึงวัฒนธรรมไทย และเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย ทำให้สภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เป็นผลให้^๑

๑. ลักษณะทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมที่เรียบง่าย มุ่งก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรม จากสังคมพื้นบ้านกลายเป็นสังคมเมือง
๒. มีการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้ามาอาศัยในเมืองหลวง วิถีชีวิตของชาวชนบท ก็เปลี่ยนแปลง
๓. สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเดิมที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลลงแขกช่วยเหลือกัน ด้วยความรัก ความเมตตา ตามคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามสืบทอดกันมาช้านาน กลายเป็นเป็นสังคมโดดเดี่ยวตัวใครตัวมัน

การดำเนินงานวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมกล่าวถึง งานวัฒนธรรม ประกอบด้วย^๒

^๑กระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อจัดทำแผนการศาสนาและการวัฒนธรรม ฉบับที่

๑ ของอนุกรรมการฯ ศาสนาและวัฒนธรรม. ๒๕๓๘ หน้า ๑๖๗.

^๒กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ม.ป.ป. หน้า ๕๓.

๑. **งานวิจัยวัฒนธรรม** หมายถึง การสำรวจ ศึกษา สังเคราะห์ และวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้าง เอตทัคคะ และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

๒. **งานอนุรักษ์วัฒนธรรม** หมายถึง การพิทักษ์รักษา และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทั้งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

๓. **งานฟื้นฟูวัฒนธรรม** หมายถึง การเลือกสรรวัฒนธรรมที่สูญหายหรือกำลังเสื่อมสลาย มาทำให้มีความหมายและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชาติ

๔. **งานพัฒนาวัฒนธรรม** หมายถึง การริเริ่มสร้างสรรค์และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย บังเกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิต สังคม และธรรมชาติ โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย

๕. **งานถ่ายทอดวัฒนธรรม** หมายถึง การนำวัฒนธรรมที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรอง แล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษา อันจะยังผลให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย

๖. **งานเสริมสร้างเอตทัคคะวัฒนธรรม** หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษทางวัฒนธรรมได้มีโอกาสแสดงออกและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่าง เต็มตามศักยภาพถึงขั้นที่สมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะทางวัฒนธรรมของชาติในด้านนั้น ๆ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลและหน่วยงาน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ได้ทำกิจกรรม ทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมผู้ที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การสร้าง เอตทัคคะทางวัฒนธรรมในอนาคต

๗. **งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม** หมายถึง การสนับสนุนให้บุคคลหรือหน่วยงาน สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๘. **งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม** หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล และ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อ สร้างเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะนำไปสู่สันติภาพและสันติสุขแห่งการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ โดยมีกิจกรรมหลักดังต่อไปนี้

ปัญหาการดำเนินงานวัฒนธรรม °

° กระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อจัดทำแผนการศาสนาและการวัฒนธรรม ฉบับที่ ๑ ของอนุกรรมการฯ ศาสนาและวัฒนธรรม. ๒๕๓๘ หน้า ๑๗๘.

๑. การเปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจไทย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบวัฒนธรรมจากต่างประเทศ เข้ามาโดยการซึมซับมาตามลำดับ ปัจจุบันแทบจะหาภาพของคนไทยวัฒนธรรมไทยไม่ได้
๒. นโยบายการพัฒนาของรัฐ เน้น แผนงานและโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม
๓. แผนงานและโครงการในระดับท้องถิ่นไม่ชัดเจน ขาดการบูรณาการเข้าด้วยกัน
๔. ขาดความเข้าใจรอบเนื้อหา และวิธีการพัฒนา ส่งเสริมวัฒนธรรม

๓. ประวัติดนตรีไทยสมัยสุโขทัย

เรื่องดนตรีไทยในสมัยที่จะกล่าวต่อไปนี้ หลักฐานอันแรกที่จะอ้างก็เห็นจะต้องอาศัยหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง หลักที่หนึ่ง เพราะข้อความในศิลาจารึกนี้ออกจะเป็นแม่บทสำคัญในเรื่องความเป็นไปสมัยสุโขทัยแทบจะทุกสาขาวิชาโดยเฉพาะข้อความในศิลาจารึกที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องดนตรีที่อยู่ในด้านที่ ๒ ตอนหนึ่งว่า “ดั่งคมกลอง ด้วยเสียงพาทย์ เสียงพิณ เสียงเลื้อน เสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่นใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื้อยเลื้อน”

ข้อความอันนี้แสดงว่าในสมัยสุโขทัยนั้นชาวบ้านมีความสนุกสนานเล่นดนตรีและขับร้องกันอย่างรื่นเริงบันเทิงใจทั่วไป ช่างเมืองกับดนตรีมีความใกล้ชิดกันมาก โดยเป็นผู้เล่นเองไม่ใช่เป็นเพียงผู้ฟังอย่างในสมัยหลัง ๆ คำในศิลาจารึกที่ยกมาแล้วมีคำว่า “ดั่งคมกลอง ด้วยเสียงพาทย์ เสียงพิณ” ซึ่งหมายความว่า “ระดมระโคมกลอง ด้วยเสียงพาทย์เสียงพิณ” คำสำคัญมีอยู่ที่คำว่า “เสียงพาทย์” และ “เสียงพิณ” ถ้าจะแปลคำว่า “พาทย์” ว่าเป็นเครื่องบรรเลงทั่ว ๆ ไปตามรูปศัพท์ก็ออกจะคลุมไปหมดเสียงอื่น ๆ แม้แต่คำว่า “เสียงพิณ” อยู่ก็ต่างหาก คำว่า “เสียงพาทย์” ก็น่าจะต้องมีความจำกัดไม่แผ่กว้างไปถึงเพียงนั้น ตามความเห็นของข้าพเจ้าเข้าใจว่า “เสียงพาทย์” คงจะได้แก่ เครื่องบรรเลงจำพวกตีเป่า ซึ่งภายหลังเรียกว่า “ปี่พาทย์” ส่วน “เสียงพิณ” พิณ หมายถึง เครื่องดีด แต่ก็มีความหมายต่อไปถึงพวกซึ่งใช้สายด้วยกัน แม้แต่เป็นเครื่องสีอีกด้วย แต่มีพิณเป็นประธาน

ข้อความที่กล่าวไว้ในศิลาจารึกสมันพ่อขุนรามคำแหงมหาราชมีเพียงคำที่รวบรัดให้ความหมายอย่างที่ได้พูดมาแล้ว ถ้าจะค้นกันให้ละเอียดออกไปก็เห็นจะต้องดูจากหลักฐานในราชการต่อ ๆ มา เช่น รัชกาลพระมหาธรรมราชาลิไท เป็นต้น ในรัชกาลนี้มีสิ่งที่เป็นหลักฐาน เกี่ยวกับดนตรีที่น่าจะนำมาพูดได้ก็คือ หนังสือเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ซึ่งท่านผู้ทรงคุณวุฒิก็ได้รับรองกันว่าเป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลนี้ ในไตรภูมิพระร่วง มีข้อความอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่งทรงแปลมาจากอรรถกถาในคัมภีร์ต่าง ๆ อีกอย่างหนึ่งทรงแต่งขึ้นด้วยปริชาสามารถของพระองค์ แม้ในการแปลเป็นคำไทยก็ต้องอาศัยของที่มีและรู้จักกันอยู่ในสมัยนั้นมาใช้เป็นคำแปลจึงจะเป็นที่รู้ความหมายก็ได้ การแต่งหนังสือนั้นจึงหน้าจะเป็นที่รับกันอยู่แล้วว่าผู้แต่งย่อมนำเหตุการณ์และอารมณ์ของผู้แต่งหรือสิ่งที่ได้พบในสมัยนั้นแทรกลงไปไว้ด้วยเป็นธรรมดา เมื่อ

พิจารณาจากข้อความในหนังสือไตรภูมิเกี่ยวกับดนตรีขับร้องฟ้อนรำ ซึ่งมีได้แปลจากอรรถกถาก็มีที่
จาระไนรายชื่อเครื่องดนตรีอยู่ในตอนที่ว่า ด้วยความสุขใน อุตรรุทวิป ตอนที่หนึ่งว่า

“ บ้างเดิน บ้างรำ บ้างฟ้อน ระเบ่า บรรลือเพลงดุริยະดนตรี บ้าง
ดีด บ้างสี บ้างตี บ้างเป่า บ้างขับศัพท์สำเนียง เสียงหมู่ นักคนจุนกันไป
เดียรดาษ ฟั้นฆ้องกลองแตรสังข์ ระฆังกังสดาล มโหรีทีกักก้อง ทำนุกติ”

นี่แห่งหนึ่ง กับที่กล่าวมาถึงตอนขึ้นขมนิยมพระบารมีของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราช อิกตอน
หนึ่งว่า

“ แลแล้วร้อง ก้องขับเสียงพาทย์ เสียงพิณ แตรสังข์ ฟังเสียงกลองใหญ่
แลกลองราม กลองเล็ก แลฉิ่งแฉ่ง บัณเฑาะว์วิ้งเวง ลางคนตีกลอง
ตีพาทย์ฆ้องตีรับศัพท์ทุกสิ่ง ลางจำพวกดีดพิณและสีซอพุงตอ แลกันฉิ่ง
ริงรำจ้บระบำเดินเล่นสรวปนักคนทั้งหลาย สัพพดุริยดนตรีอยู่ครื้นเครง
อลวนเวงดั่งแผ่นดินจะถล่ม”

ส่วนในตอนที่ว่าด้วยสมบัติของพระอินทร์ในชั้นดาวดึงส์โดยมากเป็นชื่อกลองต่าง ๆ ชื่อบัณเฑาะว์
ต่าง ๆ และชื่อสังข์ต่าง ๆ ซึ่งแลเห็นว่าทรงแปลมาจากอรรถกถา แต่มีที่น่าสังเกตอยู่สองแห่ง คือ สังข์ที่
เรียกว่า มุทิงคสังข์ แห่งหนึ่งกับตอนที่ว่าถึงเทพดาเป่าปี่ว่า “ยังมีเทพดาตนหนึ่งชื่อว่า สรโหมสสุร เป่าปี่
ไฉนแก้วเลาหนึ่งชื่อว่า นันทไฉน” อิกแห่งหนึ่ง

นอกจากหลักฐานทั้งสองแห่งที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีหลักศิลาจารึกมที่กล่าวถึงเรื่องดนตรีขับร้อง
ฟ้อนรำในสมัยใกล้เคียงกันอีกแห่งหนึ่งก็คือ หลักศิลาจารึกที่เรียกว่า ศิลาจารึกภูเขาสุมนภูฏ ซึ่งหนังสือ
ประชุมจารึกสยามภาคหนึ่ง จัดไว้เป็นหลักที่ ๘ ข้อความตอนหนึ่งในศิลาจารึกหลักนี้ มีว่า

“ทั้งสองปลากหนทางยอมเรียงชั้นหมากพลู บูชาพิณ ระบำ
เดินเล่นทุกชั้นด้วยเสียงอันสาธุการบูชา อิกด้วยดุริยพาทพิณ ฆ้องกลอง
เสียงดัง สีพดิงดินจักหล่มอันได้”

ในสมัยสุโขทัยนั้นบรรดาท่านนักปราชญ์ทางประวัติศาสตร์ ก็ดูเหมือนจะเห็นพ้องต้องกันว่า
ศิลปกรรมและวัฒนธรรมของสุโขทัยกับลานนาไทยต่างก็เทไปถ่ายมาสู่กันและกันอยู่เสมอ ๆ เพราะฉะนั้นก็
จำเป็นที่จะต้องนำหลักฐานทางลานนาไทยที่ร่วมสมัยกันมาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งได้แก่ หลักศิลาจารึกวัด
พระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งจารึกในพุทธศักราช ๑๙๘๓ คำจารึกหลักนี้มีข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวถึงการรับ
พระมหาสุมนเถรซึ่งอาราธนาไปจากสุโขทัย ว่า

“ให้ถือกระทงข้าวตอกดอกไม้ได้เทียบ ตีพาทย์ดังพิณฆ้องกลอง ปี่
สรโนพิสเนญชัย ทะเทียดกาหลแตรสังข์มานกังสดาล มรทงคังเดียด เสียง

เลิศเสียงก้อง อีกทั้งคนร้องให้อื้อดาสรทำน ทัวทั้งนครหรือภูษัย แล”

ชื่อเครื่องดนตรีต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในหลักฐานที่นำมาภาวนีนี้เป็นสิ่งที่ท่านผู้บันทึกได้รวบรวมขึ้นไว้ตามแต่จะแลเห็นหรือคิดว่าควรมีเท่านั้น ย่อมมีทั้งสิ่งที่อยู่ในวงดนตรีและที่ประชาชนนำมาตีเป่าเพื่อความครึกครื้นสนุกสนานกัน เพราะฉะนั้นการที่จะพิจารณาว่าเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงตามแบบแผนจริง ๆ ในสมัยสุโขทัยมีอะไรบ้าง ก็จะต้องคัดเลือกเก็บมาแต่สิ่งที่อยู่ในวงจริง ๆ ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

วงเครื่องสาย ที่ประกอบพระราชพิธีอย่างสมัยนี้มีอยู่ครบบริบูรณ์ สังข์ และแตรคือแตรยาวที่สมัยนี้เรียกว่า “แตรฝรั่ง” นี้มีอยู่ในไตรภูมิพระร่วง ส่วนแตรวงนั้นก็คือ “กาหล” จากหลักศิลาจารึกวัดพระยืน ส่วนวงปี่ไหน กลองชนะ ก็เก็บจาก “ปี่ไหนแก้ว” ในไตรภูมิพระร่วงหรือปี่สรไนในศิลาจารึกวัดพระยืน กับคำว่า “ทะเทียด” หรือ “สรเทียด” ซึ่งท่านผู้รู้ได้กล่าวไว้ ตรงกับคำบาลีว่า “ทินทิม” แปลว่า กลองสองหน้าใช้ตีด้วยไม้ข้างหนึ่ง คือกลองชนะ แถมยังมีบัณเฑาะว์และมโหระทึกอีกด้วย จึงเป็นอันว่าเครื่องประกอบพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์นั้นมีพร้อมมูลในสมัยสุโขทัย

ที่นี้จะกล่าวถึง วงปี่พาทย์ ซึ่งเป็นวงดนตรีที่ถือว่าเป็นหลักสำคัญในวงการดนตรีไทย วงปี่พาทย์ก็คือ วงดนตรีประกอบด้วยเครื่องตีเป่า ตรงกับคำว่า “เสียงปี่พาทย์” ในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงหลักที่หนึ่ง ในสมัยสุโขทัยนี้วัฒนธรรมของอินเดียทั้งทางศิลปกรรม วรรณกรรม ตลอดจนลัทธิศาสนาต่าง ๆ ได้แผ่เข้ามาแพร่หลายเป็นที่นิยมนับถือของชาวแหลมอินโดจีนทั่วไป ประชาชนแถบนี้ต่างก็ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยยึดถือแบบแผนของอินเดียกันทั้งสิ้น ไทยเราก็เช่นเดียวกัน

ในการจัดวงดนตรีอินเดีย มีวงดนตรีที่ใช้เครื่องตีเป่าเป็นแบบแผนอยู่วงหนึ่ง เรียกว่า ปัญจาดูริยางค์ ซึ่งประกอบด้วยเครื่องบรรเลง ๕ สิ่ง คือ

สุลารี	เครื่องที่มีรูกลวงภายในเป็นเครื่องเป่า
อาตตี	เครื่องขึ้นหนึ่งหน้าเดียว
วิตตี	เครื่องขึ้นหนึ่งสองหน้า
อาตตวิตตี	เครื่องหุ้มหนังรอบตัว
ฆนั	เครื่องที่เป็นแท่งที่กระทบเป็นเสียง

ไทยเราจึงผสมวงโดยดำเนินตามแบบแผนนี้บ้าง โดยเรียกว่า “วงเครื่องห้า” เลือกลำเครื่องดนตรีที่มีอยู่แล้วมาผสมเป็นวงขึ้นเลียนตามลักษณะของปัญจาดูริยางค์ คือ

๑. ปี่ ได้แก่ ปี่ใน ที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ โบราณอาจเรียก “ปี่สรไน” หรือ “นันทไฉน” อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ปี่ในนี้นับว่าเป็นของไทยแท้ มีลักษณะแตกต่างของชาติอื่น ๆ ทั้งสิ้น มีรูปิดเปิดนิ้ว ๖ รู ตอนบนมีอยู่ ๔ รู เรียงกันแล้วก็เว้นเป็นช่วงหนึ่งจึงถึงตอนล่างอีก ๒ รู เวลาเป่าเสียงสามัญนี้ ปี่หรือขลุ่ยของทุก ๆ ชาติจะต้องปิดเปิดรูและนิ้วเรียงลำดับกัน แต่ปี่ในเมืองเป่าเสียงเรียงกันจะต้องปิดเปิดนิ้วสลับสับสนกัน ไม่เรียงตามลำดับกันเหมือนปี่ของชาติอื่น

๒. ซ็อง คำว่า “ซ็อง” นี้มีอยู่หลายแห่ง ซึ่งคงจะต้องเป็นซ็องหลายลูกที่ดำเนินเป็นทำนองได้ คงมีทั้งซ็องลูกเดี่ยวอย่างซ็องโหม่ง คงจะต้องเป็นซ็องวง ซึ่งท่านผู้รู้เคยกล่าวว่าซ็องวงนี้สมัยโบราณ ทางเหนือเขาเรียกว่า “เจแวง” ดังที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารลานช้าง

๓. ตะโพน ตรงกับคำว่า “มูทิงค์” หรือ “มฤทิงค์” ในไตรภูมิพระร่วง

๔. กลองทัด ก็คือ กลองขนาดใหญ่ ซึ่งในไตรภูมิพระร่วงนั้นมีกลองอยู่ ๓ ขนาด คือ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก

๕. ฉิ่ง ฉิ่งนั้นเรียกตามชื่อเดิมในไตรภูมิพระร่วง ซึ่งกล่าวติดกันเป็น “ฉิ่งแฉ่ง” หากแยกฉิ่งออก ก็คือ “ฉิ่ง” อย่างที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ส่วน “แฉ่ง” นั้นก็คือ ฉาบ ซึ่งในสมัยโบราณคงจะตีเปิดอย่าง จิ้น จึงฟังเป็นแฉ่ง ในสมัยปัจจุบันนี้ตีแล้วกดให้ประกบกันจึงฟังเป็นฉาบ และเรียกว่า ฉาบ

วงปี่พาทย์เครื่องห้าในสมัยสุโขทัยเป็นดังกล่าวนานี้ ส่วนระนาดไม่พบคำใดที่หมายถึงระนาดได้เลย จึงเข้าใจว่า พาทย์เครื่องห้าสมัยสุโขทัย ไม่มีระนาด มีอยู่แต่เพียง ปี่ ซ็องวง ตะโพน กลองทัด และฉิ่งเท่านั้น

พิณ ต่อไปนี้จะพูดกันถึงคำว่า “เสียงพิณ” ตามศิลาจารึกหลักที่หนึ่งบ้าง โดยเฉพาะคำว่า “พิณ” ก็หมายถึงเครื่องดนตรี ที่มีสายและซิ่งเป็นเสียง คำว่า “พิณ” นี้แผลงมาจากคำว่า “วีณา” ของอินเดีย พิณในสุโขทัยตามภาพปั้นที่หน้าบันด้านเหนือของพระปรางค์วัดพระพายหลวง จังหวัดสุโขทัย มีรูปเหมือนกระจับปี่ในปัจจุบันนี้ สมัยโบราณเรียกว่า “พิณ” ภายหลังคงมาเรียกกันว่า “กระจับปี่” บางแห่งก็ว่า เนื่องจากมีรูปเหมือนเต่าจึงใช้ชื่อเรียกว่า “กัจฉปิ” แต่ว่าเครื่องดนตรีของบอร์เนียวและของชาวชวาก็มีที่เรียกว่า “กระจับปี่” เหมือนกัน แต่ว่ามีรูปร่างเป็นคนละอย่าง อาจเขียนชื่อกันก็ได้

นอกจากพิณที่กล่าวมานี้ก็ยังมี “พิณน้ำเต้า” ที่เป็นของเขมรอีกอย่างหนึ่งเป็นพิณที่มีสายเดี่ยว กะโหลกที่อุ้มเสียงทำด้วยผลน้ำเต้า คนไทยสมัยสุโขทัยจะนิยมเล่นกันบ้างหรือเปล่าก็ไม่ทราบ พิณอีกอย่างหนึ่งก็คือ พิณเพียะหรือเปี้ยะ รูปร่างคล้ายพิณน้ำเต้า แต่ว่ามีสองสาย และกะโหลกที่อุ้มเสียงทำด้วยผลน้ำเต้า แต่ว่ามีสองสาย และกะโหลกที่อุ้มเสียงทำด้วยกะลามะพร้าว พิณเพียะหรือเปี้ยะนี้นิยมติดกันอยู่ในทางภาคเหนือโดยมาก

ซอ คำว่า “เสียงพิณ” ในศิลาจารึกนี้จะต้องหมายถึง บรรดาเครื่องดนตรีที่มีสายและสี่เป็นเสียง ที่เรียกว่า “ซอ” ด้วย ในสมัยสุโขทัยก็มี “ซอสามสาย” ซึ่งเป็นซอของไทยแท้อยู่แล้ว นอกจากนั้นอาจจะมีซอด้วง ซออู้ ด้วยก็ได้ เพราะว่าซอแบบนี้ ย่อมจะมีขึ้นในเมืองไทยมานานแล้วตั้งแต่ก่อนสุโขทัย เป็นอันว่าเครื่องดนตรีประเภทที่มีสายทั้งดีดและสี่ ซึ่งเป็นต้นทางที่จะนำมาผสมวงให้เป็นวงมโหรี และเครื่องสายในปัจจุบัน ได้มีมาแล้วในสมัยสุโขทัยหลายอย่าง และคงจะบรรเลงกันได้อย่างไร้พริ้วพริ้วที่ จะบันทึกไว้ในศิลาจารึก ดังปรากฏอยู่นั้นด้วย

๔. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๑. ความหมายของการมีส่วนร่วม

เสนห์ จามริก และคณะ (๒๕๒๔. หน้า ๒๐) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่น โดยจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมเริ่มจากการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละคนที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจ เป็นเรื่องๆ ไป ที่สำคัญคือ กิจกรรมเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับความต้องการของตนเอง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๒๖. หน้า ๒๕) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (๒๕๒๗. หน้า ๒๙) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชน หรือชุมชนมีส่วนเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกันมีส่วนร่วมแบ่งปันทรัพยากร ซึ่งจะได้มากน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณอำนาจและสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการมีความสามารถในการเข้าถึง อำนาจ การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายครอบคลุมไปทุกๆ ส่วนของชีวิต กลุ่มบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ (๒๕๓๑. หน้า ๑๐) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วม อย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการ หรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วม จะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการมากที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการแท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคน จะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

ทงศักดิ์ คุ้มไชน้ำ (๒๕๔๑. หน้า ๙๓) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใด เรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ศุภสิทธิ์ ตีระนา (๒๕๔๘. หน้า ๑๐) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคน ได้ร่วมมือกันเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตาม ประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานองค์กรนั้นๆ สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมาย อันเดียวกัน

๒. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๒๖, หน้า ๒๐) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า ควรจะมี ๓ ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม
๒. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาการตัดสินใจ
๓. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ปธาน สุวรรณมงคล (๒๕๒๗, หน้า ๘๓) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่ามี ๔ ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (๒๕๒๗, หน้า ๖-๗) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วม ซึ่งพอสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องตามรูปแบบและขั้นตอน ซึ่งพอจำแนกได้ดังนี้

๑. ร่วมศึกษาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา
๒. ร่วมคิดหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขหรือลดปัญหา
๓. ร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือโครงการเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา
๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วมสูงสุด
๕. ร่วมปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
๖. ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถ
๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุผลตามเป้าหมาย
๘. ร่วมควบคุม ติดตามผล ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไว้

สมคิด รัตนวงศ์ (๒๕๔๒, หน้า ๒๔ อ้างอิงจาก อรพินท์ สุทธิพันธ์, ๒๕๓๓, หน้า ๑๓) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการหรือกระบวนการค้นหาปัญหา
๒. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนดำเนินการ
๓. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
๕. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและประเมินผล

ศุภสิทธิ์ ติตะนา (๒๕๔๘, หน้า ๑๑) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑. ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ
๒. ร่วมวางแผนหรือโครงการ
๓. ร่วมประสานงาน
๔. ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการ
๕. ร่วมติดตามผลและประเมินผล

๓. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ทงศกดี คุ่มไชน้ำ (๒๕๔๑. หน้า ๙๔) ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้เกียรติยอมรับ และยกย่องโดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออก เกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา

๒. งานพัฒนาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก เราจำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้ได้มีสิทธิมีเสียงในการแสดงออก

๓. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

๔. ประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่ามีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะที่เดียวกันตัวอย่างโครงการที่ล้มเหลวเป็นจำนวนมาก อันเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม

๕. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่มหรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาหรือพิทักษ์ประโยชน์ของเราและในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย การมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็น

๖. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

๗. ประชาชนย่อมรู้ดีว่า ตนกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะแก้ไขปัญหาอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาช่วยให้อะไรๆ สนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

อำนาจ อนันตชัย (๒๕๒๖. หน้า ๑๔๓) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่
๒. ประชาชนมีความผูกพันต่องานและท้องถิ่นมากขึ้น
๓. ประชาชนยอมรับการเปลี่ยนแปลงและอัตราการเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น

๔. ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
๕. การพัฒนาท้องถิ่นจะกระทำได้ง่ายขึ้น
๖. มีคนร่วมพิจารณาดำเนินการมากส่งผลให้งานมีคุณภาพมากขึ้น
๗. เป็นวิธีการพัฒนาและสร้างคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ

๔. เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (๒๕๒๗. หน้า ๑๘๖) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. ต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม
๒. ต้องสามารถที่มีส่วนร่วม
๓. ต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม
๔. ต้องมีเวลา
๕. ต้องไม่เสียเงินทองมากเกินไปกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทน
๖. ต้องมีความสนใจ
๗. ต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกับทั้งสองฝ่าย
๘. ต้องไม่รู้ลึกถึงกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (๒๕๓๑. หน้า ๒๕) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. จะต้องมีความรู้หรือมีทางเลือกที่จะเข้าร่วม
๒. จะต้องมีความสามารถหรือมีพลังที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
๓. จะต้องรวมตัวหรือรวมกลุ่มกันอย่างมีระบบ
๔. จะต้องเต็มใจไม่ถูกบังคับที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

๕. ระดับการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (๒๕๓๑. หน้า ๓๔) ได้จำแนกระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมไว้ ๓ ระดับ คือ

๑. ระดับการตัดสินใจ (Decision-Making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้าร่วมในการวางแผนและจัดการกับกิจกรรมด้วยตนเอง จึงถือว่าการมีส่วนร่วมระดับนี้เป็นการรับผิดชอบด้วยตนเอง (Level of Responsibility by themselves)

๒. ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ ประชาชนจะให้ความร่วมมือในการทำงาน กิจกรรมตามแผนงานที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอก บางครั้งประชาชนจะร่วมเสียสละเวลา แรงงาน และทรัพย์สินเพื่อให้แผนงานนั้นประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมระดับนี้ถือเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable Level of Participation)

๓. ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่กำหนดไว้ ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นการยอมรับบริการเท่านั้น เช่น การเข้าร่วมโครงการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

คັນสนีย์ นิพานิช (๒๕๔๒, หน้า ๔๕)

๑. การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) ขั้นนี้เป็นขั้นแรก จึงถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นที่ยอมรับ (Accepting)

๒. การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนการกระทำ (Passive Reflective Participation) การมีส่วนร่วมประเภทนี้เป็นส่วนต่อเนื่องจากแบบที่ ๑ โดยถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมทางการศึกษาบางประการ หรือบางที่เรียกว่า การสร้างมโนสำนึก (Conscioustization) หรือการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Education)

๓. การมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น (Active Participation) การมีส่วนร่วมในขั้นนี้เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับองค์การของบุคคลระดับพื้นฐาน (Grass Roots) ซึ่งผู้ได้รับผลประโยชน์จากองค์การ การมีส่วนร่วมระดับนี้คือ การส่งเสริม (Promote) หรือการร่วมผลักดันให้องค์การของพวกเขาเข้าดำเนินการ หรือควบคุมการติดตามผลของโครงการ

๔. การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนความกระตือรือร้น (Active/Reflective Participation) ในขั้นนี้จะเป็นรูปแบบที่ซับซ้อนเสริมต่อการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ในขั้นนี้จะเป็นการสะท้อนหรือประเมินเกี่ยวกับข้อจำกัดและความหมายของโครงการภายใต้บริษักระดับชาติ เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมประเมินเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเลือกการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของโครงการและลักษณะของสังคมทั่วไป

แนวคิดทฤษฎีและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการกระทำทางสังคมเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วม (อ้างอิงจาก วัชรภรณ์ เอี่ยมสะอาด, ๒๕๓๘ หน้า ๑๙-๒๑) ดังนี้

๑. ทฤษฎีของเฮอริเบอร์ก (Herzberg : ๑๙๖๖)

ทฤษฎีสองปัจจัยของ เฮอริเบอร์ก (Herzberg's Two Factor Theory) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่สำคัญและได้รับความสนใจในการศึกษาวิจัยและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร เช่น Motivation-Maintenance Theory, Dual Factor Theory เฮอริเบอร์กและคณะ ได้สรุปปัจจัย ๒ ประการ ที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของบุคคล คือ

๑.๑ ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factor) หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง และเป็นตัวกลางที่สร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

๑.๑.๑ ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) คือ การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและสำเร็จ มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ รู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เกิดความรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่สำเร็จ

๑.๑.๒ การได้รับความยอมรับนับถือ (Recognition) คือ การที่ได้รับความยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่น การยอมรับนี้จะอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย การให้กำลังใจหรือการแสดงออกอื่นใดที่สื่อให้เห็นถึงการยอมรับความสามารถเมื่อทำงานเสร็จ

๑.๑.๓ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (The work it self) เป็นงานที่น่าสนใจ ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรืองานที่ทำตั้งแต่ต้นจนจบคนเดียว

๑.๑.๔ ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบอย่างเต็มที่

๑.๑.๕ ความก้าวหน้า (Advancement) การได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นของบุคคลในองค์กร มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้รับการอบรม

๑.๒ ปัจจัยค้ำจุน (Maintenance Factor) หมายถึง ปัจจัยที่สนับสนุนให้การทำงานของบุคคลสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

๑.๒.๑ โอกาส (Opportunity) คือ ความเชื่อของผู้กระทำที่มีต่อสถานการณ์หรือข้อกำหนดและทางเลือกที่มีอยู่ โอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของบุคคลมักจะตัดสินใจเข้าร่วมในการกระทำทางสังคม เมื่อเขาพิจารณาแล้วเห็นว่าภายใต้สถานการณ์นั้นให้เขาเลือกกระทำได้ ดังนั้นการที่ผู้กระทำตัดสินใจและเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับลักษณะของโอกาสที่มีในสถานการณ์นั้น

๑.๒.๒ ความสามารถ (Ability) คือ การรับรู้ของผู้กระทำเกี่ยวกับพลังขีดความสามารถของเขาในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนกระทั่งสามารถบรรลุความสำเร็จได้ภายใต้สถานการณ์ที่ผู้กระทำตระหนักถึงความสามารถของเขา

๑.๒.๓ การสนับสนุน (Support) คือ การช่วยเหลือหรือการคัดค้านซึ่งผู้กระทำเชื่อว่าเขากำลังได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากผู้อื่นในรูปแบบต่างๆ ซึ่งตัวเองจะเป็นผู้เลือก

๒. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory)

โรเจอร์ (Roger, ๑๙๗๓ : ๔๕-๔๙) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่กับกระบวนการสื่อสารไว้ว่า การที่บุคคลจะได้รับของใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ ช่องทางการสื่อสารและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

๒.๑ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษาด้วย

๒.๒ ช่องทางการสื่อสารความรู้ หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร สำหรับช่องทางการสื่อสารเป็นวิธีการส่งข่าวสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งแยกได้ ๒ ลักษณะ

- ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass Media Channels) เป็นวิถีทาในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

- ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channels) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกิดความตระหนักอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากขึ้น

๓. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H. Maslow ๑๙๕๔ : ๙๐) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการ ประการแรก มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการเกิดขึ้นเสมอ ประการที่สอง ความต้องการของมนุษย์เป็นสากล คือ คล้ายกันไปทุกวัฒนธรรมและความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน นั่นคือ เมื่อความต้องการในระดับล่างได้รับการตอบสนองจนเพียงพอแล้ว บุคคลจะเลื่อนไปหาทางตอบสนองความต้องการในระดับสูง ความต้องการทั้งหมดของมนุษย์สามารถเรียงลำดับได้ขั้นตอน ๕ ขั้นตอน คือ

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องการกิน การอยู่ ความสุขสบายทางกายทั้งปวง ถือเป็นความต้องการขั้นแรก

๒. ความต้องการสวัสดิภาพ ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัย (Safety Need) สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ความกลัวความสูญเสียดังกล่าว

๓. ความต้องการความรักและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Love and Belonging ness Need) เช่น ต้องการมีเพื่อน คนรัก พ่อ แม่ ลูก

๔. ความต้องการนิยมนับถือตนเอง (Self-Esteem) ต้องการการยอมรับและภูมิใจในตนเองว่าเป็นคนที่มีคุณค่าของสังคม

๕. ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง (Self-Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ ผู้ซึ่งไม่กังวลเรื่องปากเรื่องท้อง ความปลอดภัย ความรัก และความยอมรับในตนเองหรือศักดิ์ศรีอีกต่อไป มนุษย์จะพัฒนาศักยภาพของตนเองเพราะอยากรู้ อยากสร้างสรรค์ เพราะใจรักในการ

ทำงาน เพราะอยากจะทำมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้ไปถึงขีดสุดของศักยภาพที่ตนเองมีอยู่อย่างแท้จริง เป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ถือได้ว่าเป็นหัวใจของงานพัฒนาและในการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้นั้น จะต้องมีปัจจัยหลายประการที่ก่อให้เกิดความร่วมมือได้มีผู้กล่าวถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วม ดังนี้

สุนิสิต สุนิตานนท์ และคณะ (๒๕๓๕. หน้า ๙-๑๐) ได้รวบรวมปัจจัยของการมีส่วนร่วมของสตรีว่าจะเกิดขึ้นได้หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือ

๑. เงื่อนไขภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐบาล และ/หรือเอกชน
๒. เงื่อนไขด้านโครงสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่สตรีนั้นๆ ดำเนินชีวิตอยู่ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพภูมิศาสตร์และชีวภาพ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน
๓. ปัจจัยด้านส่วนตัวของชุมชนนั้นๆ ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพการสมรส ครอบครัว และเครือญาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ตลอดจนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

๔. ปัจจัยด้านการรับรู้ส่วนบุคคล เช่น การติดต่อสื่อสาร การติดต่อกับเมือง การอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กร สัมพันธภาพระหว่างผู้นำและปัจจัยปทัสสถานทางจิตวิสัยที่สำคัญ ได้แก่ แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ เครือญาติ และกลุ่มเพื่อน

สมคิด รัตนวงศ์ (๒๕๔๒. หน้า ๒๖ อ้างอิงจากกาญจนา ศุภจรรยา, ๒๕๒๗. หน้า ๓๒) ได้กล่าวถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วมสรุปได้ ๒ ด้าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านชุมชน เช่น ประวัติพัฒนาการของชุมชน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อำนาจของผู้นำ ความขัดแย้ง เป็นต้น
๒. ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ความรู้ความเข้าใจ ทักษะในการปฏิบัติงาน การนิเทศงาน และการสนับสนุนงาน เป็นต้น

ศุภฤกษ์ โรจนธรรม (๒๕๓๒. หน้า ๔๓) ได้กล่าวถึงปัจจัยการมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพส่วนบุคคล
๒. ปัจจัยทางสังคม เช่น การได้รับความรู้ การชักชวนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การขัดขวางจากเพื่อนบ้าน ความเชื่อถือต่อผู้นำในหมู่บ้าน ความต้องการความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ความต้องการยอมรับนับถือ

สำราญ จิตมานะ (๒๕๓๗. หน้า ๘๙) ได้กล่าวถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่ามีหลายประการ เช่น สถานภาพ ระดับการครองชีพ สิทธิอำนาจ การตัดสินใจในครอบครัว การรับรู้ข่าวสาร การติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การได้รับยอมรับจากผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการ พัฒนา เจตคติ เป็นต้น

ไชย พรหมศรี (๒๕๓๓. หน้า ๗๗) ได้กล่าวถึงปัจจัยการมีส่วนร่วมว่ามีหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านความรู้ความเข้าใจ
๒. ด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำ
๓. ด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่
๔. ด้านความคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์
๕. ด้านโอกาสในการฝึกอบรม และด้านความผูกพัน

Alvin Betrand (๑๙๕๘. P ๑๔๗-๑๕๗ อ้างอิงจากวัชรภรณ์ เขียมสะอาด, ๒๕๓๘ หน้า ๒๖) กล่าวถึง ปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชน ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมซึ่งได้แก่ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ คือ

๑. อายุ
๒. เพศ
๓. สถานภาพทางสังคม
๔. อาชีพ
๕. การศึกษา
๖. ถิ่นที่อยู่อาศัย
๗. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น
๘. ปัจจัยอื่นๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชนเมือง จำนวนสมาชิกในครอบครัว และ

ลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติ

Cohen and Uphoff (๑๙๗๗. P ๕๙-๗๘ อ้างอิงจาก วัชรภรณ์ เขียมสะอาด, ๒๕๓๘ หน้า ๒๖) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

๑. อายุและเพศ
๒. สถานภาพในครอบครัว
๓. ระดับการศึกษา
๔. สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา
๕. อาชีพ

๖. รายได้และทรัพย์สิน

๗. ระยะเวลาในท้องถิ่น และสถานภาพการทำงาน

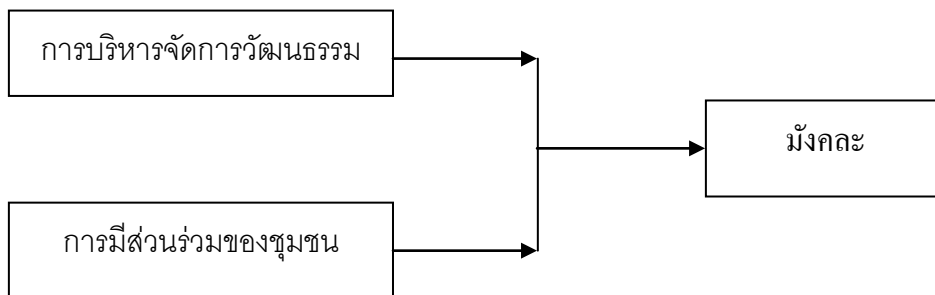
นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๒๗. หน้า ๑๘๓) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศมีตำแหน่งทำให้ประชาชน เกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทุกๆ ที่ยังไม่มีศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้ใหญ่อภัยยอม

๓. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละจังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย
๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบการประยุกต์เทคนิคแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยการศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ร่วมการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ รวมถึงการจัดทำเวทีประชาคม

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในพื้นที่ที่มีการแสดงมังคละในจังหวัดสุโขทัยมีจำนวน ๔ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จำนวน ๒ วง , อำเภอศรีสำโรง จำนวน ๑ วง , อำเภอกงไกรลาศ จำนวน ๑ วง , อำเภอสวรรคโลก จำนวน ๑ วง) รวมทั้งสิ้น จำนวน ๕ วง ที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อ แม่ครูเพลงจากอดีตสู่ปัจจุบันที่แสดงโดยประชาชนอย่างต่อเนื่อง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่การแสดงมังคละตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ โดยวิธีการการเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้านด้านการแสดงมังคละที่เป็นพ่อเพลง แม่เพลง จำนวน ๑ คน ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ที่ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และกำนันตำบล จำนวน ๒ คน และผู้นำอื่นๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น ๒๕ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม / จัดเวทีเสวนา ตลอดจนศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Interview Group)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ ข้อมูลเอกสาร

ศึกษารวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวข้องกับชุมชนที่ทำการศึกษา
- ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงมั่งคละ

๓.๔.๒ ข้อมูลภาคสนาม

- ข้อมูลประเภทวัตถุ คือ เครื่องดนตรี วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการแสดงมั่งคละตำบล กกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ สัมภาษณ์จากผู้รู้ในด้านการแสดงมั่งคละ ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนทั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ครู นักเรียน ฯ
- ข้อมูลจากการจัดทำเวทีประชาคม เพื่อสืบค้นข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงมั่งคละ

โดยที่คณะวิจัยลงพื้นที่เป้าหมายโดยการดำเนินงานตามกรอบการสัมภาษณ์ และการจัดทำเวทีประชาคม ตามระยะเวลาที่กำหนด

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลได้สรุปผลการวิจัย ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูล โดยเชิญคณะวิจัยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านได้ร่วมวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย ตลอดจนเชิญพ่อเพลงแม่เพลง และผู้ทรงวุฒิได้ตรวจสอบและวิพากษ์ข้อมูลผลการวิจัย โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความหมายทางภาษา (Manifest) โดยตรง

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” มีผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ผลการศึกษาที่ได้
๒. ข้อเสนอ
๓. ข้อเสนอแนะ

๑. ผลการศึกษาที่ได้

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”

- ๑.๑ ข้อมูลทั่วไปตำบลกกแรต
- ๑.๒ ประวัติมังคละจังหวัดสุโขทัย

๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

ตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ประวัติของตำบลกกแรต

ตำบลกกแรตเป็นตำบลหนึ่งในสิบเอ็ดตำบลของอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย มีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า ในอดีตที่ผ่านมานั้น เมื่อประมาณ ๑๐๐ กว่าปีได้ย้ายออกจากตำบลไกรนอก เดิมมีพื้นที่ของตำบลจำนวน ๔ หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านปรักทอง ปรักร้าง ปรัก และแก่งหลวง มีผู้นำคนแรกชื่อ ชุนศร หนูมาก และตำบลกกแรตจะเป็นป่าทึบ และมีหนองน้ำขนาดใหญ่จะมีสัตว์ป่าต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะแรด ซึ่งฝูงแรดจะเดินผ่านพื้นที่และจะหยุดพักอยู่เป็นเวลานานแล้วเดินทางต่อไป ผู้คนเห็นจึงได้ชื่อ “กกแรต” ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง

ตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ประมาณ ๑๑ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดสุโขทัยประมาณ ๓๒ กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น ๓๗.๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๓,๖๓๓ ไร่ การแบ่งเขตการปกครองมีทั้งหมด ๑๒ หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๕,๒๕๓ คน จำนวน ๑,๕๓๐ ครัวเรือน

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพโดยทั่วไปตำบลกกแรตเป็นพื้นที่ราบ ฤดูฝนเกิดภาวะน้ำท่วมขัง ส่วนใหญ่น้ำจะไหลมาจากอำเภอสุวรรณภูมิ เข้าสู่หมู่ที่ ๗ บ้านโนดง ทางทิศเหนือของตำบลกกแรต ซึ่งเป็นเขตติดต่อตำบลไกรกลาง มีคลองธรรมชาติ หนอง และบึงหลายแห่งที่สำคัญ อาทิ คลองเหมืองยาง คลองตะเข้ คลองวังทอง คลองท้ายวัง คลองกกแรต คลองแก่งหลวง บึงปรึก เป็นต้น

มีอาณาเขตติดต่อพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อตำบลวังวน ตำบลท่าช้าง	อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
ทิศใต้	ติดต่อตำบลบ้านใหม่สุขเกษม - ตำบลไกรนอก	อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อตำบลท่าช้าง	อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันตก	ติดต่อตำบลไกรนอก - ตำบลไกรกลาง	อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

การปกครองแบ่งออกเป็น ๑๒ หมู่บ้านประกอบด้วย

หมู่ที่ ๑ บ้านปรักทอง	มีนายเชื่อน คงรอด	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๒ บ้านปรักรัก	มีนายเฉลิม ทับสุข	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๓ บ้านปารัง	มีนายสนธิ กราบกราน	เป็นกำนันประจำตำบล
หมู่ที่ ๔ บ้านกกแรต	มีนายอนันต์ ต้มกลิ่น	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๕ บ้านคลองตะเข้	มีนายจำเริญ จันเกษม	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๖ บ้านแก่งหลวง	มีนายเข้มทอง กุหลาบ	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๗ บ้านโนดง	มีนายแข่ง เขียวเหลือง	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๘ บ้านบ่อเพลา	มีนายสุวิทย์ อ่องเกษม	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๙ บ้านเกาะทับผึ้ง	มีนายอนงค์ แก้วมี	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๑๐ บ้านท่าพาย	มีนายสุรเดช ปานเกิด	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๑๑ บ้านโคกมะตูม	มีนายลำดวน แสงเงิน	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๑๒ บ้านคลองท้ายวัง	มีนายสุรินทร์ เรืองรอง	เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนประชากร

หมู่บ้าน		ชาย	หญิง	รวม	จำนวนครัวเรือน
หมู่ที่ ๑	บ้านปรักทอง	๑๘๗	๒๑๕	๔๐๒	๑๓๙
หมู่ที่ ๒	บ้านปรักรัก	๒๙๗	๓๐๕	๖๐๒	๑๖๘
หมู่ที่ ๓	บ้านป่าร้าง	๒๖๙	๒๖๑	๕๓๐	๑๖๘
หมู่ที่ ๔	บ้านกกแรต	๓๙๒	๓๘๑	๗๗๓	๒๒๖
หมู่ที่ ๕	บ้านคลองตะเข้	๒๘๒	๒๘๕	๕๖๗	๑๖๙
หมู่ที่ ๖	บ้านแก่งหลวง	๑๖๘	๑๔๙	๓๑๗	๙๐
หมู่ที่ ๗	บ้านในดง	๑๖๕	๑๖๕	๓๓๐	๙๑
หมู่ที่ ๘	บ้านบ่อเพลา	๑๕๕	๑๖๔	๓๑๙	๙๑
หมู่ที่ ๙	บ้านเกาะทับผึ้ง	๓๘๒	๓๘๓	๗๖๕	๒๐๑
หมู่ที่ ๑๐	บ้านท่าพาย	๑๓๓	๑๔๓	๒๖๗	๗๖
หมู่ที่ ๑๑	บ้านโคกมะตูม	๑๓๐	๑๒๗	๒๕๗	๗๕
หมู่ที่ ๑๒	บ้านคลองท้ายวัง	๕๗	๕๘	๑๑๕	๓๕
รวม		๒,๖๑๗	๒,๖๓๖	๕,๒๕๓	๑,๕๓๐

ความหนาแน่นประชากร โดยเฉลี่ย ๑๔๓ คน ต่อ ตารางกิโลเมตร

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม โดยทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และรวมกลุ่มประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ กลุ่มข้าวซ้อมมือ กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มน้ำพริกสมุนไพร หน่วยธุรกิจในตลาด

⇒ โรงอิฐ	๒	แห่ง
⇒ โรงสีข้าวขนาดใหญ่	๑	แห่ง
⇒ โรงสีข้าวขนาดเล็ก	๒	แห่ง
⇒ โรงเชื่อมเหล็ก	๔	แห่ง
⇒ ร้านซ่อมจักรยานยนต์	๒	แห่ง
⇒ ร้านขายของชำ / เบ็ดเตล็ด	๕๓	แห่ง
⇒ ปั้มน้ำมันหัวจ่าย/ปั้มหลอด	๕	แห่ง
⇒ เสาสัญญาณโทรศัพท์	๑	แห่ง
⇒ สถานีวิทยุชุมชน	๑	แห่ง

สภาพสังคม

การศึกษา

- ▶▶ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดปรักรัก (หมู่ ๒) และ โรงเรียนบ้านคลองตะเข้ (หมู่ ๕)
- ▶▶ โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดกกแรต (หมู่ ๔)
- ▶▶ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) จำนวน ๑ แห่ง
- ▶▶ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดกกแรต (หมู่ ๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดใหม่สิงห์ทอง (หมู่ ๑) และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- ☛ วัด ๕ แห่ง ประกอบด้วย วัดใหม่สิงห์ทอง (หมู่ ๑) วัดปรักรัก (หมู่ ๒) วัดป่ารัง (หมู่ ๓) วัดกกแรต (หมู่ ๔) และ วัดคลองตะเข้ (หมู่ ๕)
- ☛ สำนักสงฆ์ ๑ แห่ง ที่พัทสงฆ์บ้านแก่งหลวง (หมู่ ๖)

ประเพณีและวัฒนธรรม

ประชากรในตำบลกกแรต ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ บรรพชาอุปสมบท มงคลสมรส รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และสงกรานต์ในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ รวมถึงการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ประเพณีการละเล่นตลอดจน วิถีชีวิตที่สำคัญที่ได้สูญหายไป เนื่องจากไม่ได้รับการส่งเสริมในพื้นที่ ได้แก่ โคนจุก ตระขุไทย ลูกช่วง และซ่อนหา

การแสดงในพื้นที่ตำบลกกแรต มีการแสดงหรือการละเล่นหลายอย่าง ได้แก่

๑ การแสดงมัจฉะ มีจำนวน ๑ วง ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต (นายอำภร รัตเลิศ) ให้สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกหมู่ได้ฝึกหัด เป็นการแสดงตัวอย่างให้ลูกบ้านได้เห็นว่าการเล่นหรือการแสดงมัจฉะมีความสำคัญของพื้นที่ตำบลกกแรต โดยเชิญคุณลุงเอ เพ็ชรี่ ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแสดงมัจฉะของตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อายุ ๖๙ ปี มาสอน ซึ่งแต่เดิมอยู่ที่ตำบลกกแรตมีครอบครัวลูก หลาน แต่เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๒ ได้มีการแยกตำบลใหม่จากตำบลกกแรตเป็นตำบลบ้านใหม่สุขเกษมและคุณลุงเอ เพ็ชรี่ ก็ได้ย้ายมาอยู่ที่ตำบลบ้านใหม่สุขเกษมเนื่องจากมีที่นาที่นั่น และได้สอน ฝึกหัดการเล่นมัจฉะจนสามารถเล่นเป็นพอดอกงานรื่นเริงในพื้นที่ได้ เช่นเทศกาลกินปลาของอำเภอองไกรลาศ เทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา เทศกาลลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ ตลอดจนถึงกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิก และได้ผสมวงเล่นกับนักเรียนโรงเรียนองไกรลาศวิทยา

จนทำให้ได้ชื่อว่า “วงตากับหลาน” และมีชื่อเสียงซึ่งในงานลอยกระทงเผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ประจำปี ๒๕๕๐ ได้ไปร่วมประกวดวงม้งคละของจังหวัดสุโขทัย และได้รับรางวัลชนะเลิศกลับมา แต่ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๑) คณะสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลชุดเดิมได้หมดอายุ จึงเลือกตั้งใหม่ผลการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลชุดเดิมได้หมดอายุได้รับการเลือกตั้งกลับมามีจำนวน ๒ คน ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยังคงได้รับเลือกเข้ามาบริหารคนเดิม คือ นายอำภร รัตเลิศ จึงเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งแนวทางแก้ไข คือ ในอดีตได้จัดทำแผนการพัฒนา ๓ ปี ในงานวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้มีการเรียน การสอนเรื่องของการละเล่นม้งคละ โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่สนใจในตำบล ตลอดจนคนเชื้อชาติที่เล่นเป็นอยู่แล้วมารวมวงม้งคละและฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง โดยจะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๕๒

๒. วงปี่พาทย์ ซึ่งในตำบลกกแรต มีจำนวน ๒ วง ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านปรักทอง และหมู่ ๒ บ้านปรักรัก

๓. วงกลองยาว มีจำนวน ๒ วง ได้แก่ หมู่ ๕ บ้านคลองตะเข้ และหมู่ ๑๑ บ้านโคกมะตูม

สาธารณสุข

▶ สถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ สถานีอนามัยตำบลกกแรต (หมู่ ๒) และ สถานีอนามัยบ้านกกแรต (หมู่ ๔)

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ▶ ศูนย์บริการประชาชน จำนวน ๑ แห่ง บ้านคลองท่าพาย หมู่ที่ ๑๐
- ▶ ผู้ช่วยฝ่ายรักษาความสงบ (ผรส.) จำนวน ๒ คน
- ▶ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อป.พร.) จำนวน ๙๒ คน

โครงสร้างพื้นฐาน

- ▶ ถนนลาดยาง ๓ สาย
- ▶ ถนนคอนกรีต ๑๕ สาย
- ▶ ถนนดินลูกรัง ๕๑ สาย

การโทรคมนาคม

- ▶ สถานีวิทยุชุมชน ๑ แห่ง

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ▶ คลองธรรมชาติ ๒๔ สาย
- ▶ หนองน้ำสาธารณะ ๓ แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ▶ ฝาย ๒ แห่ง

๑.๒. ความเป็นมาของม้งคละจังหวัดสุโขทัย

ม้งคละ เป็นชื่อกลองชนิดหนึ่ง ซึ่งด้วยหนัง มีรูปร่างที่เล็กกลมมี หน้ากลองกว้างประมาณ ๑๘ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๒๕ เซนติเมตร ใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นอันเล็กๆ หรือหวายน้ำยาว ๑๔-๑๕ นิ้ว จำนวน ๒ อันตีหน้ากลอง เสียงกลองม้งคละจะมีเสียงแหลมและดังมาก คำว่า “ม้งคละ” หมายถึง มงคล หรืองานที่เจริญก้าวหน้า ม้งคละจึงเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมงคล

การเล่นม้งคละหรือกลองม้งคละ

การเล่นม้งคละ มีการเล่นในจังหวัดสุโขทัยมาช้านาน ตั้งแต่สมัยโบราณกาล เนื่องจากเมืองสุโขทัยเป็นราชธานีแห่งแรกของไทย มีหลักฐานในหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่ว่า “เมื่อกรานกฐิน มีพนมเบ็ย มีพนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนั่งหมอนโนน มีบริวารกฐิน โดยท่านแล้ปี แล้ญิบล้าน ไปสูดญติกฐินถึง อรัญญิกพูน เมื่อจักเข้ามาเวียงวังทำหัวลานด์

บงค้กลองด้วยเสียงพาดเสียงพิน เลื่อนขับ ใครจักมักเล่นเล่น ใครจักมักหัวหัว ใครจักมักเลื่อนเลื่อน.....”

คำว่า ดับงค้กลอง เป็นคำโบราณที่มีใช้ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานีของไทย แปลว่า เป็นการประโคมกลอง หรือตีกลอง ดังนั้น คำว่า “ดับงค้กลอง ” จึงหมายถึงการตีกลองหรือประโคมกลองที่ซึ่งด้วยหนัง ซึ่งเป็นรูปกลมมีรีๆ

การเล่นม้งคละหรือกลองม้งคละ มีการเล่นในจังหวัดสุโขทัยแล้ว ยังมีการเล่นที่จังหวัดพิษณุโลก และที่อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งก็ได้มีการเล่นการแสดงมาช้านาน เพราะทั้ง ๓ จังหวัด คือ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์ มีเขตพื้นที่

ติดต่อกัน วัฒนธรรมทางดนตรี โดยเฉพาะดนตรีม้งคละซึ่งเป็นดนตรีที่เกิดขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย จึงได้แพร่หลายเข้าสู่ชาว จังหวัดพิษณุโลก และที่อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งประชาชนใน ๓ จังหวัดได้ไปมาหาสู่กันเป็นประจำตั้งแต่สมัยโบราณกาลจนถึงสมัยปัจจุบัน

กลองม้งคละนี้ ประชาชนซึ่งเป็นชาวจังหวัดสุโขทัยเรียกว่า “บ้งคละ” เหตุที่ชาวสุโขทัยเรียกม้งคละเป็น “บ้งคละ” เพราะว่าดนตรีม้งคละนี้มาจากอินเดีย คนอินเดียคนไทยชอบเรียกว่า “บ้ง” คำว่าม้งคละจึงกลายเป็น บ้งคละ

ไมเคิล ไรท์ ได้เขียนบทความในศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ ประจำเดือนมีนาคม ๒๕๒๗ หน้า ๙๘ - ๙๙ “หลายรสหลายเรื่อง” “มีชื่อประจำฉบับว่า” “ตีกลองมังคละที่สุโขทัย” กล่าวถึงเครื่องดนตรีสมัยกรุงสุโขทัยที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันคือกลองมังคละ จึงเชื่อได้ว่าสมัยกรุงสุโขทัยได้รับอิทธิพลมาจากลังกา โดยการเผยแพร่พุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ นอกจากนี้ ไมเคิล ไรท์ ได้เขียนบทความในศิลปวัฒนธรรมปีที่ ๗ ฉบับที่ ๖ ประจำเดือนเมษายน ๒๕๒๙ เรื่องดนตรีและระบำกลองมังคละเป็นดนตรีในลังกาที่ใช้ในพิธีมงคลทุกอย่าง และเชื่อว่ากลองมังคละนี้เข้ามาพร้อมพระศาสนาของลังกา ในสมัยกรุงสุโขทัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพญาลิไท ดังนั้น “มังคละ” จึงมิใช่เป็นของใหม่ที่ชาวบ้านคิดมาเองแต่เป็นดนตรีหลักที่กลองกลายเป็นของเมืองสุโขทัย และเป็นศิลปะของคนเพศชาย

เมืองสุโขทัย ได้รับอิทธิพลจากลังกาเกี่ยวกับพุทธศาสนา กลองมังคละ จึงเชื่อได้ว่าเวลาเกิดศึกสงคราม การออกศึกจะต้องใช้กลองมังคละตี เพื่อให้ทหารฮึกเหิมในการทำศึกสงครามสู้รบกับศัตรู หรือใช้บรรเลง หรือตีในงานพิธีต่าง ๆ ดังคำที่กล่าวอ้างอิงในศิลาจารึกหลักที่ 1 ที่กล่าวถึง “ดั่งคังคอง”

นอกจาก ไมเคิล ไรท์ ที่ได้กล่าวถึงกลองมังคละ ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลจากลังกา โดยการเผยแพร่พุทธศาสนาแล้ว ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา กล่าวคือ

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้า เสด็จไปแสดงพระธรรมเทศนา (อภิธรรม) โปรดพุทธมารดาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นเวลา ๓ เดือน แล้วได้เสด็จกลับลงมาที่เมืองลังกัสนครในระหว่างที่เสด็จจากเทวโลกลงมา นั้น พระพรหม และพระอินทร์ ได้เนรมิตบันไดขึ้น ๓ บันได ได้แก่ บันไดเงิน บันไดทอง และบันไดแก้ว สำหรับเป็นที่ให้พระพุทธเจ้าเสด็จลงมายังโลกมนุษย์ พระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมาทางบันไดแก้ว ระหว่างที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมา นั้น ได้มีเทวดาตามส่งเสด็จเป็นจำนวนมาก และด้วยพุทธานิหาร พระพุทธองค์ทรงบันดาลให้โลกทั้ง ๓ โลก คือ สวรรค์ มนุษย์ และนรก ได้มองเห็นกัน ขณะที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาทางบันไดแก้ว ได้มีคนธรรพ์มาขับร้องและบรรเลงดนตรีเพื่อเป็นพุทธบูชา เนื่องจากพระพุทธเจ้าได้เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ จากสาเหตุเรื่องราวที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคนธรรพ์ได้นำดนตรีชนิดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเหมือนหรือคล้ายปี่กลองชนิดหนึ่งของไทยเรา หรือของอินเดีย โดยเฉพาะตามกิจกรรมผาผึ้ง พระอุโบสถ หรือวิหารต่างๆ จะมีภาพวาดเกี่ยวกับคนธรรพ์นำดนตรีมาบรรเลง มีทั้งการขับร้องฟ้อนรำ ในขณะที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (สัมภษณณ์ นายแฉ่ง มีเจริญ ,นายจตุรฎ กระจแส ๒๕๐๙) (สภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย, (ม.ป.ป.). หน้า ๒)

คำว่า “ปี่กลอง” ที่คนธรรพ์นำมาบรรเลงในขณะที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมายังโลกมนุษย์ มีลักษณะเหมือนปี่กลองของไทย ที่ชาวจังหวัดสุโขทัยได้เล่นหรือบรรเลงได้แก่ “กลองมังคละ” ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านของชาวจังหวัดสุโขทัย

ในตามชนบทหรือตามท้องถิ่นซึ่งอยู่ห่างจากที่ตั้งจังหวัดสุโขทัย จะเรียกกลองมังคละว่า มังคละบ้าง บังคละบ้าง และปี่กลองบ้าง สาเหตุที่ประชาชนชาวชนบทเรียกกลองมังคละเป็นปี่กลองเป็นการ

เรียกชื่อตามดนตรีที่ใช้ในวงม้งคละ คือ ปี่และกลอง เมื่อรวมคำแล้วก็เป็นปี่กลอง (สภาวัฒนธรรมจังหวัด สุโขทัย, ม.ป.ป. หน้า ๑-๓)

ประวัติการเล่นม้งคละของชาวจังหวัดสุโขทัย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ขณะที่นายสำเนา จันทรจรรยา ดำรงตำแหน่งครูโรงเรียนบ้านคลองตาล (กระจ่างจินดา) อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ได้ทราบว่า หลวงปู่แหยม จำนวน ซึ่งมีควมรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในการเล่นม้งคละ และได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดศรีนโคตรธาราม (วัดกุฎีจีน) ซึ่งอยู่ติดกับโรงเรียน นายสำเนา จันทรจรรยา จึงได้ขอสมัครเป็นศิษย์ในการถ่ายทอดการเล่นม้งคละที่บ้านสุโขทัย ขณะนั้นหลวงปู่แหยม จำนวน มีอายุถึง ๙๒ ปี พื้นเพเดิมเป็นคนบ้านศาลาแดง (วัดคลองโป่ง) ตำบลสามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ต่อมาได้แต่งงานกับแม่อ่อน และได้มาอยู่กับแม่อ่อน ที่ตำบลบ้านนา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย หลวงปู่แหยม จำนวน ได้กรุณาถ่ายทอดการเล่นม้งคละที่บ้านสุโขทัยให้ พร้อมทั้งเพลงและทำร้ายรำบางท่า พร้อมทั้งนี้ หลวงปู่แหยม จำนวน ได้ถ่ายทอดเรื่องราวการเล่นม้งคละให้ฟังว่า ตัวท่านเองได้เริ่มฝึกการเล่นม้งคละตั้งแต่สมัยยังไม่โกนจุก โดยโยมบิดา (พ่อพัก จำนวน) ได้เป็นผู้ฝึกการเล่นให้จนเกิดความชำนาญในการเล่นตีกลองม้งคละจนมีชื่อเสียงโด่งดังเมื่อเป็นหนุ่มเต็มตัวได้เป็นหัวหน้าวงม้งคละแทนบิดา พร้อมทั้งได้ถ่ายทอดการเล่นม้งคละให้แก่ลูกหลานและผู้สนใจสืบทอดต่อไป ปัจจุบันเครื่องดนตรีที่หลวงปู่แหยม จำนวน ซึ่งได้รับตกทอดมาจากพ่อพัก บิดา ได้อยู่ที่ นายสำเนา จันทรจรรยา รวมอายุของดนตรีม้งคละชุดนี้ มีอายุประมาณ ๑๖๐ - ๑๘๐ ปี

จากการได้รับการถ่ายทอดการเล่นม้งคละจาก หลวงปู่แหยม จำนวน แล้ว นายสำเนา จันทรจรรยา ยังได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องม้งคละจากท่านที่มีความรู้ความสามารถอีกหลายท่าน ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้สัมภาษณ์ พ่อคำ จันทรเดช พ่อแกละ กลอยเดช พ่อเบิก กลอยเดช พ่อโต๊ะ พูลรอด ชาวบ้านหนองรังใต้ ตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย แต่ละท่านมีอายุตั้งแต่ ๗๐ - ๘๐ ปี (ปัจจุบันเสียชีวิตหมดแล้ว) ท่านเหล่านี้ได้ยืนยันว่าได้เล่นกลองม้งคละมาตั้งแต่ต้นมยังไม่แตกพาน เพราะทุกคนมีความผูกพันกับการเล่นกลองม้งคละเป็นชีวิตจิตใจ

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๐ นายสำเนา จันทรจรรยา ได้ศึกษาเพลงกลองหรือไม้กลองม้งคละ จากพ่อชู จุ่นคง ชาวบ้านวงษ์อง ตำบลเกาะตาเลีย อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย พ่อแฉ่ง มีเจริญ หัวหน้าวงกลองยาวและม้งคละคณะ อ.มีเจริญ บ้านหนองรังเหนือ ตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย คุณครู ประเสริฐ บุญล้อม หัวหน้าวงปี่พาทย์และม้งคละ บ้านท่าทอง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย และนายจำเนียร จันทรจรรยา พี่ชาย (ปัจจุบันบวชเป็นพระจำพรรษาอยู่ที่วัดโพธาราม) ตำบลคลองตาล อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ท่านเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสามารถเชี่ยวชาญในการเล่นม้งคละ ได้กรุณาถ่ายทอดและกล่าวถึงประวัติความเป็นมา ของการเล่นม้งคละให้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันก็ยังให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดสืบสานการเล่นม้งคละอย่างต่อเนื่อง

นายเอ เพ็ชร์ นักดนตรีม้งกละอาวโศ จากชุมชนตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
ผู้ถ่ายทอดศิลปะการเล่นดนตรีม้งกละ ให้เยาวชน โรงเรียนงไกรลาศวิทยา

ปัจจุบันในอำเภอองไกรลาศ มีวงม้งกละที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา ได้แก่วงม้งกละของชุมชนตำบลกกแรต โดยมีนายเอ เพ็ชร์ และคณะ ได้รักษาไว้ และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับวงม้งกละโรงเรียนงไกรลาศวิทยามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ปัจจุบันยังคงรับงานแสดงเฉพาะงานที่ส่วนราชการขอความร่วมมือโดยผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต บางโอกาสหากแสดงร่วมกับวงม้งกละโรงเรียนงไกรลาศวิทยา จะใช้ชื่อว่า วงม้งกละคณะตากกับหลาน เช่น คราวที่จังหวัดสุโขทัย โดยสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยจัดการประกวดวงม้งกละ ในงานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ ปีพ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รวมตัวกับวงม้งกละโรงเรียนงไกรลาศวิทยาลงแข่งขันในนาม วงม้งกละคณะตากกับหลาน และได้รับรางวัลชนะเลิศ

ความเป็นมาการแสดงม้งกละขององค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต

นายเอ เพ็ชร์ ที่ถือเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านการแสดงม้งกละ ปัจจุบัน อายุ ๖๙ ปี จบการศึกษา ป.๔ วัดคู้ยง ต.ไกรนอก อ.องไกรลาศ จ.สุโขทัย ได้รับการถ่ายทอดในการเล่นม้งกละเมื่ออายุ ๑๒ ปี จากคนใกล้ชิด คือ คุณลุงพริ้ง เพ็ชร์ แต่เดิมนั้นลุงพริ้งและปู่ตุ่ม ได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔..... โดยได้ติดตามลุงพริ้ง เพ็ชร์ ในขณะที่อายุ ๕๐-๖๐ ปี ซึ่งในตระกูลนี้ได้มีวงม้งกละเล่นอยู่ที่ ต.ไกรนอก ลุงเอ เพ็ชร์ ซึ่งเป็นหลานก็ตามลุงพริ้งไปทุกที่และมีความสนใจในการเล่นม้งกละและได้เริ่มหัดเล่นม้งกละ เมื่อ อายุ ๑๔ ปี ที่สำคัญในอดีตนั้นมีการเล่นม้งกละในงานมงคล และ อวมงคล แต่งานอวมงคลจะมีอยู่จำนวนครั้งน้อยมาก ส่วนงานมงคลได้แก่งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานแต่งงาน (เพลงที่ใช้บรรเลงจะเป็นเพลงประเภทเดียวกันหมด) ไม่แยกว่างานอวมงคลเล่นเพลงเศร้า หรือทำนองผิดไป จึงถือได้ว่าในอดีตนั้นการเล่นม้งกละในส่วนตำบลกกแรตหรือตำบลไกรนอกจะเล่นที่งานมงคล อวมงคล โดยทำนองการบรรเลงประเภทเดียวกัน

ในอดีตการที่จะจูงใจให้ผู้สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจะใช้ความสนุกสนานของการแสดงมังคละเป็น สิ่งที่จะก่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมหรือการฝึกเล่นมังคละ ส่วนการเรียนการสอนถ่ายทอดใน อดีตนั้นจะอยู่ในประเภท การที่ครูพักลักจำ โดยจำตัวเสียงทำนองการบรรเลง ใช้ความจำเป็นหลักไม่มีการ จดบันทึกถอดตัวโน้ตการเล่นหรือการบรรเลงเช่นในปัจจุบัน ขยันหมั่นฝึกซ้อม และครูที่สอนที่รับเป็นศิษย์ ก็จะสามารถอย่างเต็มกำลังความสามารถ ดังคำกล่าวโบราณว่า “จับมือรำ จับบ่าสอน ขอให้ได้อย่างครู ผู้มีฤทธิ์อันแก่ลวกกล้า” และนักดนตรีไทยทั่วไปจะถือว่าเครื่องดนตรีที่ถือว่าเป็นครูใหญ่ คือ “ตะโพน”

การแสดงของมังคละทั้งในงานมงคล อวมงคล เมื่อมีคนจ้าง ผู้รับการว่าจ้างในอดีตจะเป็น หัวหน้าวงหรือผู้ที่มีบทบาททรงลงมา อันเนื่องจากหัวหน้าวงมังคละต้องดูแลลูกวงหรือลูกหลานให้อยู่ใน กรอบหรือสังกัดตลอดจนวางแผนที่จัดสรรผู้ใดได้ร่วมการแสดงมังคละ ซึ่งแต่ก่อนงานที่จ้างมังคละไปแสดง แต่ละครึ่งจะต้องจ่ายค่าจ้างราคาสูงถึง ๓๐๐ บาท ซึ่งถือว่ามามีราคาที่สูงมาก (พ.ศ. ๒๕๐๑ - ๒๕๐๗) การ แบ่งปันผลประโยชน์ที่จะได้รับในการตอบแทนจะอยู่ในส่วนของหัวหน้าวงมังคละจะเป็นผู้จัดสรรรายได้ให้ สอดคล้องกับความสามารถในแต่ละคน ส่วนสถานที่ในการแสดงมังคละจะไม่เลือกสถานที่เล่นได้ทุกที่ไม่ จำกัดการแสดง ส่วนเพลงที่ใช้ในการแสดงหรือบรรเลงจะเหมือนเดิมดังที่ได้รับการสืบทอดมาแต่โบราณ

ลุงเอ เพ็ชรี ได้เข้าเล่นในวงมังคละที่ ต.ไทรนอก เรื่อยมาและบุคคลที่เล่นในวงมังคละหรือ นักดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลเชื้อสายในตระกูลหรือญาติพี่น้องกันหมด การที่เล่นมังคละในอดีตนั้น ลูกหลานมีเป็นจำนวนมากหลังจากว่างเว้นจากการทำไร่ทำนา จึงให้ลูกหลานได้เลือกที่จะเล่นดนตรี ได้ตามความสนใจของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นหรือประเภท แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเล่นได้เกือบทุกประเภท ซึ่งสามารถเล่นเครื่องดนตรีต่างๆ ทดแทนกันได้ และจะเป็นการถ่ายทอดทางสายเลือดเท่านั้นไม่มีบุคคล ในส่วนอื่นได้เข้ามาร่วมวงหรือกิจกรรมในด้านมังคละ อันเนื่องจากการรวมตัวกันของญาติพี่น้องสามารถ ทำได้ง่าย คนอื่นไม่สนใจหรือสนใจแต่ไม่มีโอกาสได้เข้ามาร่วมการฝึกหัดหรือบรรเลงมังคละ จากเหตุผล ดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดในการร่วมการเล่นมังคละในอดีตมีส่วนที่จำกัดบุคคลที่จะเข้ามา มี ส่วนร่วมเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนวงของมังคละที่แสดงมีจำนวนจำกัด จะไม่แพร่หลายใน การละเล่นทุกชุมชน หากแต่จะมีการละเล่นมังคละในชุมชนใหญ่ จึงมีส่วนสนับสนุนให้เหตุผลของการ แสดงมังคละแต่ครั้งมีราคาสูง ส่วนใหญ่ที่เล่นในอดีตจะเล่นในเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และงานมงคลอื่นๆ ทั่วไป ในการเล่นมังคละครั้งเมื่อเยาว์วัยได้มีโอกาสเห็นหรือเจองวงมังคละของต่างถิ่น อยู่ ๑ วง คือ วงมังคละจากอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในจังหวัด พิษณุโลกก็ได้มีการสืบทอดการเล่นมังคละมาอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

การที่ลุงเอ เพ็ชรี ได้เล่นมังคละมีความภาคภูมิใจแก่ตนเอง และการที่ต้องการถ่ายทอดให้ผู้อื่น นั้น มีเหตุจากการที่อยากที่จะอนุรักษ์ดนตรีไทยที่เก่าแก่ และอยากสืบทอดวัฒนธรรมอันดีที่สืบทอดจาก

บรรพบุรุษของสายเลือดตนเองมาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีความสุขสนุกสนาน และปัจจุบันได้ได้ถ่ายทอด การเล่นม้งคละหรือเครื่องดนตรีไทยที่บ้านพัก ในตำบลบ้านใหม่สุขเกษม ซึ่งมีเยาวชนมาฝึกหัด ฝึกซ้อม ทุกวัน วันละ ๔ – ๖ คน และความสามารถของลุงเอ มีีจะเล่นได้แต่ม้งคละ แต่ยังสามารถเล่นเครื่อง ดนตรีไทยอื่นๆ ได้ด้วย เช่น กระจับปี่ กระจับปี่ กระจับปี่ กระจับปี่ เป็นต้น และตอนเย็นจะมาสอนให้กับ อบต.กกแรต จนปัจจุบันสามารถเล่นได้ระดับหนึ่ง

ในส่วนของตำบลกกแรตนั้นได้จัดตั้งวงม้งคละมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยมีนายพั้ว หนูมาก เมื่อก่อนอายุประมาณ ๕๐ ปี โดยมีแนวคิดที่จะรวบรวมและจัดทำเครื่องดนตรีม้งคละเอง ทั้งชุดไม้เพื่อ ทำกลองม้งคละ (ใจักโกกรก) เอง และสอนเองทำทุกอย่างที่จะให้เห็นความสำคัญของม้งคละ และต่อมาได้มี ลุงส้มที่พิการมือและขา ซึ่งมีอายุใกล้เคียงกับลุงพั้ว มีความสามารถเล่นม้งคละเช่นเดียวกัน มีแนวคิดที่จะ ส่งเสริมและอนุรักษ์ความดีงามของการละเล่นม้งคละได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจสอนลูกหลานไม่คิดค่าใช้จ่าย ใดๆ ทั้งสิ้น โดยเน้นแสดงกิจกรรมการกุศล

การเล่นม้งคละในอดีต มีสิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติม เช่น เมื่อได้ทำหน้าที่ในการนำขบวนแห่เข้าวัด แล้ว ช่วงระหว่างที่รอการบวชนั้นตัวผู้เล่นม้งคละบางท่านที่มีความสามารถพิเศษจะออกมาแสดง ความสามารถในการควงจวน การรำกระบี่กระบอง แห่จวน หรือ บั้นจวนโดยใช้ตะเกียบ เคาะจังหวะที่ สอดคล้องและเข้าจังหวะกับการแสดงม้งคละนั้นๆ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้อง ในส่วนของชาวไทยพวน อำเภอศรีสขานาลัย จังหวัดสุโขทัย ในประเพณีบวชช้าง ในอดีตเมื่อนำนาคเข้า โบสถ์ระหว่างที่รอการบวชนั้นจะมีการโชว์ศิลปะการบังคับม้าในแต่ละแบบหรือขี่ม้าผาดโผน ประกอบการ ยิงธนู ซึ่งเป็นการแสดงความสามารถพิเศษเฉพาะตัวที่จะรอนาคออกจากโบสถ์ เป็นต้น

การแต่งกายสำหรับรองรับการแสดงม้งคละนั้น ครั้งในอดีตนักแสดงจะนุ่งจุกกระเบน เสื้อลาย ดอก ผ้าขาวม้าคาดเอว ปะเป้ง ในสมัยปัจจุบันจะใส่เสื้อมือฮ่อมหรือเสื้อดอกลายสดใสและนุ่งกางเกง ขากว้างสำหรับนักดนตรี ส่วนผู้ที่มีหน้าที่รำการแต่งกายมีด้วยกัน ๒ แบบ

แบบที่ ๑. ชาย นุ่งโจงกระเบน ไม่ใส่เสื้อ ใช้ผ้าแถบมัดเอว เก้าอี้ผมทรงโองโงดง
หญิง นุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าแถบ(ผ้าคาดอก) เก้าอี้ผม หรือปล่อยผมสยาย ทัด ดอกไม้

แบบที่ ๒ ชาย นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าพาดไหล่ ๒ ชาย ใช้ผ้าแถบ หรือผ้าขาวม้าคาดเอว
หญิง นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอกคอกลม ใช้ผ้าสไบสะพายที่ไหล่ขวา มัดชายผ้าสไบบริเวณเอวด้านซ้าย โดยมีมัดเป็นโบว์หูกระต่ายเพื่อความสวยงาม

การเก็บรักษาเครื่องดนตรีม้งคละ ในอดีตนั้นจะวางไว้เป็นระเบียบ เก็บไว้ในที่ร่ม ไม่ถูกแดด ไม่ถูกฝน ส่วนปัจจุบันนั้นต้องเก็บไว้ในตู้ให้มิดชิด เพราะแมลงและหนูชอบกัดแทะ อันเนื่องมาจากใช้งานหรือออกใช้งานของกลองม้งคละแล้วต้องทำความสะอาดให้เรียบร้อยโดยใช้ผ้าชุบน้ำที่สะอาดบิดพอหมาดๆ มาเช็ดทำความสะอาดบนหนังหน้ากลองม้งคละไม่เช่นนั้นจะมีขี้กลองเศษขุยที่เกิดจากการตีและจะเป็นตัวล่อให้มดและแมลงตลอดจนหนูที่จะเข้าไปกัดแทะจึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อหนังหน้ากลองม้งคละ ในอดีตการทำกลองม้งคละนั้นหนังที่ใช้ทำกลองม้งคละ จะใช้หนัง โค หรือ กระบือ ที่ไม่พอก โดยการนำมาทุบνωดให้อ่อนโดยโดยใช้สากตำให้เสมอละนำมาซึ่ง เสียงที่ได้จะดังดี คงทน เหนียว ในปัจจุบันหนังที่ใช้ทำกลองเป็นหนังแกะ แพะ เป็นหนังที่พอกแล้ว อายุการใช้งานทนทานน้อย และเสียงที่ได้จะดังไม่ค่อยกังวาน

ความเชื่อในอีกกรณีหนึ่งคือ ถ้ายังไม่ได้ไหว้ครูจะแสดงไม่ได้ ค่าครู จำนวน ๑๒ บาท ถือเป็นค่ายกครูชุดใหญ่ และมีอีกประเภทที่เรียกว่าการยกครูเล็ก จำนวน ๑.๕๐ บาท เจ้าภาพต้องเตรียมให้ได้แก่ หมาก ๓ คำ ดอกไม้ ๓ สี ฐูป ๕ หรือ ๙ ดอก เทียนขี้ผึ้ง ๑ เล่ม ยามวน ๓ มวน เหล้า ๑ ขวด ไม้ขีด ๑ กลัก และกล้วยน้ำหว่า ๑ หวี

ส่วน อบต. กกแตร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้ปรึกษาระหว่างผู้นำหลายคนทั้งนายก อบต. (นายอำภร รัตเลิศ), กำนันตำบลกกแตร (นายสนิท กราบกราน) และอดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕ นายชำ สิงห์สนิท ว่าน่าจะหาแนวทางอนุรักษ์การแสดงม้งคละที่มีแต่อดีตให้คงอยู่กับชาวตำบลกกแตร ทาง อบต.กกแตรจึงอนุมัติงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีม้งคละจากบ้านกรับพวงเหนือ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเดิมมี ๒ วง ขอแบ่งซื้อเครื่องดนตรีมา ๑ วง เป็นเงิน ๔,๕๐๐ บาท โดยการถ่ายทอดเล่นม้งคละจากคุณลุงส้ม คุณลุงพั้ว หนูมาก ที่เข้ามาถ่ายทอดและช่วยฝึกสอนอย่างต่อเนื่อง ต่อมานายชำ สิงห์สนิท ได้เสียชีวิต ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ทาง อบต. กกแตร จึงได้เชิญลุงเอ เพ็ชร์ มาร่วมสอนและสืบทอดการเล่นม้งคละ

ปัจจุบันในตำบลกกแตร การแสดงม้งคละมีปัญหาหนึ่ง คือ ขาดหมอปี่ที่มีความชำนาญซึ่งต้องหาจ้างในแต่ละครั้งมาร่วมการแสดง และในตำบลกกแตรยังมีบุคคลที่สามารถเป่าปี่หรือหมอปี่ มี ๓ คน ประกอบด้วย ลุงเอ เพ็ชร์ นายจเร พุ่มไม้ และนายปรีชา แก้วมี คนที่เล่นม้งคละในส่วนของคนเป่าปี่หรือหมอปี่ เมื่ออายุ ๖๐ ปี ไม่เกิน ๗๐ ปี โดยประมาณจะมีอาการแพ้ปี่ ลักษณะคล้ายเป็นโรคปอด จะเป่าปี่ไม่ได้คือไม่มีแรง สาเหตุเนื่องมาจากปี่หรือลิ้นของปี่อาจมีเชื้อโรค แต่ในกรณีนี้ลิ้นของปี่ที่ใช้เป่าจะหามาเป็นของส่วนบุคคลจะไม่ยืมลิ้นของปี่ของกันและกัน ซึ่งลิ้นของปี่ที่จะใช้ในการเป่าจะทำจากใบตาลที่หมอปี่แต่ละคนจะทำขึ้นมาเอง โดยเหลาใบตาลให้บาง ซึ่งใบตาลที่บางมากจะใช้ลมในการเป่าน้อยและจะไม่ค่อยเหนียวในการเป่าปี่แต่ละครั้ง

ทำรำ

ลุงเอ เพ็ชรี กล่าวว่า “ไม่รู้ว่ามีกี่ทำ และในอดีตก็รำกันไปไม่มีระเบียบอะไร”

ในอดีตนั้นทำรำได้มีการประยุกต์กันขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสมัยนิยม โดยประมาณในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๒ ทางโรงเรียนงโกรลาศวิทยา ได้เชิญลุงเอ เพ็ชรี ปราชญ์ชาวบ้านได้ไปสอนการเล่นม้งคละในโรงเรียนงโกรลาศวิทยา และทางโรงเรียนได้เข้าร่วมแห่ในวงม้งคละกับอำเภองโกรลาศ โดยนายข้า สิงห์สนิท อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕ แนะนำว่าน่าจะมีทำรำวงและมีภรรยาของครูในโรงเรียนงโกรลาศวิทยาได้ช่วยกันหาสื่อมาศึกษา และเริ่มฝึกหัดทำรำกันมา ซึ่งไม่คิดว่าจะได้แบบอย่างที่ถูกต้องมากนัก

เดิมผู้รำตัวพระของฝ่ายชายไม่ค่อยมีใช้นางรำของฝ่ายหญิงแต่งเป็นชายแทน และในปี ๒๕๔๔ เริ่มมีนักเรียนชายเข้าร่วมการแสดงและได้รับความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ในการส่งเสริมการประกวดที่จังหวัดเชียงใหม่ และได้รับคำแนะนำจากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ในเรื่องทำรำมีจำนวน ๑๒ ท่า ทางโรงเรียนได้ปรับทำรำตามคำแนะนำของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัยให้ถูกต้องและสวยงาม

การประยุกต์จะมีอีกอย่างคือ การรำไม่มีท่าบังคับหรือจัดสำคัญท่าก่อน หลัง โดยจะดูภารกิจของงานที่จะไปร่วมว่าเป็นงานประเภทใด แล้วแต่งบทเพลงเนื้อร้องรองรับในแต่ละงานโดยได้รับการสอนการแนะนำจากนายเคียง ขำนิ ปราชญ์ชาวบ้าน และนายธนาตล อินทสุตร อดีตครูสอนด้านดนตรีของโรงเรียนงโกรลาศวิทยา อีกท่านหนึ่ง ที่ได้ปรับประยุกต์ให้ม้งคละมีเนื้อหาเพลงเข้ามาร่วมการแสดง ม้งคละเช่นในปัจจุบัน ในการแสดงม้งคละโดยทั่วไปเพลงที่ร้องและใช้บ่อยครั้งในการแสดงม้งคละ คือ ประวัติความเป็นมาของม้งคละที่นายเคียง ขำนิ ปราชญ์ชาวบ้านได้แต่งเนื้อร้องและทำนองไว้ให้ขับร้องและบรรเลง

การทำม้งคละของตำบลกกแรต

ในสมัยสุโขทัย ได้กล่าวถึงการฟ้อนรำ ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๘ ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท ความว่า “ยอมเรียงชันหมาก ชันพลู บูชาพิลม ระเบิด – เต็น เล่นทุกฉัน... ด้วยเสียงอันดัง สาธุการบูชา อีกดุริยพาทย์ พิณ ช้อง กลอง เสียงดังสีพอดังดินจ๊กหล่มอันไซรั (ประชุม ศิลา จารึกภาคที่ ๑. ๒๕๑๕ : ๘๗)

นอกจากนี้ในหนังสือเตภูมิกถา ยังเล่าถึงการฟ้อนรำไว้ว่า “...บ้างเต็น บ้างรำ ซึ่งฟ้อนรำระบำบันลือ เพลงดุริยดนตรี บ้างดีด บ้างสี บ้างเป่า บ้างขับสรรพสำเนียงเสียงหมู่ นักคนจุนกันไป เดียรดาษพื้นฆ้อง กลอง แตรสังข์ ระฆังกังสดาร มโหรีทีกก็ก้องทำนุกดี...” (พญาลิไทย ๒๕๑๕ : ๘๗)

การทำม้งคละสุโขทัย เดิมที่การทำรำไม่มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน เมื่อชาวบ้านได้ยินเสียงปี่เสียงกลองของวงม้งคละที่ได้บรรเลงในงานต่าง ๆ เช่น งานบวชนาคน งานโกนจุก งานทอดกฐิน – ฟ้าป่า หรืองานตรุษ สงกรานต์ ตลอดจนงานขึ้นบ้านใหม่ จะพากันออกรำรำเพื่อความสนุกสนาน มีการออก

ลวดลายทำรำต่าง ๆ โดยลักษณะทำรำเหล่านั้นจะเป็นลักษณะวาดวงแขน ม้วนมือ และย่ำเท้าให้เข้ากับจังหวะดนตรี บางคนคิดลีลาทำรำที่ ดีเด่นมาอดกัน เมื่อผู้หนึ่งรำได้ คนอื่น ๆ ก็คิดลีลาทำรำมา ประชันกัน ผู้ดูและผู้รำก็จะ พยายามจดจำเพื่อนำไปรำยรำต่อ ๆ กันไป โดยเฉพาะทำรำยรำของหลวงปู่แหยม จำนวน ผู้เชี่ยวชาญการเล่นมังคละและหัวหน้าวงมังคละบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย แม่ครูโล่ สุขภุมรินทร์ แม่ครูถม เกตุทอง และแม่ครูละครคณะ “ศรีไทย รุ่งเรือง” บ้านหลังวัดโพธิ์ ตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และแม่ครูเม้า แม่ครูละครชาติ บ้านนามอญ ตำบลบ้านนา อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ทำรำยรำที่ดูเด่นของหลวงปู่แหยม จำนวน แม่ครูโล่ สุขภุมรินทร์ แม่ครูถม เกตุทอง และแม่ครูเม้า ได้แก่ ทำลึงขุ้มแดง ลิงข่มตอ ท่านกกระเด้าดิน ท่านางอวย ทำกวางเหลียวหลัง ทำกาสาวไล่ทำมอญชมดาว เป็นต้น

จากทำรำที่พ่อครู แม่ครู มังคละ และละคร ได้นำออกมาวาดลวดลาย จึงเป็นที่ประทับใจของประชาชนที่ได้ชม นายสำเนา จันทรจรรยา ผู้เป็นลูกหลานของพ่อครู แม่ครู ที่กล่าวถึง จึงได้ขอต่อทำรำยรำ แล้วนำมาประติประต่อให้เป็นทำรำที่เป็นมาตรฐาน และพร้อมกันนี้ นายสำเนา จันทรจรรยา ได้ทำการฝึกทำรำเพื่อให้เกิดความแม่นยำ พร้อมทั้งได้ทำการจดบันทึกทำรำต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อมิให้ทำรำสูญหายไป

ทำรำมังคละของตำบลกกแรต จังหวัดสุโขทัย เป็นทำรำที่อ่อนช้อย งดงาม สนุกสนาน ทำรำเป็นการรำในท่วงท่าการเกี่ยวพาราตี การหยอกล้อระหว่างชาย – หญิง และจากท่าทางที่พ่อครู แม่ครู มังคละ และละคร ได้จินตนาการทำรำที่ออกมา จึงเป็นมรดกที่ตกทอดสืบกันมา โดยมีชื่อเรียกทำต่าง ๆ ดังนี้

๑. ทำกลองโยน หรือทำตบกปรัก
๒. ทำซ่างประสานงา
๓. ทำกาสาวไล่
๔. ทำกวางเดินดง (กวางเหลียวหลัง)
๕. ทำแม่ม้ายิ่งแป้ง
๖. ทำลึงขุ้มแดง – ลิงข่มตอ
๗. ท่านางอวย
๘. ทำจีบยาว
๙. ทำผาลา
๑๐. ทำมอญชมดาว
๑๑. ท่านกกระเด้าดิน – ทำหงษ์เหิร
๑๒. ทำสอดสร้อยมาลาแปลง

๑๓. ทำไหว้

๑๔. ทำหลอกล้อชาย – หญิง

ทำรำมังคละตำบลกกแรต

๑. ท่ากลองโยน หรือท่าตกรัก

ชาย – หญิง ปฏิบัติเหมือนกัน มือขวาแขนตั้ง หงายมือ ปลายนิ้วมือลงล่าง มือซ้ายตั้งวงระดับหน้าท้อง สายมือตามจังหวะ เท้าก้าว ๑ – ๒ – ๓ แตะจุมกเท้าด้านหน้า ลักคอ มือซ้าย – ขวา พลิกขึ้นลงตามจังหวะ หันสลับด้านขวา – ซ้าย (ทำรำสายข้างเดียว)

๒. ท่าซ่างประสานงา

ชาย มือทั้งสองข้าง จับหงายระดับอก (วงกลาง) แตะจุมกเท้าขวาเอียงศีรษะด้านซ้าย จากนั้นก้าวเท้าขวาจังหวะที่ 1 ก้าวเท้าซ้ายจังหวะที่ 2 ก้าวเท้าขวาจังหวะที่ 3 แล้วแตะจุมกเท้าในจังหวะ

ที่ 4 เที่ยงศรีระด้านขวา มือทั้งสองข้าง สาวเข้าสาวออกเล็กน้อยพองาม โดยปฏิบัติท่าเดิม เดินสลับ ชาย-ขวา ด้านหลังฝ่ายหญิง (ลักษณะท่าโอบกอด)

หญิง จับหงายมือหักข้อมือเข้าหาลำตัว ระดับใต้อก มือขวาอยู่หน้ามือซ้ายเล็กน้อย วางสันเท้าซ้ายแตะจมูกเท้าขวา เที่ยงศรีระด้านซ้าย ค่อย ๆ หมุนตัวตามจังหวะกลองไปทางด้านซ้ายมือให้ครบ 1 รอบ ส่วนมือทั้ง 2 ค่อย ๆ สาวเข้าสาวออกสลับกัน เมื่อหมุนตัวครบ 1 รอบแล้ว ให้ปฏิบัติโดยการหมุนไปทางขวา 1 รอบ สลับกันไป

๓. ท่ากาสาวไส้

ท่าที่ 1

ท่าที่ 2

ชาย - หญิง รวบมือระดับชายพกขวาววงล่าง มือซ้ายจับหงาย เที่ยงศรีระซ้าย ตะแคงเท้าซ้าย จากนั้นโบกจับซ้ายขึ้นเป็นวงบน มือขวาจับส่งหลัง เที่ยงศรีระขวา ในขณะที่ โบกจับ ก้าวเท้าซ้ายจังหวะที่ 1 ก้าวเท้าขวาจังหวะที่ 2 ก้าวเท้าซ้ายจังหวะที่ 3 และตะแคงเท้าขวาในจังหวะที่ 4 ทำสลับกันไปโดยหันด้านซ้าย-ขวา

๔. ท่ากวางเดินดง – กวางเหยี่ยวหลัง

ชาย มือขวาแตะที่สะโพกขวา มือซ้ายตั้งวงระดับปาก แต่ะจุมกเท้าขวา เียงศีรษะด้านขวา โดยการเหยี่ยวดูหลังขวา จากนั้นเดินมือทำสลับกันซ้าย – ขวา

หญิง มือขวาตั้งวงล่างที่หน้าขาขวา มือซ้ายตั้งวงบนระดับไหล่ เียงศีรษะด้านขวา ไบหน้าและดวงตาดูปลายนิ้วมือซ้าย แต่ะจุมกเท้าขวา – ซ้าย สลับกัน

๕. ท่าแม่ม้ายิ่งแป้ง

ชาย ทำท่ารับแป้ง โดยยื่นมือทั้งสองข้างเข้าไปรอบรับมือของฝ่ายหญิงที่ทำท่าทึ่งแป้ง จรดเท้าซ้าย เียงศีรษะด้านขวา นำขึ้นมادم ก้าวเท้าขวาจังหวะที่ 1 ก้าวเท้าซ้ายจังหวะที่ 2 ก้าวเท้าขวาจังหวะที่ 3 จรดเท้าซ้ายจังหวะที่ 4 พร้อมทำท่าทึ่งแป้ง ทำสลับกันไปจนกว่าจะรัว แสดงเป็นสัญญาณเปลี่ยนท่ารำ

หญิง ทำท่าทั้งแปด มือซ้ายเท้าสะเอว มือขวาจับคว่ำที่ปลายมือซ้าย (ท่าเหยิบแป้ง) เดินมือซ้ายเป็นรูปวงโค้งด้านหน้ามาทางด้านข้างขวา พร้อมทั้งปล่อยจับออกเป็นมือแบหงายปลายนิ้วตก (แขนตึง) ยืนย่ออยู่กับที่ จมูกเท้าขวา – ซ้าย แตะเมื่อลงจังหวะ ทำสลับกันไป

๖. ทำลิ่งอุ้มแดง – ลิ่งข่มตอ

ชาย มือทั้งสองข้างสอดประสานกันในลักษณะคว่ำมือ พร้อมทั้งย่อขาออกเหลี่ยมเล็กน้อย หน้าแขนดูใบหน้าฝ่ายหญิง แกว่งแขนทั้งสองที่สอดประสานกันไปทางซ้าย – ขวา พร้อมทั้งเดินตามจังหวะที่ ๑ – ๒ – ๓ จังหวะที่ ๔ หยุด แต่ปฏิบัติตัวโดยการข่มตัวขึ้นลงพองามจำนวน ๔ ครั้ง แล้วเดินตามจังหวะที่ ๑ – ๒ – ๓ จังหวะที่ ๔ หยุด พร้อมทั้งทำท่าลิ่งข่มตอหลอกล้อฝ่ายหญิงต่อไป

๗. ทำนางอาย

ท่าที่ 1

ท่าที่ 2

หญิง มือขวาจับหงายที่หน้าอก มือซ้ายจับคว่ำที่ได้คาง เอียงศีรษะด้านขวาจรดเท้าซ้าย จากนั้นคลายมือจับซ้ายพร้อมใช้ฝ่ามือซ้ายแตะที่แก้ม ทำสลับกันไป ส่วนเท้าซ้ายทำตามจังหวะกลอง โดยให้จมูกเท้าแตะที่พื้นทุกครั้งทีลงจังหวะ

๘ - ๙. ทำจิบยาว - ผาลา

ชาย หันหลัง มือขวาตั้งวงบน มือซ้ายจับหงาย แขนตั้ง เอียงศีรษะด้านขวาตามองหญิง จมูกเท้าซ้ายแตะพื้น ก้าวเท้าขวาจังหวะที่ 1 ก้าวเท้าซ้ายจังหวะที่ 2 ก้าวเท้าขวา จังหวะที่ 3 ก้าวเท้าซ้ายจังหวะที่ 4 จมูกเท้าซ้ายแตะที่พื้น ระวังเคลื่อนที่ค่อย ๆ พลิกตัวเพื่อทำท่าผาลา ม้วนมือซ้ายที่จับหงายไปตั้งวงบน ส่วนมือขวาที่ตั้งวงบนค่อย ๆ พลิกมือหงายให้ปลายนิ้วลงล่าง หักศอก (งอศอก) แขนลำตัวเป็นท่าผาลา จากนั้นค่อย ๆ หมุนตัวทำท่าจิบยาวสลับกันไป

หญิง หันหน้าตรงข้ามกับชาย ปฏิบัติท่าจำเหมือนฝ่ายชาย โดยหมุนตัวไปทางด้านซ้ายจนครบรอบ แล้วเคลื่อนตัวกลับไปทางด้านขวามือจนครบรอบสลับกันไป

๑๐ . ท่ามอญชมดาว

ชาย – หญิง มือซ้ายจับที่ชายพก มือขวาจับส่งหลัง แขนเหยียดตั้ง ขาซ้ายยืนเป็นฐาน ขาขวางอเข้า ปลายเท้าหักลง ดันเข้าขวาไปด้านหลัง พร้อมทั้งย่อขาซ้ายพองาม เอียงศีรษะด้านซ้ายเป็นอนไบหน้าดูด้านขวา และก้มตัวเล็กน้อย จากนั้นค่อย ๆ เดินมือที่จับทั้งสองไปด้านหน้าโดยงอศอกด้านซ้าย สูงระดับไหล่คล้ายจับให้แบแล้วเก็บหัวแม่มือ ส่วนมือขวาหักศอกระดับอกมือคล้ายจับหงายแบต่ำกว่าข้อมือด้านซ้าย ขาขวาที่กระดกอยู่ด้านหลัง ก้าวเท้าเหยียดขึ้นเป็นฐาน ย่อลงเล็กน้อย ส่วนขาซ้ายยกไปด้านหน้าพร้อมทั้งงอเข่าขึ้นพองาม แตะลำตัวหน้ามองดูสันมือซ้าย เอียงศีรษะขวาทำสลับกันไปตามจังหวะที่ ๑ – ๒ – ๓ และจังหวะที่ ๔

๑๑. ท่านกกระเด้าดิน – ทำหงส์เหิร

ชาย มือทั้งสองกางแขนออกระดับวงกลาง พร้อมทั้งขยับข้อมือขึ้นลง (ท่านกบิน) เท้าซ้ายก้าวจังหวะที่ ๑ เท้าขวาก้าวจังหวะที่ ๒ เท้าซ้ายจังหวะที่ ๓ และเท้าขวาก้าวจังหวะที่ ๔ เดินสลับซ้ายขวาทางด้านหลังฝ่ายหญิง

หญิง จับหงายทั้งสองมือที่หน้าท้องระดับเอว กระดกเท้าขวา ยืนกระทบจังหวะทุกจังหวะ จากนั้นเดินมือจับออกเป็นวงกลางพร้อมขยับข้อมือขึ้นลง (ท่านกบิน) พร้อมนำเท้าขวาที่กระดกมายกไว้ข้างหน้า จากนั้นก้าวเท้าขวาพร้อมกับจับหงายมือสองมือระดับเอวกระดกเท้าซ้าย ยืนกระทบจังหวะทุกจังหวะ เดินมือจับออกเป็นวงกลาง พร้อมกับขยับข้อมือขึ้นลง (ท่านกบิน) นำเท้าซ้ายที่กระดกมายกไว้ข้างหน้า ทำสลับกันจนกว่าจะรำกลองเปลี่ยนท่ารำ

๑๒. ท่าสอดสร้อยมาลา

ชาย – หญิง มือขวาตั้งวงบน (กระดกข้อมือตามจังหวะเพลง) มือซ้ายจับหงายระดับชายพก เอียงศีรษะข้างมือจับ จากนั้นเดินมือขึ้นเป็นวงบน (กระดกข้อมือตามจังหวะเพลง) และลดมือวงบนเป็นจับหงายระดับชายพก ทำสลับกันไป โดยฝ่ายชายจะยื่นข้อหลังฝ่ายหญิง เป็น 2 แถว

๑๓. ท่าไหว้ เป็นท่าต่อเนื่องมาจากท่าสอดสร้อยมาลาแปลง

ชาย ยืนกระทบจังหวะตามจังหวะเพลง

หญิง ค่อย ๆ ย่อตัวลงบนส้นเท้าขวา

เมื่อดนตรีให้สัญญาณหยุด ผู้ว่าทุกคนทั้งหญิง – ชาย ทำท่าไหว้ พร้อม ๆ กันในตอนที่เพลงลงจังหวะจบ

๑๔. ท่าหลอกล้อชาย – หญิง เมื่อดนตรีขึ้นเพลงใหม่

หญิง ค่อย ๆ ยืนในท่าสอดสร้อยมาลา พร้อมทั้งค่อย ๆ หันหน้าเข้าหาฝ่ายชายซึ่งยืน
ซ้อนหลังฝ่ายหญิง

ชาย ตบมือและค้อมตัวเล็กน้อย ทำท่าหลอกล้อฝ่ายหญิงโดยการยื่นหน้ายื่นตาหลอก
ล้อ และเดินถอยหลัง

หญิง ตบมือเหมือนฝ่ายชาย ให้เข้ากับจังหวะเพลงเดินหน้าตามฝ่ายชาย โดยตบมือ
ขวา – ซ้าย ให้ตรงกับฝ่ายชาย

เครื่องดนตรีม้งคละ ประกอบด้วย

๑. กลองม้งคละ (จิกโกวิท หรือ กลองโกลัด)	จำนวน ๑ ลูก
๒. กลองสองหน้า	จำนวน ๒ ลูก
๓. โหม่ง	จำนวน ๓ ใบ
๔. ฆาบ	จำนวน ๒ คู่
(ฆาบใหญ่ ๑ คู่ ฆาบเล็กหรือฆาบกรอ ๑ คู่)
๕. ปี่ชวา	จำนวน ๑ เล้า

ลักษณะและบทบาทหน้าที่เครื่องดนตรีม้งคละ

๑. กลองม้งคละ (จิกโกวิท หรือ กลองโกลัด)

มีลักษณะกลมรีหรือเรียวยาวคล้ายบัณเฑาะว์ตัดครึ่งหรือรูปโกลนของโทนชาติรี ทำด้วยไม้ขนุน
หรือไม้กระท้อน หน้ากลองกว้างประมาณ ๑๘ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๒๕ เซนติเมตร ฐานกลอง
(ตีนกลอง) กว้างประมาณ ๑๐ เซนติเมตร ตัวกลองม้งคละคว้านข้างในเป็นโพรง เอวกลองและฐาน

กลอง (ตีนกลอง) เจาะรูกว้างประมาณ ๒.๕ เซนติเมตร กลองม้งคละ ขึ้นหนังหน้าเดียวด้วยหนังโค หรือหนังกระบือที่ดำหรือโหลกตามกรรมวิธีฟอกหนังตรงขอบหน้ากลองและเอวกลองใช้ลวดรัด (ลาดตากผ้า) เพื่อดึงหนังเรียบหรือเชือกไนลอนเพื่อเป็นการเร่งเสียงให้ดังการบรรเลงใช้ไม้ไผ่เหลาเล็ก ๆ หรือหวาย น้ำยาวประมาณ ๓๘ เซนติเมตร พันด้วยด้ายที่เป็นไนลอนที่ปลายไม้ยาวประมาณ ๑๕ เซนติเมตร จำนวน ๒ อัน เพื่อใช้ตี

บทบาทหน้าที่กลองม้งคละ ใช้เป็นดนตรีหลักในการบรรเลง โดยใช้ตีจังหวะรัว จังหวะยืน และจังหวะชัด พร้อมกับทำหน้าที่ให้สัญญาณการเปลี่ยนเพลงกลอง

๒. กลองสองหน้า

กลองสองหน้ามีจำนวน ๒ ลูก ใช้ตียืนจังหวะ ๑ ลูก เป็นกลองที่มีเสียงต่ำ เรียกว่า กลองตัวเมีย ลูกที่ ๒ ใช้ตีจังหวะชัดหรือจังหวะหลอน มีเสียงสูง เรียกว่ากลองตัวผู้ มีรูปทรงเป็นทรงกระบอก ทำด้วยไม้ขนุน ไม้มะม่วง หรือไม้ที่มีเนื้อแข็ง โดยกลึงและคว้านข้างในให้เป็นโพรงทะลุทั้ง ๒ ด้าน กลองลูกที่มีเสียงต่ำ หรือกลองตัวเมีย หน้ากลองด้านหนึ่งกว้างประมาณ ๒๕ เซนติเมตร อีกหน้าหนึ่งกว้างประมาณ ๒๓ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๖๐ เซนติเมตร ส่วนอีกลูกหนึ่งที่มีเสียงสูง หรือกลองตัวผู้ หน้ากลอง ด้านหนึ่งกว้างประมาณ ๒๓ เซนติเมตร อีกด้านหนึ่งกว้างประมาณ ๒๑ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๖๐ เซนติเมตร

ทั้งกลองตัวเมียและตัวผู้ ขึ้นหนังทั้ง ๒ หน้าด้วยหนังวัว หรือหนังควาย ที่ได้ผ่านกรรมวิธีฟอกมาแล้ว โดยใช้สายโยงเร่งเสียงด้ายหนังเรียบ หรือเชือกไนลอน กลองสองหน้า ใช้สายที่ทำด้วยผ้ามัดที่หูกลองทั้งสองข้างสำหรับคล้องคอ ใช้ไม้ที่เหลากลม ๆ ยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ตีที่หน้ากลอง ด้านซ้าย และใช้มือตีที่หน้ากลองด้านขวา

๓. โหม่ง

โหม่งที่ใช้ตีในวงม้งคละมีจำนวน ๓ ใบ โหม่งแต่ละใบใช้ตีหรือทำหน้าที่ต่างกัน โหม่งใบที่ ๑ ใช้แขวนที่หน้าคานหาม ทำหน้าที่ตีเย็นจังหวะ คือ ม้ง ม้ง ม้ง พร้อมกับจังหวะฉาบใหญ่ ส่วนโหม่งอีก ๒ ใบ ใช้แขวนที่ปลายไม้ที่ขวางคานหาม (ลักษณะคล้ายไม้กางเขน) ขวา-ซ้าย โหม่งใบที่แขวนด้านซ้ายมือจะมีเสียงสูง เวลาตีเสียงจะดัง โหม่ง โหม่ง ส่วนใบที่แขวนอยู่ปลายไม้ด้านขวา เวลาตีจะมีเสียงต่ำ คือ โหม่ง โหม่ง เมื่อฟังดูแล้วโหม่งทั้ง ๒ ใบ ที่ตีจะมีเสียงเถียงกัน หรือล้อเลียนกัน คือ โหม่ง โหม่ง โหม่ง โหม่ง

๔. ฉาบ

ฉาบที่ใช้ตีในวงม้งคละ มีจำนวน ๒ คู่ คือ ฉาบเล็กหรือฉาบกรอ จำนวน ๑ คู่ ใช้ตีจังหวะชัด และฉาบใหญ่ใช้ตีเย็นจังหวะ หน้าทีของฉาบเล็กหรือฉาบกรอ ใช้ตีชัดจังหวะ ส่วนฉาบใหญ่ใช้ตีเย็น

๕. ปี่ชวา

ปี่ชวาที่ใช้เป่าหรือบรรเลงเพลงในวงมโหรี มีรูปร่างเหมือนปี่จีนหรือปี่จิว ตัวปี่เป็นปี่ชวา แต่ปานลำโพงใหญ่กว่าลำโพงปี่ชวา ทำด้วยทองเหลืองขัดเป็นเงางาม ชาวสุโขทัยเรียกปี่ชวา เพลงที่หมอปี่เป่าหรือบรรเลง ได้แก่ เพลงใจนาง เพลงซึ้งความซมจันท์ และเพลงจิ้นเก็บดอกไม้ เป็นต้น

เพลงมโหรีพื้นบ้านของจังหวัดสุโขทัย

๑. ไม้ ๑

กลองยืน ตีดังนี้ จ๊ะทังทัง จ๊ะทัง ทังจ๊ะจ๊ะ
 กลองหลอน ตีดังนี้ จ๊ะทิงเน็ด จ๊ะทิงเน็ด ทังทัง จ๊ะทิงเน็ดทังทัง จ๊ะทัง ทิงเน็ด
๒. ไม้ ๒

กลองยืน ตีดังนี้ จ๊ะทังทัง ทังจ๊ะ ทังทังจ๊ะ
 กลองหลอน ตีดังนี้ ตีเหมือนไม้ ๑
๓. กบเขนเขี้ยว

กลองยืนตี จ๊ะโก๊รัด โกร๊ตคั้งคั้ง จ๊ะคั้ง จ๊ะโก๊รัดจ๊ะโก๊รัด
 กลองหลอน ตี จ๊ะโก๊รัด จ๊ะคั้งคั้ง จ๊ะคั้ง จ๊ะโก๊รัด โกร๊ต
๔. แม่ม่ายกระทิกแป้ง

กลองยืน ตี จ๊ะจ๊ะ จ๊ะแทดแทด จ๊ะแทดแทด จ๊ะแทด จ๊ะแทด
 กลองหลอน ตี อีแป๊ะ อีแป๊ะทิดทิด ป๊ะทิดทิด ป๊ะทิดป๊ะทิด
๕. ตกปรั๊ก

กลองยืน ตี จ๊ะป๊ะ เท่งป๊ะ จ๊ะป๊ะเท่งป๊ะ (ตกปรั๊ก จมปรั๊ก)
 กลองหลอน ตี ทังทังจ๊ะจ๊ะป๊ะ จ๊ะป๊ะ จ๊ะป๊ะทังทัง
 (มิ่งขึ้นไม่ได้ มิ่งกัตกปรั๊ก)
๖. กวางเดินดง

กลองยืนตี แก๊กรัก แก๊กรัก แก๊กรักเท่งแก๊กรัก (ซำ)
 กลองหลอน ตี จ๊ะทิงเน็ดทังทัง ทังทัง แก๊กรัก แก๊กรัก แก๊กรัก แก๊กรัก
๗. คุดทะวาดเหยียบกรวด

กลองยืน ตี จ๊ะเท่งจ๊ะ จ๊ะเท่ง จ๊ะเท่ง
 กลองหลอน ตี ป๊ะทิงเน็ด ป๊ะทิงเน็ด เท่าเน็ด

๘. ไทรย้อย กลองยี่น ตี โฉ๊ะ โฉ๊ะ โฉ๊ะทิง ทิงโฉ๊ะ โฉ๊ะทิงโฉ๊ะโฉ๊ะ
 กลองหลอน.....

๙. ย่ำค้ำ – จู๋นางเข้าห้อง กลองยี่น โฉ๊ะโฉ๊ะทิง โฉ๊ะทิงโฉ๊ะโฉ๊ะ โฉ๊ะทิงโฉ๊ะ
 โฉ๊ะทิงโฉ๊ะโฉ๊ะ
 กลองหลอน.....

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายเพลงที่คณะมังคละสุขโขทัยเคยตีเล่น เช่น เพลงกาจับหลัก หมู
 กัดแกนโคนบอน เข็นครกขึ้นเขา ถอยหลังลงคลอง เวียนเทียน สาวน้อยปะแป้ง ไผ่ร่วง ลมพัดชายเขา
 และเพลงนกกกระเด้าดิน ตลอดจนเพลงหงส์เหิร เป็นต้น เพลงที่กล่าวมานี้ยังมีบางคณะหรือบางวงเล่นได้
 แต่ส่วนมากผู้เล่นปล่อยให้สูญหายไปโดยไม่มีใครต่อเอาไว้

ตารางที่ ๒ แสดงเพลงที่ใช้เป่าในวงมังคละ

เพลงที่ใช้เป่าในวงมังคละ
เพลงใจนาง

--	- ล - ล	- ด - ช	- ล - ด	----	- ล - ด	- ล - ช	- ล - ด
- ล	- ด - ร	- ม - ล	- ด - ร	- ล - ด	- ล - ล	----	- ล - ล
- ด	- ล - ช	- ช - ร	- ร - ฟ	--- ช	ฟ ล ช ฟ	- ฟ - ช	- ฟ - ช
- ช	- ฟ - ร	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ ช ล	- ช - ฟ	----	----

เพลงซี้ควายชมจันทร์

--	--- ล	--- ล	--- ล	--- ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ม) ๒ เที้ยว
--	- ม - ร	- ด - ล	- ด - ร)	- ร - ท	- ล - ท	ร ท ล ช	ม ช - ล กลับเที้ยว
--	----	- ร - ม	- ช - ล	----	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร) ๒ เที้ยว
- ล	--- ท	--- ร	- ท - -	- ร - ท	- ล - ช	ล ช - ม	- ช - ล กลับเที้ยว

เพลงจีนเก็บดอกไม้

----	- ล ล ล	ซ ฟ - ซ	- ล - ร	----	- ล ล ล	- ร - ด	ฟ ซ - ล
----	- ล - ท	- ล - ท)	- ด - ร)	- ม - ร	- ด - ท	- ซ ล ท	- ล ล ล
			๒ เที้ยว				
-- ฟ ซ	- ฟ ม ฟ	- ม ร ม	- ร ด ร	----	- ซ ซ ซ	- ร - ม	- ฟ - ซ
- ซ	- ฟ - ม	ร ด ร ม	- ร ร ร	----	----	----	----

แนวทางการพัฒนาและบูรณาการ ของวงม้งคณะในปัจจุบัน ได้มีส่วนร่วมบูรณาการระหว่างพ่อเพลง คือลุงเอ เพ็ชรี ส่วนปราชญ์ชาวบ้าน , อบต.กกแรต และโรงเรียนงโกรลาศวิทยา ได้ร่วมกันจัดตั้งเป็นวงม้งคณะชื่อ “วงตากับหลาน” ในการส่งเข้าร่วมประกวดในงานลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จ.สุโขทัย ประจำปี ๒๕๕๐ ผลการประกวดได้รับรางวัลชนะเลิศ นำมาซึ่งความปลื้มปิติยินดีของทุกฝ่าย

การรวมวงดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดความผูกพัน และถามถึงญาติตระกูลของแต่ละคนที่ได้มีโอกาสเข้ามาร่วมการแสดงม้งคณะดังกล่าว นำอัครจรรย์ คือ มี ด.ช.ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มไม้ อายุ ๑๓ ปี ชั้น ม.๒ ได้มีโอกาสรู้จักปู่ที่เป็นญาติทางฝ่ายมารดา นั่นคือ ลุงเอ เพ็ชรี ซึ่งไม่เคยได้พบหน้าตากันมาก่อน และน้องณรงค์ฤทธิ์ พุ่มไม้ ที่เล่นในตำแหน่งตีกลองม้งคณะ ถือว่ามีบทบาทที่สำคัญมากของเครื่องดนตรีม้งคณะ ซึ่งตีได้อย่างดีมีพรสวรรค์ตามสายเลือดที่ได้สืบทอดมาอย่างแท้จริง ดังสุภาษิตที่ว่า “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” หรือ “เชื้อไม่ทิ้งแถว”

คำพูดเกี่ยวกับการคัดเลือกนักเรียนที่ต้องการเข้าร่วมการแสดงม้งคณะ

“มีเด็กนักเรียนจำนวนมากที่พยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการละเล่นม้งคณะของโรงเรียน และ ด.ช. ณรงค์ฤทธิ์ พุ่มไม้ ก็ได้ตีให้ครูได้เห็นว่ามีแววมืดลูกเล่น และมีพรสวรรค์ ที่มีความหนักแน่นไม่เหมือนคนอื่น...”

นายกิตติพันธ์ น้อยยม ครูดนตรีไทย โรงเรียนงโกรลาศวิทยา

แนวทางในการพัฒนาการแสดงม้งคณะของโรงเรียนงโกรลาศวิทยา ที่บูรณาการให้เข้ากับบทเรียนในการจะประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิชาต่างๆ ที่สอนของครูที่สอนในแต่ละรายวิชา โดยส่งเสริมการที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกด้านโดยประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมที่จะวางแผนการทำงานว่าจะทำงานอย่างไร การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติที่จะทำหาสูตร คิดคำนวณความเป็นไปได้กับแนวคิดของตนเองหรือกลุ่มของตนเอง มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องตามความเป็นจริงหรือการประยุกต์ใช้ว่าคุ้มค่าหรือถูกต้องอย่างไร มีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ได้จากการทำงานร่วมหรือส่งผลงานแล้วทำได้

ถูกต้องตามหลักวิชาการที่ครูแต่ละวิชาได้แนะนำหรือส่งเสริมมากนักเพียงใดออกมาเป็นคะแนนที่สมควร จะได้ตามความสามารถของตนเอง มีส่วนร่วมแก้ไขก็ได้มีโอกาสแก้ไขในที่จะปรับประยุกต์ผลการทำงาน ดังกล่าวได้ในงานอื่นๆ ที่คุณครูในรายวิชานั้นๆ หรือต่างรายวิชาได้ให้กรอบการทำงานใหม่ จึงนำข้อคิดเห็น ข้อผิดพลาดในครั้งที่แล้วมาแก้ไขประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป มีส่วนร่วมปรับปรุง การร่วมปรับปรุงนี้เพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น ทุกคนหรือทุกกลุ่มย่อมมีโอกาสได้แสดงออกในการปรับปรุงตามความสามารถของตนเองหรือ กลุ่มอยู่แล้ว และมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์หรือรับการตัดสินใจเลือกว่าตนเอง หรือกลุ่มของตนจะนำ แนวคิดของการใช้การแสดงมังคละมาปรับประยุกต์อย่างไร ผลที่ออกมาคือเกรดในแต่ละวิชาแต่ละระดับ ความสามารถที่ควรได้รับว่าผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ใด และสิ่งที่ได้เพิ่มเติมจากผลประโยชน์ที่จะได้รับคือ การที่มีรักชาติ รักท้องถิ่น รักความเป็นวัฒนธรรมไทยอันดีงามที่มุ่งเสริมให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าของการ แสดงมังคละในโรงเรียนงาไกรลาศวิทยา

ความรู้สึกรักของบุคคลที่มีต่อการเข้าร่วมแสดงมังคละ นั้นจะมีความรู้สึกภูมิใจและยังทำให้จิตใจ แจ่มใส ตลอดจนจะมีรู้สึกประทับใจในการที่ตนเองได้มีโอกาสสืบทอดวัฒนธรรมไทยจากบรรพบุรุษที่เคย เจริญรุ่งเรืองครั้งในอดีต และการเล่นดนตรีทำให้มีสมาธิ ตลอดจนที่ส่งเสริมให้เยาวชนหรือนักเรียนได้กล้า แสดงออกในแนวทางที่ถูกต้อง

การมีส่วนร่วมของนักเรียน/เยาวชนกับการแสดงมังคละ การมีส่วนร่วมถือเป็นแนวทางหนึ่ง ของการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในแต่ละเรื่อง ที่ทุกภาคส่วนได้พยายามส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจนกลุ่มเยาวชนหรือนักเรียนที่จะมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาที่จะนำไปสู่แนวทางที่ยั่งยืน ได้เสนอ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของการแสดงมังคละ

“ครูแต่งเนื้อหาให้ร้อง แต่หนูในฐานะผู้ร้องสามารถแก้ไขได้ตามความเหมาะสม..ครูไม่ว่าเพราะให้ เกียรติเราที่เป็นคนร้องเพลง..บางครั้งหนูก็แต่งเพลงเองในการร้องเพลง โดยให้ครูเขาดูก่อน..ครูก็ยินดี..”

น.ส.จิตรา อัมพร นักเรียนชั้น ม.๖ อายุ ๑๘ ปี ในฐานะนักเรียนนำประกอบการแสดงมังคละ นอกจากนี้ยังมีนักเรียนรุ่นน้องที่มีแวหรือพรสวรรค์ในการขับร้องของโรงเรียนในอนาคต คือ ด.ช.จักรพงษ์ ชำนิ นักเรียน ชั้น ม.๑ ที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนงาไกรลาศวิทยาเทอมแรก และสนใจที่จะ เข้ามาร่วมกิจกรรมในวงมังคละ

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับการแสดงมังคละนั้น มีขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผน นักเรียนจะมีส่วนร่วมตั้งแต่การขึ้นเตรียมการไม่ว่าจะเป็นการเตรียม เครื่องดนตรี เสื้อผ้า ซักซ้อมทั้งการบรรเลงมังคละและการรำ ซักซ้อมความเข้าใจ เตรียมบทเนื้อร้องที่จะ แต่งให้ได้รับทราบถึงงานที่จะไปแสดงในแต่ละเจ้าภาพที่เชิญให้บุคคลทั่วไปที่ไม่เคยได้รับรู้รับทราบได้ทราบ ความเป็นมาหรือเหตุของการแสดงมังคละในงานวันนี้อย่างประสงศ์เพื่ออะไร เตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ นักเรียนนั้นจะทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยทุกกลุ่มทุกฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การมีส่วนร่วมตรวจสอบ นักเรียนและคณะครูหรือผู้เกี่ยวข้องจะใช้ตรวจสอบในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องว่ามีผลการแสดง บทบาทของตนเองได้แสดงออกไปนั้นมีข้อผิดพลาดอะไร การบรรเลงมีเครื่องดนตรีชนิดที่เล่นผิดเพี้ยนจากตัวโน้ต

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จะดูได้จากผลการแสดงว่าเจ้าภาพหรือผู้ชมมีความสนุกสนานร่วม หรือเสียงปรบมือมากน้อยเพียงใด หากมองผิวเผินก็จะว่าดีแล้ว การมีส่วนร่วมการประเมินจะส่งผลให้มีการพัฒนาต่อยอดในอนาคตของการแสดงมังคละ

การมีส่วนร่วมแก้ไข การแสดงของนักเรียนในการแสดงมังคละนั้น การแก้ไขเพื่อรองรับการพัฒนา มาจากการที่ต้องตรวจสอบและการประเมินผล โดยคณะครู นักเรียนเองที่มีบทบาทโดยตรงกับการแสดงในแต่ละครั้งว่าจะพัฒนาต่อไปอย่างไร และสมควรจะพัฒนาเรื่องอะไร

การมีส่วนร่วมในการปรับปรุง คณะครูและนักเรียนนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องหรือบทบาทในการปรับปรุง ซึ่งถือว่าทุกคนมีสิทธิที่จะเสนอความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางการพัฒนา

การมีส่วนร่วมในได้รับผลประโยชน์ ผลประโยชน์นั้นหากมองในรูปของนามธรรมก็ได้แก่ การที่โรงเรียนงโกลาศวิทยามีความสำคัญที่จะส่งเสริมการแสดงมังคละอย่างต่อเนื่อง เป็นสถานศึกษาที่ให้ ความสำคัญกับการเรียนแบบประยุกต์นำเอาภูมิปัญญาด้านการแสดงมังคละมาเป็นตัวเชื่อมให้นักเรียนได้ หารปรับประยุกต์ใช้กับรายวิชาต่างๆ หรือกล่าวได้ว่าฝึกให้นักเรียนมีแนวคิดที่จะคิดเป็นในแนวทางประยุกต์ และโดยเฉพาะที่เรียกว่าการมีส่วนร่วมทุกระดับ ผลประโยชน์ในรูปธรรม คือ การที่นักเรียนมีโอกาสแสดง ยังสถานที่ต่างๆ จะได้รับการตอบแทน หากเป็นสิ่งที่เพียงน้อยนิด แต่เป็นกำลังใจสำหรับบุคคลที่เสียสละ ในด้านการเรียน แต่หาเวลาเพิ่มเติมจากที่เพื่อนคนอื่นเรียนมาฝึกซ้อมที่เกี่ยวกับการแสดงมังคละ แต่ตนเองยังคงต้องคอยฟังให้เพื่อนได้จับบันทึกเพื่อติดตามงานการเรียนให้ทันของชั้นเรียนตนเอง

สำหรับการใส่เนื้อร้องมาประกอบในการแสดงมังคละนั้น มีส่วนที่เกิดจากการที่สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จัดงานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระชนมายุครบ ๔๘ พรรษา เชิญชวนให้ให้ร่วมกิจกรรมการประกวดมังคละและบังคับให้มีเนื้อร้องประกอบการบรรเลงเพลงมังคละ ซึ่งในอดีตนั้นการแสดงมังคละจะไม่มีเนื้อร้อง

ประกอบการแสดง แต่ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่ทำให้การแสดงมังคละต่ำบลกเกรด และโรงเรียนงโกลาศวิทยาได้พัฒนารูปแบบการแสดงมังคละไปในอีกแนวทางหนึ่งที่แตกต่างจากของเดิม

ความคาดหวังและบทบาทของการมีส่วนร่วมในแต่ละภาคส่วนที่มีต่อการแสดงมังคละ

ในความคาดหวังและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างมุ่งหวัง เพื่อให้การแสดงมังคละอยู่คู่จังหวัดสุโขทัยสืบไป โดยให้ทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนสนับสนุน รองรับ และให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนหาแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ารับรู้ และส่งเสริมให้เยาวชนทุกระดับได้เกิดความตระหนักในสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาในด้านการแสดงมังคละว่านี่คือความเป็นไทย ควรที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่สังคมจังหวัดสุโขทัย

นายอำภร รัตเลิศ นายก อบต.กกแรต ในฐานะบทบาทผู้นำฝ่ายบริหารท้องถิ่น กล่าวว่า

“จะสร้างเสริมกิจกรรมในนามของตำบลร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างดี และจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนให้ตัวแทนได้สืบทอดการแสดงมังคละได้..จากทำรำไทยเดิมเป็นเนื้อเพลงประยุกต์และถ่ายทอดเป็นภาษาต่างประเทศในนามของนายก อบต. จะไม่ทอดทิ้งเมื่อหมดวาระก็จะช่วยดูแลและส่งเสริมตลอดไปและคิดว่าคงจะเจริญรุ่งเรือง และขอฝากให้ลูกเอให้ช่วยด้วย”

ในส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมที่จะร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ต่อการพัฒนาหาแนวทางในท้องถิ่น ให้มีแผนรองรับในงานด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงให้ความสำคัญในจัดทำข้อบัญญัติรองรับแผนพัฒนาประจำปี หรือแผนพัฒนาสามปีให้การแสดงมังคละดังกล่าวได้มีการสนับสนุนงบประมาณเท่าที่สามารถทำได้และอย่างต่อเนื่อง

ลูกเอ เพ็ชรี ปราชญ์ชาวบ้าน ในฐานะบทบาทพ่อเพลง แม่เพลง กล่าวว่า

“ถ้ายังมีชีวิตอยู่ก็จะประสานงานกับ อบต. ,โรงเรียน ในการนำความรู้ที่มีไปถ่ายทอดให้ได้มากที่สุด ให้ อบต. และสถานศึกษาดำรงคงไว้ซึ่งการแสดงมังคละไว้อย่างยั่งยืน”

ในส่วนบทบาทพ่อเพลง แม่เพลงผู้มีความรู้ ความสามารถที่ถือเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ปัจจุบันนับวันที่จะหายากและมีอายุมากหรือบางท่านก็เสียชีวิตไปตามกาลเวลา โดยที่ภูมิปัญญาที่สำคัญในด้านต่างๆ ไม่ได้รับการถ่ายทอดไว้ จึงเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในฐานะพ่อเพลง แม่เพลงจึงต้องเสียสละกำลังกาย กำลังใจที่จะร่วมที่จะร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์หาแนวทางการพัฒนาในท้องถิ่น ให้มีโอกาสได้ถ่ายทอดให้เยาวชนหรือผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการถอดบทเรียนในด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการแสดงมังคละไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแทนการจำอย่างเช่นในอดีต ไม่ว่าจะเป็นตัวโน้ตเทียบเสียงของเครื่องดนตรีในการบรรเลงแต่ละชนิด และทำรำ

นางน้ำเงิน ศรีสุขวัฒนกุล ในฐานะบทบาทอาจารย์ผู้สอน / ผู้ควบคุมดูแลนักเรียน กล่าวว่า

“จะปลูกฝังให้นักเรียนรักโรงเรียน รักชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมเรื่องของมังคละ เป็นวัฒนธรรมแขนงหนึ่งและนำมังคละเข้ามาบูรณาการเข้าประยุกต์ใช้แต่ละรายวิชา..หนทางที่เป็นไปได้อยากให้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้จัดการศึกษา โดยกำหนดให้มังคละเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน.. โรงเรียนกงไกรลาศวิทยายินดีที่จะสนับสนุนวิทยากร.. และชุดที่ใส่ออกงานโดยไม่คิดเงิน.. ปัจจุบันมีสมาชิกในชุมนุมมังคละ จำนวน ๕๐ คน และนักเรียน ม.๑ จำนวน ๓๐๐ คน ในโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา”

ในส่วนสถานศึกษาซึ่งถือว่ามียุทธศาสตร์ในการที่หาแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้นั้นจะต้องมีแผนการเรียนการสอน หรือจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่จะส่งเสริมให้นักเรียนทุกระดับได้ศึกษาเรียนรู้ ฝึกหัดในแนวทางที่ถูกต้องที่จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในด้านการแสดงของจังหวัดสุโขทัย โดยที่จะส่งเสริมให้มีส่วนร่วมที่จะร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

นักเรียน ในฐานะบทบาทผู้รับการถ่ายทอดการแสดงมังคละ กล่าวว่

“จะสืบสานวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืน..สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อความเป็นไทย..สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ทั้งตลอดชีวิต ทั้งในการดำรงชีวิตและการศึกษา”

ส่วนบทบาทของนักเรียนเป็นผู้รับการถ่ายทอด หากจิตใจคิดว่างานวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาด้านการแสดง โดยเฉพาะการแสดงมังคละที่มีมาอย่างยาวนานนับตั้งอาณาจักรสุโขทัย สืบทอดเรื่องมานักเรียนทุกคนคิดว่าดี คิดว่าสำคัญ ควรแบ่งจิต และความคิดที่จะให้นำสิ่งที่เป็นมงคล หรือมังคละมาอยู่ในใจบ้าง การไหลบ่าทางวัฒนธรรมของชาติตะวันตกที่จะนำมาสู่เยาวชน โดยเฉพาะจังหวัดสุโขทัยคงจะไม่สามารถทำลายความมีคุณค่าของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงมังคละได้ เพียงแต่เยาวชน/นักเรียนนั้นยอมรับและเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ต่อการแสดงมังคละ ความยั่งยืนอย่างเป็นทางการก็จะมีขึ้นขอเพียงเปิดใจเท่านั้น ทำให้เต็มที่ และที่สำคัญต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดไป

ปัญหาการแสดงมังคละ

๑. ความพร้อมของ อบต. เรื่องระยะเวลา มีเวลาจำกัด อันเนื่องจากราชการดำรงตำแหน่งในส่วนของ นายก และสมาชิก อบต. นั้นมีระยะเวลาเพียง ๕ ปี ต้องเลือกตั้งใหม่ นโยบายการพัฒนาในแต่ละด้านก็จะอยู่กับผู้นำคนใหม่ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา

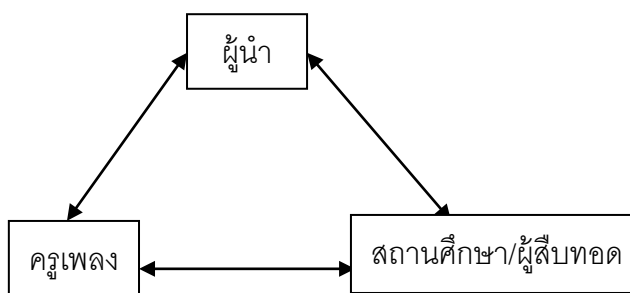
๒. ความพร้อมของหมอปี่ที่ขาดแคลนในวงมังคละ อันเนื่องมาจากเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีจำนวนน้อย เนื่องจากหัดยากทั้งการฝึก และการแสดง สิ่งที่สำคัญคือบุคคลที่ต้องการเล่นเครื่องดนตรีนี้ต้องเป็นผู้ที่แข็งแรงจริง ต้องใช้พลังในการเป่าสูงมาก ส่วนใหญ่ผู้ที่สนใจฝึกไม่เกิน ๓ วัน ก็เอาปีมาคืน ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไข ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมองหาแนวทางแก้ไขในอนาคตอันใกล้ ในส่วนเยาวชนก็หันไปสนใจเครื่องดนตรีที่เล่นได้ง่ายกว่า มีครูเพลงบางท่านบอกว่าปัญหานี้แก้ไขโดยการให้ชอด้วงปิดขึ้นคู่ ๗ เสียงที่ออกมาจะได้เสียงที่คล้ายคลึงกับเสียงปีมาก

๓. งบประมาณมีจำนวนจำกัด ซึ่งหมายถึงงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลกกระต ในปัจจุบันการพัฒนาในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในระดับรากหญ้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และด้านอื่นๆ ตลอดจนด้านวัฒนธรรมนั้น งบประมาณการพัฒนาของแต่ละท้องถิ่นมีจำนวนจำกัด ดังนั้นในด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงมังคละ จึงมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งอันเนื่องมาจากนายก อบต.กกระต คนปัจจุบันนายอำภร รัตเลิศ (ปี ๒๕๕๑) นั้นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวัฒนธรรม โดยเฉพาะการแสดงมังคละ

๔. ขาดการประสานงานและการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละระดับในแต่ละกลุ่ม โดยต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคิด โอกาสที่เข้ามารวมกันไปในแนวทางเดียวกันจึงมีน้อย ต้องมีการพูดคุยหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนา และลุงเอ เพ็ชรี ปรากฏชาวบ้านในฐานะ พ่อเพลง แม่เพลง กล่าวว่

“หากมีต้นเสา ๓ เสา สามารถตั้งหม้อได้ รับรองการแสดงมังคละโดยที่ไม่มีล้ม ประกอบด้วย ผู้นำ ครูเพลง สถานศึกษา / ผู้สืบทอด”

ภาพที่ ๒ แสดงถึงสามเหลี่ยมของความยั่งยืนกับการแสดงมังคละ

๕. การไหลบ่าทางวัฒนธรรมชาติตะวันตกที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว โดยเยาวชนไทยไม่ต้องรับการสอน แต่สามารถรับวัฒนธรรมดังกล่าวได้โดยไม่มีการสอน มุมมองย้อนกลับเยาวชนมองการแสดงมังคละเป็นแค่การแสดงประเภทหนึ่ง ได้รับการสอนเยาวชนก็ไม่ค่อยให้ความสนใจ กลายเป็นว่าวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง จึงจะเห็นคุณค่า

๖. ส่วนปัญหาของนักเรียนที่ร่วมการแสดงมังคละก็จะเป็นเรื่องเวลาที่เวลาของการซ้อมมีน้อย ซึ่งตรงกับการเรียนการสอน จึงต้องแบ่งเวลาหลังจากเลิกเรียนมาร่วมฝึกหัด กรณีที่รับงานแสดงมังคละจะต้องให้เพื่อนในชั้นเรียนช่วยจดงานและนำไปศึกษาต่อไปหรือทำตามที่อาจารย์ผู้สอนสั่งทำให้ทันเหมือนเพื่อนที่อยู่ชั้นเรียนทุกอย่าง ตลอดจนนางรำที่แสดงชายมีจำนวนน้อยกว่านางรำหญิง สาเหตุ คือ กลัวทำงานส่งคุณครูที่สั่งงานไม่ทัน และรู้สึกอายในการแสดงมังคละ

แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมในการแสดงมังคละ

ในส่วนของ อบต. กกแรต ต้องรองรับด้วยการจัดตั้งข้อบัญญัติและจัดทำแผนโครงการเพื่อให้ผู้เข้ามาเรียนรู้ในงานการละเล่นมังคละ ดังกล่าว จะได้ไม่เสียโอกาส คือ จะจ่ายค่าตอบแทนสำหรับผู้สนใจเข้ามาศึกษา ตลอดจนจัดทำเป็นบทเรียน ถอดบทเรียนเป็นตัวนิต เนื้อหา ทำร่า ให้กับสถานศึกษาที่สนใจในเขต อบต. ซึ่งมีจำนวน ๓ แห่ง รวมทั้งจัดสรรงบประมาณรองรับ ตลอดจนควรจัดทำแผนการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดให้เยาวชนได้ศึกษาสืบเนื่องต่อไปที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการแสดงมังคละ

ส่วนสถานศึกษาต้องจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษา จะส่งเสริมให้เป็นหลักสูตรในโรงเรียนซึ่งเป็นหลักสูตรในวิชาเลือก มีเกรด ผ่าน (ผ) โดยต้องการให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสศึกษา เรียนรู้ และสถานศึกษาที่สนับสนุนในการแสดงมังคละในสถานศึกษาต้องพยายามยกย่องเชิดชู นักเรียนทุกกลุ่มที่เสียสละมาร่วมกิจกรรมของสถานศึกษานั้นอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา คนปัจจุบัน (ปี ๒๕๕๑) ดร.ดุขฎิ สัตถาวรพงศ์ มีนโยบายที่จะนักเรียนทุกคนร่ามังคละเป็น และนำมังคละเป็นแทนที่จะให้มีการบูรณาการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแต่ละวิชาโดยส่งเสริมให้ครูผู้สอน และนักเรียน ได้ปรับประยุกต์แนวคิดให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ เป็นต้น

การพัฒนาต่อยอด ของการแสดงมังคละโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา

- ได้พัฒนาเนื้อร้องของเพลงการแสดงมังคละเป็นภาษาอังกฤษ ที่แต่งโดยอาจารย์สายทอง หลากจิตร ครูโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
- ได้แสดงมังคละโชว์ในงานการประชุม Connecting Classrooms Asian Dialogues เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑ ณ โรงแรมสุขโขทัยเฮอริเทจ จังหวัดสุโขทัย ที่จัดในประเทศไทยที่ผ่านมา
- ศิษย์เก่าโรงเรียนกงไกรลาศวิทยาที่เคยอยู่ในวงมังคละนำเอาทำร่าไปสอนและประยุกต์ต่อยอดให้กับมหาวิทยาลัยลุ่มน้ำปิง จังหวัดตาก
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ได้พัฒนานำไปเป็นโครงการเรียนการสอน
- ได้จัดทำงานวิจัย เรื่อง มังคละเทวีศรีสุโขทัย รองรับการจัดการเรียนรู้ บูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสดงมังคละ ในระบบการจัดการเรียนรู้ และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา ผลการศึกษาปรากฏว่า เด็กที่เข้ารับการฝึกมังคละแล้วจะมีจิตสำนึกที่ดีต่อสถานศึกษา และมีความรักในวัฒนธรรมไทยที่ดีและสวยงามมากขึ้น

การแสดงม้งคละของวงม้งคละโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา

การแสดงม้งคละในงานมหัศจรรย์เด็กไทย

การแสดงม้งคละของวงม้งคละโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา แบ่งออกเป็น ๒ แบบคือ

๑. การแสดงนำขบวนแห่ต่าง ๆ เช่น การแห่ขันหมากในงานแต่งงาน การแห่นาค การบวชนาค ตลอดจนขบวนต่าง ๆ ผู้รำทั้งชายหญิง รำเป็นคู่ ๆ จำนวนคู่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม หรือความต้องการของเจ้าภาพ ตามด้วยนักดนตรีจำนวน ๑๒ – ๑๕ คน หากเป็นงานที่ไม่เป็นทางการนักชาวบ้านมักจะมาร่วมรำปะปนอยู่กับขบวนผู้รำทั้งชายและหญิง ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ม้งคละนำขบวนแห่นาคเพื่อไปอุปสมบท

๒. การแสดงบนเวที หรือบนพื้นที่ลานกว้าง จะนำเสนอดด้วยเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้ชมทราบประวัติความเป็นมาของม้งคละ ต่อด้วยการแสดงที่เป็นการดำเนินเรื่องราวตามชื่อหรือวัตถุประสงค์ของงานที่ไปแสดง หรือ เป็นการรำที่นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เช่น งานลอยกระทง จะเป็นการรำประกอบเพลงที่แต่งขึ้นมาสำหรับการงานลอยกระทง ฝ่ายหญิงจะรำออกมาก่อน ต่อมาฝ่ายชายจะรำออกมาขวางหน้า แล้วเกี้ยวพาลาสีกันด้วยท่ารำต่าง ๆ ฝ่ายชายจะตามง้อฝ่ายหญิง เมื่อไม่ได้ผลก็จะแก้งทำที่ใกล้จะหมดความพยายาม แล้วรำรำออกไปรวมกลุ่มวางแผนกันใหม่ด้วยการนำกระทงไปตอมมาอวดฝ่ายหญิง จนกระทั่งฝ่ายหญิงใจอ่อน อาจจะมีมอบดอกไม้หรือของอื่น ๆ ให้ ฝ่ายชายก็จะมอบกระทงให้ฝ่ายหญิง แล้ว

จบด้วยการรำไปลอยกระทงด้วยกัน เป็นต้น ซึ่งการแสดงแต่ละครั้ง วงมัจฉะโรงเรียนงูไกรลาศวิทยา จะต้องขอข้อมูลเบื้องต้นของงานแต่ละงาน เพื่อให้จัดการแสดงและเตรียมอุปกรณ์สำหรับ ร้อง รำ เล่น เล่า เรื่องตามวัตถุประสงค์ของงานนั้น ๆ ได้ถูกต้อง เช่น งานรณรงค์เรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร งานเทศกาลกินปลา หรืองานต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ เป็นต้น

การแสดงมัจฉะในโอกาสต่าง ๆ

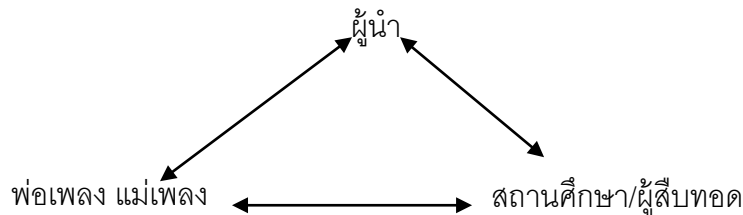
การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการแสดงมัจฉะที่ได้มีส่วนร่วมการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ ในปัจจุบันสามารถสรุปในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. การวางแผน ของการมีส่วนร่วมในปัจจุบัน

จะเน้นการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายตั้งแต่ในฝ่ายการปกครองได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯ และฝ่ายท้องถิ่น ได้แก่ นายก อบต. สมาชิก อบต. รวมถึงพ่อเพลง แม่เพลง และสถานศึกษา ตลอดจนนักเรียนผู้สืบทอดได้ มีแนวทางการดำเนินงานหรือวางแผนการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยพยายามให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม รวมถึงเยาวชนที่จะนำมาเป็นผู้ที่สืบทอดให้เป็นระบบและยั่งยืนได้ของการแสดงมัจฉะ ดัง คำกล่าวของลุงเอ เพ็ชร ี ปราชญ์ชาวบ้าน กล่าวถึง เส่า ๓ เส่าที่ค้ำยันไม่ให้ล้มในการแสดงมัจฉะ ประกอบด้วย

- ๑.๑ สถานศึกษา / ผู้สืบทอด
- ๑.๒ พ่อเพลง แม่เพลง
- ๑.๓ นายก อบต. , กำนัน , ผู้นำทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ ๓ สรุปการแสดงถึงสามเหลี่ยมของความยั่งยืนกับการแสดงมัจฉะ

๒. การปฏิบัติ

ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นชุมชน ผู้นำ ครูเพลง สถานศึกษา และเยาวชนผู้สืบทอด ได้ร่วมกันปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการฝึกซ้อม การแสดง และการทำประชาคมเพื่อให้ทุกหมู่บ้านได้เข้าใจ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารรองรับการทำแผนพัฒนาชุมชนในระยะ ๓ ปี ของ อบต.กกแรต ซึ่งจะเห็นได้ถึงการให้ความสำคัญของนายก อบต. (นายอำภร รัตเลิศ) ในการที่จะส่งเสริมการละเล่นอย่างจริงจังทั้งในการจัดตั้งงบประมาณ การจัดทำข้อบัญญัติ การติดต่อครูเพลงมาสอนทำการฝึกหัด รวมถึงได้จัดซื้อเครื่องดนตรีม้งคละจำนวน ๑ วง ปัจจุบันอยู่ที่ อบต.กกแรต โดยให้ทุกส่วนในเขต อบต.กกแรต มีสิทธิขอให้วงม้งคละไปร่วมแสดงในงานต่างๆ ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะไปช่วยโดยไม่มีค่าใช้จ่าย หากแต่กรณีเดินทางไปร่วมการแสดงในที่ไกลๆ ก็จะมีค่าเดินทางเพิ่มเติม ซึ่งแต่ละครั้งการจ้างจะอยู่ในเกณฑ์ราคาประมาณ ๓,๕๐๐ - ๔,๐๐๐ บาท ต่อครั้ง หากราคาแพงกว่านี้ จะไม่ได้รับการว่าจ้าง เนื่องจากมีราคาแพง

๓. การตรวจสอบ

การตรวจสอบถึงการมีส่วนร่วมของการแสดงม้งคละจะยังไม่ค่อยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องมากนัก เนื่องจากการแสดงม้งคละยังคงยึดอยู่กับความดั้งเดิม ผลประโยชน์ต่างๆ เข้ามายังมีอยู่จำนวนจำกัด

๔. การประเมินผล

การประเมินผลของการมีส่วนร่วมของการแสดงม้งคละจะอยู่ในภาพของการที่ทุกฝ่ายแนะนำกันเอง เช่น ครูผู้ควบคุมวงหรือนักเรียนจะดูการแสดงของนักเรียนของตนเองว่ามีข้อผิดพลาดแก้ไขประการใด เพื่อนำข้อผิดพลาดมาแก้ไขไม่ให้เกิดขึ้นอีกในการแสดงครั้งต่อไป

ส่วนฝ่ายการละเล่นเครื่องดนตรีในแต่ละประเภทก็จะดูแลกันเอง โดยส่วนใหญ่จะมีความชำนาญการเป็นพื้นฐานหรือเล่นเก่งอยู่แล้ว ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจึงมีน้อย เป็นต้น

๕. การแก้ไข

การแก้ไขถึงการมีส่วนร่วมของการแสดงม้งคละ หากจะกล่าวถึงการที่ได้นำการแสดงม้งคละแบบประยุกต์หรือพัฒนาการแล้ว เช่น ของโรงเรียนงกไกรลาสวิทยาที่เคยได้รับการสอนจาก ครูเอ เพ็ชรี ประชาญ์ชาวบ้านนั้นก็มีการประยุกต์นำเนื้อเพลงมาร้องประกอบก่อนหรือระหว่างการบรรเลงเพลงม้งคละ ซึ่งเนื้อหาของเพลงก็จะแล้วแต่งานหรือจุดมุ่งหมายของการจัดงานนั้นๆ นักเรียนผู้เป็นนักร้องนำ จะแก้ไขเนื้อหาที่ครูแต่งเพลงให้ได้เพื่อปรับให้เข้ากับการร้องของตนเอง จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของเยาวชน

๖. การปรับปรุง

การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการแสดงม้งคละ ส่วนใหญ่การปรับปรุงมุ่งส่งเสริมที่แก้ไขให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น ในแต่ละครั้ง ซึ่งรวมถึงการปรับปรุง ประยุกต์การแสดงม้งคละ หรือการรวมกลุ่มระหว่างผู้สูงอายุนักเรียน ที่มีอายุน้อยกว่า เช่นในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ผ่านมา ได้มีการประยุกต์บูรณาการระหว่าง

๒ วง คือ วงมัจฉะของ อบต. กกกเรต กับวงมัจฉะของโรงเรียนกโกรลาสวิทยา ในการเข้าร่วมกิจกรรม การประกวดวงมัจฉะในเทศกาลลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ชื่อว่า “วงตากับหลาน” ซึ่ง ผลการประกวดได้รับรางวัลชนะเลิศ

รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาให้การแสดงมัจฉะมีเนื้อร้องประกอบการบรรเลงของการแสดงมัจฉะ ที่ทำให้ผู้ชมการแสดงมัจฉะมีความเข้าใจในเนื้อหาความเป็นมา หรืองานที่จัดว่ามีกรอบภารกิจอย่างไร โดยฟังจากนักร้องที่ได้ร้องกล่าวถึงงานนั้นๆ ซึ่งที่สำคัญเป็นเยาวชนที่มีความสามารถอีกแนวทางหนึ่ง ที่ควร ให้การส่งเสริมและสนับสนุน

อีกประการหนึ่งการที่ก่อนการแสดงมัจฉะ ทางโรงเรียนกโกรลาสวิทยาได้มีกลุ่มเยาวชน นักเรียน ที่จะสื่อออกมาเป็นการแสดงละครก่อนการแสดงมัจฉะในเรื่องต่างๆ ซึ่งการแสดงในแต่ละเรื่องเป็นแนวคิด ที่เกิดจากกลุ่มเยาวชนล้วนๆ ไม่มีคณะครู อาจารย์ เข้าไปบังคับหรือชี้แนะแต่อย่างใด

๗. การได้รับผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์นั้น หากมุ่งเน้นในเรื่องของรายได้ของการแสดงมัจฉะแต่ ละครั้งก็คงไม่มากนักเหมือนกับการแสดงอย่างอื่น แต่ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องคิดอยู่เสมอถึงความ ต้องการ รักษาอนุรักษ์ความเป็นไทย วัฒนธรรมไทยอันดีและสวยงาม โดยเฉพาะการแสดงมัจฉะที่เป็นของท้องถิ่น จังหวัดสุโขทัยให้มากที่สุด

ทุกคนที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงมัจฉะจะตอบเป็นเสียงเดียวกันหมดคือ การรักษาไว้ซึ่ง ความเป็นวัฒนธรรมไทย ที่สำคัญเป็นการละเล่นที่เกิดจากจังหวัดสุโขทัย ดังพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “ การรักษาวัฒนธรรม เป็นการรักษาชาติ”

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมัจฉะ จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกเรต อำเภอกรโกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” มีแนวทางการปรับประยุกต์ รองรับการพัฒนาของการแสดงมัจฉะของตำบลกกเรต มาจนถึงปัจจุบัน เพื่อความอยู่รอดของการ ปรับตัวของกระแสวัฒนธรรมที่หมุนเวียนตามกระแสโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบัน ตลอดจนการต่อสู้กับการ ไหลบ่าทางวัฒนธรรมของต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทยโดยไม่มีนโยบาย หรือแนวทางในการที่จะขัดขวาง มิให้แพร่กระจายหรือระบอบไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการคัดกรองเพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสคัดเลือกใน แนวทางที่ดีที่ถูกต้อง โดยการสืบทอดการแสดงมัจฉะของตำบลกกเรต ของการสืบทอดเฉพาะทาง สายเลือดหรือตระกูลของตนเองในช่วงอดีตที่ผ่านมา ต่อมาเมื่อมีระบบการกระจายอำนาจทางการ ปกครองสู่ส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ และ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ (ส่วนที่ ๓ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา ๖๖ , ๖๗) กลุ่มผู้ที่ได้รับการสืบทอดการ

แสดงมังคละในอดีตที่มีความรัก ความห่วงใยในการแสดงมังคละได้รับการเลือกตั้งเข้ามามีบทบาทในการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล ซึ่งทำให้มองเห็นปัญหาและข้อจำกัดของการแสดงมังคละในอดีตที่กำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลา จึงได้จัดตั้งงบประมาณสนับสนุนรองรับการสืบทอดมังคละ โดยในขั้นต้นได้จัดสรรงบประมาณจัดซื้อเครื่องดนตรีมังคละ โดยขอแบ่งซื้อจากจังหวัดพิษณุโลกจำนวน ๑ วง เพื่อรองรับการอนุรักษ์ พื้นฟู รูปแบบการแสดงมังคละในอดีต ตลอดจนเชื้อเพื่อดูแลปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถในการแสดงมังคละ โดยเชิญมาถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกของวงมังคละของตำบลกกแรต ซึ่งต้องฝึกหัดให้กับบุคคลที่มีความสนใจตลอดจนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อรวมกิจกรรมในการออกงานในกิจกรรมต่างๆ ในภาพรวมของวงมังคละตำบลกกแรต แต่ยังคงมีปัญหาในการสืบทอดยังไม่ถึงกลุ่มเยาวชนทางผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนงิ้วโกศวิทยา จึงเห็นโอกาสที่จะสืบสานความเป็นมรดกจึงได้เรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านบุคคลดังกล่าว ได้เข้ามาสอนในสถานศึกษา ตลอดจนโรงเรียนงิ้วโกศวิทยาได้บูรณาการจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียน การสอนโดยปรับประยุกต์ให้เข้ากับทุกวิชา โดยใช้มังคละเป็นแกนกลางเพื่อเผยแพร่โดยประยุกต์หลากหลายประการ รวมถึงมีการรวมวงมังคละของสถานศึกษากับวงมังคละของตำบลกกแรต รวมประกวดในงานลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟจังหวัดสุโขทัย ประจำปี ๒๕๕๐ ชื่อ “วงตากับหลาน” ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดวงมังคละในปีดังกล่าว รวมถึงได้มีการจัดระบบบริหารจัดการวัฒนธรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนมีมากขึ้น โดยมีการวางแผนการแสดงมังคละในแต่ละครั้ง รวมถึงมีการแสดงละคร หรือเพลงประกอบเพื่อนำมาสู่ความเข้าใจในบทบาทเนื้อหา หรือการแสดงในแต่ละครั้ง ตลอดจนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการแสดงแต่ละงาน หมุนเวียนให้เกิดความรับผิดชอบ ตลอดจนมีการประเมินการแสดงมังคละแต่ละครั้ง เพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ส่วนขั้นตอนที่มีพัฒนาจากอดีตสู่ปัจจุบันรองรับการแสดงมังคละมีหลายขั้นตอนเพื่อเปรียบเทียบได้รับทราบ ประกอบด้วยขั้นตอนของการแสดงมังคละ การแสดงมังคละของเครื่องดนตรี การแสดงมังคละของท่ารำ การแสดงมังคละของการแต่งกาย และการแสดงมังคละของการถ่ายทอดทางดนตรี ดังตารางการเปรียบเทียบข้างล่าง ดังนี้

ตารางที่ ๓ การเปรียบเทียบในส่วนของขั้นตอนการแสดงมังคละ
ขั้นตอนการแสดงมังคละ

การแสดงมังคละแบบดั้งเดิม	การแสดงมังคละในปัจจุบันแบบประยุกต์
<ul style="list-style-type: none"> - พิธีการไหว้ครู และตั้งกำนล หรือค้ายกครู - ผู้นำให้หน้า พร้อมรำกลอง - รับคำให้ - ตีขึ้นกลอง (การบรรเลงสั้นๆ เพื่อสร้างความสนใจหรือการออกแขก) - บรรเลงเพลงมังคละ - ทำรำ (ตามความสะดวกของแต่ละบุคคล) - รำกลองให้สัญญาณ - จบการแสดง 	<ul style="list-style-type: none"> - พิธีการไหว้ครูและตั้งกำนล หรือค้ายกครู - แสดงละคร เพื่อสื่อถึงกรอบงานที่แสดงนั้นเป็นเรื่องอะไร - ผู้นำเพลงให้หน้าพร้อมรำกลอง - รับคำให้ - ตีขึ้นกลอง (การบรรเลงสั้นๆ เพื่อสร้างความสนใจหรือการออกแขก) - บรรเลงเพลงมังคละ - ร้องเพลง กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของมังคละหรือร้องถึงงานที่ได้ไปร่วมประเภทใด - ทำรำ ตามทำรำ ๑๒ ท่า - รำกลองให้สัญญาณ - จบการแสดง

ตารางที่ ๔ การเปรียบเทียบในส่วนของขั้นตอนการแสดงมังคละของเครื่องดนตรี

การแสดงมังคละแบบดั้งเดิม	การแสดงมังคละในปัจจุบันแบบประยุกต์
<p>- เครื่องดนตรีที่ใช้ทำเอง โดยเฉพาะกลองมังคละ ทำจากไม้มงคลและชิงหนังหน้ากลองด้วยหนังโค กระบือที่ยังไม่ฟอกส่งผลให้มีความเหนียวทน และมีเสียงการบรรเลงที่ก้องกังวาน และมีความคงทนมาก และเดิมใช้ปี่ชวาในการแสดง</p>	<p>- เครื่องดนตรีสั่งซื้อจากบุคคลภายนอก ตัวกลอง ทำจากไม้จำปา หน้ากลองทำด้วยหนังแกะหรือหนังแพะที่ฟอกแล้วมีเสียงดัง แต่ไม่ค่อยกังวาน ความคงทนมีน้อย และใช้ปี่ชนิดใดก็ได้ถือว่าเป็นที่ยอมรับว่ามีเครื่องดนตรีครบในการแสดง</p>

ตารางที่ ๕ การเปรียบเทียบในส่วนของขั้นตอนการแสดงมังคละของทำรำ

การแสดงมังคละแบบดั้งเดิม	การแสดงมังคละในปัจจุบันแบบประยุกต์
<p>- เดิมทำรำหรือนางรำจะรำตามสบายไม่ยึดติดกับทำรำต่างๆ แต่ดูดีและสวยงาม มีความพร้อมเพียงน้อย</p>	<p>- ทำรำได้ประยุกต์ให้มีจำนวนทำรำ ๑๒ ท่า</p>

ตารางที่ ๖ การเปรียบเทียบในส่วนของขั้นตอนการแสดงมังคละของการแต่งกาย

การแสดงมังคละแบบดั้งเดิม	การแสดงมังคละในปัจจุบันแบบประยุกต์
<p>- เดิมนุ่งโจงกระเบน เสื้อลายดอก ผ้าขาวม้าคาดเอว ปะแป้งให้สวยงาม</p>	<p>- เสื้อม่อฮ่อมหรือเสื้อลายดอก กางเกงขา กว้าง การแต่งกายนางรำมี ๒ แบบ(นักดนตรี)</p> <p><u>แบบที่ ๑.</u> ชาย นุ่งโจงกระเบน ไม่ใส่เสื้อ ใช้ผ้าแถบมัดเอว เก้าอี้ผมทรงโองโขดง</p> <p>หญิง นุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าแถบ(ผ้าคาดอก) เก้าอี้ผม หรือปล่อยผมสยาย ทัดดอกไม้</p> <p><u>แบบที่ ๒</u> ชาย นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าพาดไหล่ ๒ ชาย ใช้ผ้าแถบ หรือผ้าขาวม้าคาดเอว</p> <p>หญิง นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอกคอกลม ใช้ผ้าสไบสะพายที่ไหล่ขวา มัดชายผ้าสไบบริเวณเอวด้านซ้าย โดยมีดเป็นโบว์หูกระต่ายเพื่อความสวยงาม</p>

ตารางที่ ๗ การเปรียบเทียบในส่วนของขั้นตอนการแสดงมังคละของการถ่ายทอดทางดนตรี

การแสดงมังคละแบบดั้งเดิม	การแสดงมังคละในปัจจุบันแบบประยุกต์
<p>- โดยวิธีครูพักลักจำ และใช้ความสามารถเฉพาะตัว “จับมือรำ จับป่าสอน ขอให้ได้อย่างครูผู้มีฤทธิ์อันแก่กล้า”</p> <p>- ถ่ายทอดเฉพาะลูกหลาน หรือเครือญาติ</p>	<p>- เป็นตัวโน้ตแทนการเทียบเสียง</p> <p>- ถ่ายทอดให้บุคคลทั่วไปหรือบุคคลผู้สนใจ</p>

๒. ข้อเสนอ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละจังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” ทำให้ได้รับทราบว่า

๒.๑ ในการรองรับการศึกษาสภาพการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย นั้นพอสรุปได้ว่า ในการแสดงมังคละตำบลกกแรต จะเล่นหรือแสดงมังคละทั้งในงานมงคลและอวมงคล แสดงได้ทุกที่ ไม่จำกัดสถานที่การแสดง และผู้แสดงมังคละส่วนใหญ่เป็นเครือญาติในวงศ์ตระกูลเดียวกัน จะไม่ค่อยถ่ายทอดความรู้หรือการแสดง

มังคละให้ผู้อื่น และคณะวิจัยได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดง มังคละ ผลการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนอันได้แก่ การมีส่วนร่วมการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วม ตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ ยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจของการมีส่วนร่วมทุกระดับยังอยู่มอบให้หัวหน้าวงหรือหัวหน้าคณะเป็นหลัก ในการตัดสินใจ โดยศึกษาการมีส่วนร่วมกับองค์ประกอบ ดังนี้

๑. ขั้นตอนการแสดงมังคละ

๒. เครื่องดนตรี

๓. ทำรำ

๔. การแต่งกาย

๕. การถ่ายทอดทางดนตรี

๒.๑.๑ ขั้นตอนการแสดงมังคละ

- พิธีการไหว้ครู และตั้งก้านล หรือค้ายกครู
- ผู้นำให้นำ พร้อมรัวกลอง
- รับคำให้
- ดีขึ้นกลอง (การบรรเลงสั้นๆ เพื่อสร้างความสนใจหรือการออกแขก)
- บรรเลงเพลงมังคละ
- ทำรำ (ตามความสะดวกของแต่ละบุคคล)
- รัวกลองให้สัญญาณ
- จบการแสดง

ในอดีตการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ โดยเฉพาะขั้นตอนการแสดงของ ชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมจะอยู่ในกรอบของแต่ละคณะหรือวงที่จะร่วมในตาม ขั้นตอน นั้นมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน การแสดงมังคละจะวางแผนที่จะร่วมการแสดงทั้งก่อน ระหว่าง และ หลังการแสดง ประกอบด้วย ก่อนการแสดงหัวหน้าคณะการแสดงจะต้องเรียกลูกวงมารับทราบ เพื่อให้ ผู้ใดเล่นอย่างไร หรือผู้ใดเกิดเจ็บป่วยต้องหาลูกหลานคนใดเล่นแทนในเครื่องดนตรีประเภทใด หรือในการ แสดงบ้านนี้ระหว่างการแสดงหรือบรรเลงจะให้ใครโชว์ความสามารถในประเภทใด หรือหลังจากจบการ แสดงในบ้านนั้นจะเดินทางกลับโดยให้ล้อ(เกวียนไปรับเครื่องดนตรีบรรทุกลับอย่างไร ที่ไหน) เป็นต้น และอำนาจการตัดสินใจของหัวหน้าคณะวงมังคละในการรับงานแสดงมังคละที่ต่างๆ นั้นผู้นำหรือหัวหน้า วงจะตัดสินใจ ลูกน้องปฏิบัติตามความสามารถของตนเอง ที่มีความรู้ความสามารถ

๒. การปฏิบัติ ผู้นำหรือหัวหน้าคณะต่างปฏิบัติได้ร่วมกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ลูกน้องได้ร่วมกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย

๓. การตรวจสอบ ยังขาดระบบการตรวจสอบ ถ่วงดุลทำงานการแสดงมังคละตามบทบาทหน้าที่ หากไม่พอใจก็ออกจากวงหรือหาญาติ ผู้มีความสามารถมาทดแทนกันไป แต่ส่วนใหญ่จะทนเล่นต่อไป เนื่องจากผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องในสายเลือดตระกูลเดียวกันมาอย่างต่อเนื่อง

๔. การประเมินผล การแสดงมังคละ ประเมินผลได้จากจำนวนงานที่เล่นในรอบเดือนว่ามีจำนวนกี่ครั้งโดยทั่วไปก็ไม่ต้องคำนึงถึงว่าต้องการให้ได้รายได้เฉลี่ยให้ได้ที่ครั้ง / ต่อเดือน / ต่อปี ส่วนใหญ่มีความพร้อมกับการรับงานแสดงมังคละในแต่ละแห่ง อีกประเด็นหนึ่งคือ ความต้องการในการว่าจ้างเพื่อเล่นในงานต่างๆ เป็นการประเมินภาพรวมของตนเองได้ในมิติหนึ่ง

๕. การแก้ไข ร่วมแก้ไขโดยภายในวงมังคละเองช่วยกันดูแลแนะนำแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความชำนาญเป็นพื้นฐานการแสดงมังคละ แต่การแก้ไขก็สามารถทำได้

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการแสดงมังคละ ส่วนใหญ่การปรับปรุงจะเน้นที่พัฒนาศักยภาพในการแสดงโชว์ของแต่ละบุคคล เช่น การแทงถ้วย การควงถ้วย/จาน ฯ เพื่อประกอบในการสร้างความสนใจให้กับวงมังคละ รองรับการจัดงานในอนาคตต่อไป

๗. การได้รับผลประโยชน์ จะดูได้จากรายได้ ซึ่งในอดีตเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ - ๒๕๐๗ นายเอ เพ็ชรี ปราชญ์ชาวบ้าน ได้กล่าวว่าการจัดจ้างในการแสดงมังคละในแต่ละครั้ง ราคาสูงถึง ๓๐๐ บาท ส่วนการแบ่งผลประโยชน์จะอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจของแต่ละฝ่าย

๒.๑.๒ เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ทำเอง โดยเฉพาะกลองมังคละทำจากไม้มังคละและซึงหนังหน้ากลองด้วยหนังโค กระบือที่ยังไม่ฟอกส่งผลให้มีความเหนียวทน และมีเสียงการบรรเลงที่ก้องกังวาน และมีความคงทนมาก และเดิมใช้ปี่ขวาในการแสดง

ในอดีตการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ โดยเฉพาะขั้นตอนเครื่องดนตรีนั้นมี ส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมจะอยู่ในกรอบของแต่ละคณะหรือวงที่จะร่วมในตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน ถ้ามุมมองในกรณีของการแสดงมังคละของเครื่องดนตรี ส่วนใหญ่จะวางแผนที่จะตีเพลงบรรเลงใดก่อนหลัง หรือวางแผนจากการที่จะแสดงความสามารถพิเศษจะบรรเลงเพลงใดประกอบให้เข้ากับการแสดงมากที่สุด มุมมองในการวางแผนการผลิตเครื่องดนตรีนั้น ส่วนใหญ่จะทำเองหรือซื้อมา เช่น กลองมังคละ จะนิยมซื้อมาจากไม้ขนุนหรือไม้ที่เป็นมังคละ เพราะโบราณกาลมีความเชื่อว่า ไม้มังคละจะนำมาสู่แต่สิ่งที่ดี ที่เป็นมังคละแก่คณะการแสดง ไม่ได้มีการวางแผนที่จะทำเครื่องดนตรีล่วงหน้า

โดยกำหนดเป็นระยะเวลา แต่จะแก้ไขหรือทำเครื่องดนตรีเมื่อเกิดปัญหาเกิดการชำรุดเสียหายจึงทำการแก้ไขหรือจัดหาทำใหม่

๒. การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกับเครื่องดนตรีจะมีส่วนในการที่ดูแลหรือรักษาเครื่องดนตรีที่ตนเองรับผิดชอบ รวมถึงการจัดทำขึ้นมาใหม่ทดแทนเครื่องดนตรีที่ชำรุด โดยในคณะจะช่วยในกรณีที่เป็นอย่างอื่นใหญ่หรือจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก

๓. การตรวจสอบ การมีส่วนร่วมของการตรวจสอบเครื่องดนตรีจะดูจากการที่ว่ามีความสวยงามหรือมีเสียงที่ก้องกังวานดีหรือไม่ หรือจะแก้ไขอย่างไร

๔. การประเมินผล การมีส่วนร่วมของการประเมินผลของขั้นตอนเครื่องดนตรีนั้นจะดูจากการที่นำไปร่วมแสดงแล้ว ในกรณีที่จัดทำขึ้นมาใหม่ไปร่วมการแสดงมั่งคั่งแล้วเสียงเพี้ยน หาแก้ไขต่อไป

๕. การแก้ไข การมีส่วนร่วมการแก้ไขขั้นตอนเครื่องดนตรีนั้น ในกรณีที่จัดทำขึ้นมาใหม่ไปร่วมการแสดงมั่งคั่งผู้ที่มีความสามารถก็ช่วยเหลือตามกำลังความรู้ ความสามารถ

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเครื่องดนตรี จัดทำหรือจัดหาเครื่องดนตรีให้มีคุณภาพที่ดีกว่าเดิม

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ใน ส่วนเครื่องดนตรี ยังคงไม่ชัดเจน

๒.๒.๓ ทำรำ

เดิมทำรำหรือนางรำจะรำตามสบายไม่ยึดติดกับทำรำต่างๆ แต่ดูดีและสวยงาม มีความพร้อมเพียงน้อย

ในอดีตการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคั่ง โดยเฉพาะขั้นตอนทำรำนั้นมี ส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมจะอยู่ในกรอบของแต่ละคณะหรือวงที่จะร่วมในตามขั้นตอน สมัยก่อนการรำยังไม่มีมาตรฐานรูปแบบเดียวกัน คือการรำตามความสะดวกของแต่ละคนที่จะให้เข้าจังหวะตามการบรรเลงของมั่งคั่ง การมีส่วนร่วมต่างๆ จึงยังไม่มี

๒.๒.๔ การแต่งกาย

เดิมมุ่งใจกระเบน เสื้อลายดอก ผ้าขาวม้าคาดเอว ปะแป้งให้สวยงาม

ในอดีตการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคั่ง โดยเฉพาะขั้นตอนการแต่งกายนั้นมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมจะอยู่ในกรอบของแต่ละคณะหรือวงที่จะร่วมในตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน หัวหน้าวงจะสั่งการให้ว่าในการแสดงแต่ละงานใส่ชุดการแสดงใดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จึงไม่มี

๒. การปฏิบัติ ผู้นำ หรือหัวหน้าวงได้ร่วมกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ลูกน้องได้ร่วมกันปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

๓. การตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตรวจสอบขั้นตอนการแต่งกายยังมีน้อย

๔. การประเมินผล การมีส่วนร่วมในขั้นตอนประเมินผลนั้นดูจากความพึงพอใจของประชาชนที่ได้ชมการแสดงมั่งคละว่าสวยงามหรือแสดงความสามารถเฉพาะตนประกอบการแต่งกายนั้นพอใจมากหรือไม่เพียงใด

๕. การแก้ไข การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแก้ไขการแต่งกาย จะมีน้อยจะอยู่ในการกำกับดูแลของหัวหน้าวงที่จะทำอย่างไรว่าจะเปลี่ยนเสื้อผ้าหรืออย่างไร

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการแต่งกาย อยู่ระดับน้อยเนื่องจากอยู่อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่หัวหน้าวง

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ใน ส่วนการแต่งกาย หากหัวหน้าวงตัดสินใจเปลี่ยนชุดการแสดง ลูกวงก็อาจจะได้รับประโยชน์คือเสื้อผ้าใหม่

๒.๒.๕ การถ่ายทอดทางดนตรี

โดยวิธีครูพักลักจำ และใช้ความสามารถเฉพาะตัว “จับมือรำ จับป่าสอน ขอให้ได้อย่างครูผู้มีฤทธิ์อันแก่วักกล้า” และถ่ายทอดเฉพาะลูกหลาน หรือเครือญาติ

ในอดีตการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคละ โดยเฉพาะขั้นตอนการถ่ายทอดทางดนตรีนั้นมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมจะอยู่ในกรอบของแต่ละบุคคลที่ต้องฝึกหัด ความสามารถ ดังนั้นการมีส่วนร่วมแต่ละขั้นตอนจึงไม่สามารถจะไปประเมินได้ว่ามากนักน้อยเพียงใด

ดังนั้น พอสรุปผลการศึกษาศาภาพการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคละตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย รูปแบบเดิมนั้น จะเล่นหรือแสดงทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล แสดงได้ทุกสถานที่ ไม่จำกัดสถานที่ ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นเครือญาติในตระกูลเดียวกัน ไม่ค่อยถ่ายทอดความรู้หรือวิธีการแสดงให้ผู้อื่น การมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจของการมีส่วนร่วมทุกระดับยังคงอยู่ที่หัวหน้าหรือหัวหน้าวงเป็นหลัก ส่วนภาครัฐ ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังอยู่ในระดับต่ำ เช่นกัน

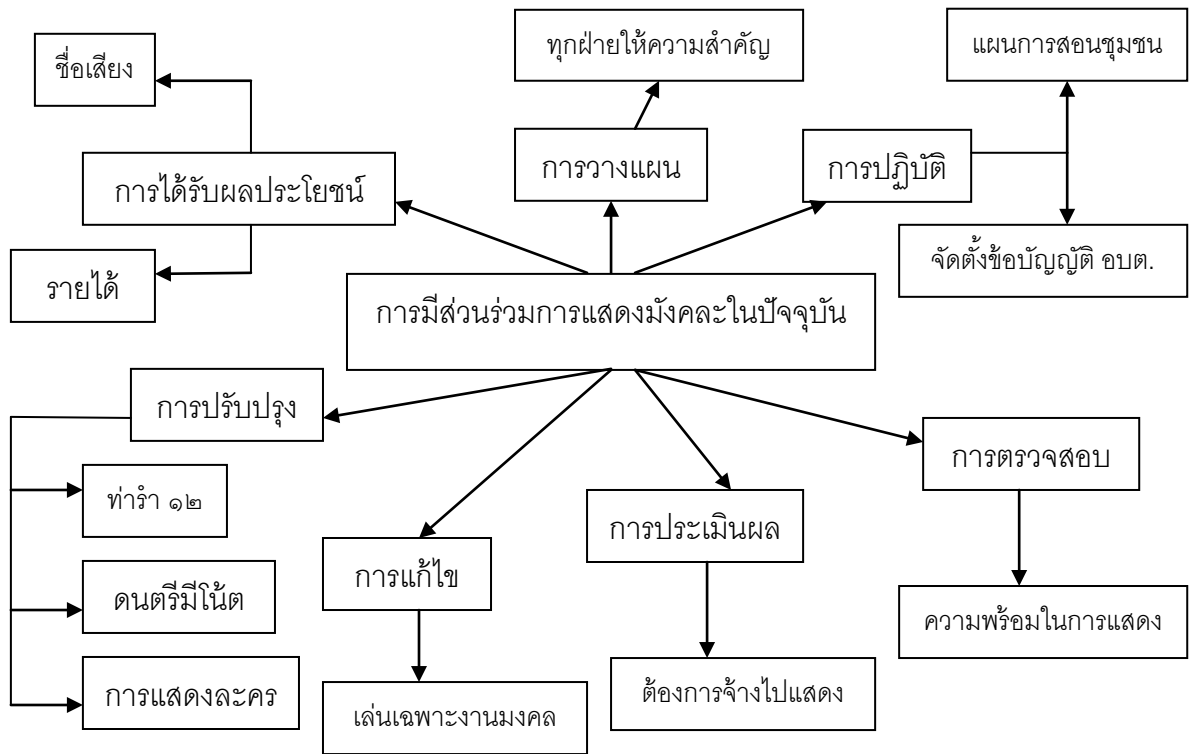
๒.๒ ในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคละตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

พอสรุปได้ว่า ในการบริหารจัดการรูปแบบการแสดงมั่งคละ จากการศึกษาการแสดงมั่งคละของตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย รูปแบบดั้งเดิมที่มีส่วนร่วมในเรื่องวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ที่สะท้อนภูมิปัญญาในการร่วมกันที่ได้มีส่วนร่วมการวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ ร่วม

ประเมินผล ร่วมแก้ไข ร่วมปรับปรุง และร่วมได้รับผลประโยชน์ ในการมีส่วนร่วมแต่ละชั้นตอนยังอยู่ในระดับต่ำ อันเนื่องจากการตัดสินใจของหัวหน้าวงหรือหัวหน้าคณะเป็นหลักในการที่ต้องการให้ส่วนใดที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม หรือรองรับการมีส่วนร่วมต่างๆ ส่วนรูปแบบการพัฒนางานวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงมังคละในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากอดีตอย่างมากและการมีส่วนร่วมในแต่ละชั้นตอนอยู่ในระดับสูง ยกเว้นชั้นตอนการตรวจสอบที่ยังขาดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน เนื่องจากการแสดงมังคละยังคงยึดอยู่กับความดั้งเดิม ผลประโยชน์ต่างๆ เข้ามายังมีอยู่จำนวนจำกัด ในส่วนชั้นตอนอื่นๆ หลายส่วนหลายฝ่ายให้ความสำคัญกับการแสดงมังคละไม่ว่าจะเป็นฝ่ายปกครองในพื้นที่ (ทางกำนัน, ผู้ใหญ่บ้านฯ) ฝ่ายบริหารในพื้นที่ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล) พ่อเพลงแม่เพลงหรือปราชญ์ชาวบ้าน และสถานศึกษาที่ได้รับการแสดงมังคละเข้าไปประยุกต์ใช้บูรณาการในการเรียนการศึกษาและนักเรียนในฐานะผู้รับบทบาทสืบทอดการแสดงมังคละต่างมีส่วนร่วมในระดับสูง ตลอดจนการบริหารจัดการในเรื่องความสัมพันธ์ความรู้กับคนรู้ รองรับในการเตรียมความพร้อม การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อการอยู่รอด และการจัดการความเข้าใจของการแสดงมังคละ ต่างอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกัน สามารถดูองค์ประกอบของรูปแบบการแสดงมังคละในด้านต่างๆ ประกอบด้วย

๑. ชั้นตอนการแสดงมังคละ
๒. เครื่องดนตรี
๓. ทำรำ
๔. การแต่งกาย
๕. การถ่ายทอดทางดนตรี

ภาพที่ ๔ แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมการแสดงมังคละในปัจจุบัน

๒.๒.๑ ขั้นตอนการแสดงมังคละ

- พิธีการไหว้ครูและตั้งก่านล หรือค้ายกครู
- แสดงละคร เพื่อสื่อถึงกรอบงานที่แสดงนั้นเป็นเรื่องอะไร
- ผู้นำเพลงโขนนำพร้อมรำกลอง
- รับคำให้
- ตีขึ้นกลอง (การบรรเลงสั้นๆ เพื่อสร้างความสนใจหรือการออกแขก)
- บรรเลงเพลงมังคละ
- ร้องเพลง กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของมังคละหรือร้องถึงงานที่ได้ไปร่วม

ประเภทใด

- ทำรำ ตามทำรำ ๑๒ ท่า
- รำกลองให้สัญญาณ
- จบการแสดง

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ โดยเฉพาะขั้นตอนการแสดงมังคละของชุมชนยังอยู่ในระดับสูง โดยดูการบริหารจัดการวัฒนธรรมทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ความรู้กับคนรู้ ซึ่งหมายถึงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ที่ได้ถูกสร้างขึ้น คนรู้เก่าได้ซึมซับความรู้

เก่าเข้าไปแล้วก็สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ออกมา ตลอดจนคนที่รู้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนรู้ด้วยกัน จะเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างรวดเร็ว ในด้านการเตรียมการ การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด และการจัดการความเข้าใจ นั้นมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน

การบริหารจัดการในการเตรียมการ การแสดงมังคละจะวางแผนที่จะร่วมการแสดงทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลังการแสดงมังคละ ประกอบด้วย

- ก่อนการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ซึ่งหมายถึงการ ประชุมชี้แจงให้ลูกวงได้รับทราบถึงงานที่ได้รับต้องแสดงวัน เวลา สถานที่ ฯ, ชักซ้อมการบรรเลงเพลง หมายถึงการชักซ้อมเพื่อความชำนาญให้ถูกต้องการจังหวะและเพลง ฯ ,

- ระหว่างการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ทำรำของนักแสดง จะใช้ทำได้อ่อน หรือหลัง, เนื้อเพลงที่ใช้ร้อง ครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ , การบรรเลงเพลงในการชักซ้อม , การชักซ้อม การแสดงละครว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ และเสื้อผ้าประกอบการแสดง ฯ

- หลังการแสดงมังคละ เตรียมการ เรื่อง การเดินทางกลับโดยรถยนต์ประเภทใด, การส่งนักแสดงแต่ละคนในการกลับบ้านพักหรือการพักผ่อนค้างคืนต่างสถานที่ในต่างจังหวัด ฯ

๒. การปฏิบัติ การบริหารจัดการในการนำเสนอ การแสดงมังคละจะอยู่ในขั้นตอนการ ปฏิบัติในการที่จะแสดงอะไรให้มีความน่าสนใจ ความประทับใจ หรือจะสิ่งใดมาร่วมการแสดงหรือไม่

๓. การตรวจสอบ การแสดงมังคละในขั้นตอนการตรวจสอบในปัจจุบันจะอยู่ในส่วนของ การช่วยกันดูแลความพร้อมของการแสดง ประกอบด้วยการบรรเลงเพลง การรำของนักแสดง การแสดง ละครประกอบการก่อนการบรรเลง การร้องเพลงประกอบ ว่าถูกต้อง สวยงาม ประทับใจ แก้ไขประการใด

๔. การประเมินผล การแสดงมังคละในขั้นการประเมินผลได้จากจำนวนงานที่เล่นในรอบ เดือนว่ามีจำนวนกี่ครั้งโดยทั่วไปก็ไม่ต้องคำนึงถึงว่าต้องการให้ได้รายได้เฉลี่ยให้ได้กี่ครั้ง / ต่อเดือน / ต่อปี ส่วนใหญ่มีความพร้อมกับการรับงานแสดงมังคละในแต่ละแห่ง อีกประเด็นหนึ่งคือ ความต้องการในการ ว่าจ้างเพื่อเล่นในงานต่างๆ เป็นการประเมินภาพรวมของตนเองได้ในมิติหนึ่ง

๕. การแก้ไข การแสดงมังคละในขั้นการร่วมแก้ไข เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้นโดยมีส่วนร่วมของ การบริหารจัดการในส่วนของ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด เข้ามาเป็น องค์ประกอบที่จะให้ได้รับการพัฒนารองรับความยั่งยืนในส่วนของ การวางแผน

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการแสดงมังคละ การแสดงมังคละในขั้น การร่วมปรับปรุง เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้นโดยมีส่วนร่วมของ การบริหารจัดการในส่วนของ การสนองตอบต่อการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่จะให้ได้รับการพัฒนารองรับความยั่งยืน ในส่วนของ การวางแผน

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การแสดงมังคละ มีส่วนของการบริหารจัดการความเข้าใจ ที่จะแสดงออกในเรื่องของความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วง แหน และความเป็นเจ้าของ สำหรับรองรับการแสดงมังคละ

๒.๒.๒ เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ในปัจจุบัน สั่งซื้อจากบุคคลภายนอก ตัวกลองทำจากไม้จำฉา หนัง กลองทำด้วยหนังแกะหรือหนังแพะที่ฟอกแล้วมีเสียงดัง แต่ไม่ค่อยกังวาน ความคงทนมีน้อย และใช้ปี ชนิดใดก็ได้ถือว่าเป็นที่ยอมรับว่ามีเครื่องดนตรีครบในการแสดง

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ โดยเฉพาะขั้นตอนของเครื่อง ดนตรีในส่วนของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยดูการบริหารจัดการวัฒนธรรมทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านการเตรียมการ การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด และ การจัดการความเข้าใจ นั้นมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

เครื่องดนตรีที่ใช้แสดงปัจจุบันได้จัดซื้อจากวงมังคละต่างพื้นที่ ได้พยายามรักษาเครื่อง ดนตรีทุกชนิดให้อยู่ในสภาพที่ดี

๑. การวางแผน การบริหารจัดการในการเตรียมการ ของเครื่องดนตรี จะวางแผนที่จะ ร่วมการแสดงทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการแสดงมังคละ ประกอบด้วย

- ก่อนการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ซึ่งหมายถึงการ ประชุมชี้แจงให้ดูวงได้รับทราบถึงงานที่ได้รับต้องแสดงวัน เวลา สถานที่ และใครเล่นเครื่องดนตรีอะไร มี ความพร้อมหรือไม่ ฯ ชักซ้อมการบรรเลงเพลง หมายถึงการชักซ้อมเพื่อความชำนาญให้ถูกต้องการ จังหวะและเพลง ฯ

- ระหว่างการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง การบรรเลงเพลงตามที่ได้มีการ ชักซ้อม

- หลังการแสดงมังคละ เตรียมการ เรื่อง จะเก็บเครื่องดนตรีมังคละอย่างไร , ใช้ รถก็คันในบรรทุก หรือเดินทางกลับ ฯ

๒. การปฏิบัติ การบริหารจัดการในการนำเสนอ ในส่วนเครื่องดนตรีนั้นจะอยู่ในขั้นตอน การปฏิบัติในการที่จะแสดงอะไรให้มีความน่าสนใจ ความประทับใจ หรือจะสิ่งใดมาร่วมการแสดงหรือไม่

๓. การตรวจสอบ การมีส่วนร่วมของการตรวจสอบเครื่องดนตรีจะดูจากการที่ว่ามีความ สวยงามหรือมีเสียงที่ก้องกังวานดีหรือไม่ หรือจะแก้ไขอย่างไร

๔. การประเมินผล การมีส่วนร่วมของการประเมินผลของขั้นตอนเครื่องดนตรีนั้นจะดูจาก การที่นำไปร่วมแสดงแล้ว ในกรณีที่ทำขึ้นใหม่ที่ไปร่วมการแสดงมังคละแล้วเสียงเพี้ยน หากแก้ไขต่อไป

๕. การแก้ไข การมีส่วนร่วมการแก้ไขขั้นตอนเครื่องดนตรีนั้น ในกรณีที่ทำขึ้นใหม่ที่ไป

ร่วมการแสดงมังคละผู้ที่มีความสามารถก็ช่วยเหลือตามกำลังความรู้ ความสามารถ

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงของเครื่องดนตรี เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยมีส่วนของการบริหารจัดการในส่วนของการสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่จะให้ได้รับการพัฒนารองรับความยั่งยืนในส่วนของการวางแผน โดยจัดหาเครื่องดนตรีที่อาจมาทดแทนบางประเภท เช่น ปี่ที่หาคนเป่าไม่ได้ยาก ก็ปรับปรุงใช้โดยการใช้ซอด้วงบิดขึ้นคู่ ๗ เสียงที่ออกมาจะได้เสียงที่คล้ายคลึงกับเสียงปี่มาก เป็นต้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเครื่องดนตรี จัดทำหรือจัดหาเครื่องดนตรีให้มีคุณภาพที่ดีกว่าเดิม

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในส่วนเครื่องดนตรี การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การแสดงมังคละ มีส่วนของการบริหารจัดการความเข้าใจ ที่จะแสดงออกในเรื่องของความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วงแหน และความเป็นเจ้าของ สำหรับรองรับการเล่นเครื่องดนตรีแต่ละประเภท

๒.๒.๓ ทำรำ

ทำรำในปัจจุบันได้ประยุกต์ให้มีจำนวนทำรำ ๑๒ ท่า

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการรำรวมกับการแสดงมังคละ โดยเฉพาะขั้นตอนทำรำนั้นมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับมาก โดยดูการบริหารจัดการวัฒนธรรมทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการเตรียมการ การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด และการจัดการความเข้าใจ นั้นมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

ทำรำที่ใช้แสดงปัจจุบันได้ปรับประยุกต์จากสื่อรำวงที่ใกล้เคียง ตลอดจนได้รับแนะนำเพื่อความสวยงามจากสถาบันวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

๑. การวางแผน การบริหารจัดการในการเตรียมการ ของทำรำ จะวางแผนที่จะร่วมการแสดงทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการแสดงมังคละ ประกอบด้วย

- ก่อนการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ซึ่งหมายถึงการประชุมชี้แจงให้ลูกวงได้รับทราบถึงงานที่ได้รับต้องแสดงวัน เวลา สถานที่ ฯ และการชักซ้อมทำรำ หมายถึงการชักซ้อมเพื่อความชำนาญให้ถูกต้องการจังหวะและเพลง ฯ ,

- ระหว่างการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ทำรำตามที่ได้มีการชักซ้อม

- หลังการแสดงมังคละ เตรียมการ เรื่อง แนะนำความสวยงาม , ขอควรแก้ไข

เพิ่มเติมในการทำ ฯ

๒. การปฏิบัติ การบริหารจัดการในการนำเสนอ ในส่วนทำรำนั้นจะอยู่ในขั้นตอนการปฏิบัติในการที่จะแสดงอะไรให้มีความน่าสนใจ ความประทับใจ หรือจะสิ่งใดมาร่วมการแสดงหรือไม่

๓. การตรวจสอบ การมีส่วนร่วมของการตรวจสอบทำรำจะดูจากการที่ว่ามีความ

สวยงามหรือการแสดงที่ถูกต้องการจังหวะดีหรือไม่ หรือจะแก้ไขอย่างไร

๔. การประเมินผล การมีส่วนร่วมของการประเมินผลของขั้นตอนทำรำนั้นจะดูจาก การที่นำไปร่วมแสดงแล้ว มีข้อแก้ไขสิ่งใด

๕. การแก้ไข การมีส่วนร่วมการแก้ไขขั้นตอนทำรำนั้น จะชักข้อมมาเป็นอย่างดี หากมีข้อ แก้ไขก็เพียงเล็กน้อย

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงของทำรำ เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยมีส่วนของการบริหารจัดการในส่วนของสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่จะให้ได้รับการพัฒนารองรับความยั่งยืนในส่วนของทำรำ ได้มีการปรับ ประยุกต์ใช้แล้ว จึงต้องรักษาความปรับประยุกต์ทำรำให้มีความสวยงามและถูกต้องตามจังหวะ

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในส่วนทำรำ การ มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การแสดงมัจฉะ มีส่วนของการบริหารจัดการความเข้าใจ ที่จะ แสดงออกในเรื่องของความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วงแหน และความเป็นเจ้าของ สำหรับรองรับการ ทำรำแต่ละบุคคล

๒.๒.๔ การแต่งกาย

เดิมนุ่งโจงกระเบน เสื้อลายดอก ผ้าขาวม้าคาดเอว ปะแป้งให้สวยงาม

ปัจจุบันการแต่งกายใส่เสื้อห่มฮ่อมหรือเสื้อลายดอก กางเกงขาก๊วย (นักดนตรี)

ส่วนผู้ที่มีหน้าที่รำการแต่งกายมีด้วยกัน ๒ แบบ

แบบที่ ๑. ชาย นุ่งโจงกระเบน ไม่ใส่เสื้อ ใช้ผ้าแถบมัดเอว เก้าฝั่มทรงโองโขดง
หญิง นุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าแถบ(ผ้าคาดอก) เก้าฝั่ม หรือปล่อยฝั่มสยาย ทัด
ดอกไม้

แบบที่ ๒ ชาย นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น มีผ้าพาดไหล่ ๒ ชาย ใช้ผ้าแถบ
หรือผ้าขาวม้าคาดเอว

หญิง นุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอกคอกลม ใช้ผ้าสไบสะพายที่ไหล่ขวา
มัดชายผ้าสไบบริเวณเอวด้านซ้าย โดยมีดเป็นโบว์หุกระต่ายเพื่อความสวยงาม

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมัจฉะ โดยเฉพาะขั้นตอนการแต่งกาย นั้นมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับน้อย โดยดูการบริหารจัดการวัฒนธรรมทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านการเตรียมการ การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด และ การจัดการความเข้าใจ นั้นมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

การแต่งกายที่ใช้แสดงปัจจุบันได้ปรับประยุกต์เพื่อสอดคล้องกับพื้นที่และยุคสมัย

๑. การวางแผน การบริหารจัดการในการเตรียมการ ของการแต่งกาย จะวางแผนที่จะ

ร่วมการแสดงทั้งก่อน การแสดงมังคละ ประกอบด้วย

- ก่อนการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ซึ่งหมายถึงการ ประชุมชี้แจงให้ลูกวงได้รับทราบถึงงานที่ได้รับต้องแสดงวัน เวลา สถานที่ ฯ, นัดแนะให้ใส่ชุดการแสดงสีใด ในกรณีที่มีมากกว่า ๑ ชุด

๒. การปฏิบัติ การบริหารจัดการในการนำเสนอ ในส่วนการแต่งกายนั้นจะอยู่ในขั้นตอน องค์ประกอบการแสดงที่จะให้มีความน่าสนใจ ความประทับใจ

๓. การตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตรวจสอบขั้นตอนการแต่งกายยังมีน้อย

๔. การประเมินผล การมีส่วนร่วมในขั้นตอนประเมินผลนั้นดูจากความพึงพอใจของ ประชาชนที่ได้ชมการแสดงมังคละว่าสวยงามหรือแสดงความสามารถเฉพาะตนประกอบการแต่งกายนั้น พอใจมากหรือไม่เพียงใด

๕. การแก้ไข การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแก้ไขการแต่งกาย จะมีน้อยจะอยู่ในการกำกับ ดูแลของหัวหน้าวงที่จะทำอย่างไรว่าจะเปลี่ยนเสื้อผ้าหรืออย่างไร

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงของการแต่งกาย เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยมีส่วนของการบริหารจัดการในส่วนของการสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่จะให้ได้รับการพัฒนาองรับความยั่งยืนในส่วนของการแต่งกาย ได้มีการปรับ ประยุกต์ใช้แล้ว ให้มีความสวยงามและปรับตามสมัยนิยมได้

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในส่วนการแต่งกาย การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การแสดงมังคละ มีส่วนของการบริหารจัดการความเข้าใจ ที่จะ แสดงออกในเรื่องของความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วงแหน และความเป็นเจ้าของ สำหรับรองรับการ แต่งกายแต่ละบุคคล

๒.๒.๕ การถ่ายทอดทางดนตรี

การถ่ายทอดทางดนตรีของการแสดงมังคละนั้นในปัจจุบันเป็นตัวโน้ตแทนการเทียบเสียง และการถ่ายทอดในปัจจุบันสามารถถ่ายทอดให้บุคคลทั่วไปหรือบุคคลผู้สนใจ

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการร่ำรวมกับการแสดงมังคละ โดยเฉพาะขั้นตอน การถ่ายทอดทางดนตรีนั้นมีมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับมาก โดยดูการบริหารจัดการวัฒนธรรมทุก ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการเตรียมการ การนำเสนอ การสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อความอยู่รอด และการจัดการความเข้าใจ นั้นมีส่วนร่วมตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน การบริหารจัดการในการเตรียมการ ของการถ่ายทอดทางดนตรีจะ วางแผนที่จะร่วมการแสดงทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการแสดงมังคละ ประกอบด้วย

- ก่อนการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจ ซึ่งหมายถึงการ

ประชุมชี้แจงให้ลูกวงได้รับทราบถึงงานที่ได้รับต้องแสดงวัน เวลา สถานที่ ฯ, และการชักซ้อมการบรรเลง หมายถึงการชักซ้อมเพื่อความชำนาญให้ถูกต้องการจังหวะและเพลงฯ ,

- ระหว่างการแสดงมังคละ เตรียมการเรื่อง บรรเลงเพลงตามที่ได้มีการชักซ้อม
- หลังการแสดงมังคละ เตรียมการ เรื่อง ชักซ้อมเพิ่มเติมในกรณีการแสดงที่เกี่ยวข้องการบรรเลงเพลงมังคละที่ใช้ในโอกาสต่อไป

๒. การปฏิบัติ การบริหารจัดการในการนำเสนอ ในส่วนการการถ่ายทอดทางดนตรีนั้น จะอยู่ในขั้นตอนองค์ประกอบการแสดงที่จะให้มีความน่าสนใจ ความประทับใจ จากความชำนาญในการบรรเลงเพลง

๓. การตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตรวจสอบขั้นตอนการถ่ายทอดทางดนตรี ยังมีน้อย เนื่องจากบทเพลงที่ได้ถอดบทเรียนยังไม่เผยแพร่มากนัก

๔. การประเมินผล การมีส่วนร่วมในขั้นตอนประเมินผลนั้นดูจากความพึงพอใจของประชาชนที่ได้ชมการแสดงมังคละว่าสวยงามหรือแสดงความสามารถเฉพาะตนประกอบการบรรเลงเพลงนั้นพอใจมากหรือไม่เพียงใด

๕. การแก้ไข การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการแก้ไขการถ่ายทอดทางดนตรี จะมีน้อยจะอยู่

๖. การปรับปรุง การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงของการถ่ายทอดทางดนตรี เพื่อการพัฒนาให้ดีขึ้นโดยมีส่วนของการบริหารจัดการในส่วนของการสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อความอยู่รอด เข้ามาเป็นองค์ประกอบที่จะให้ได้รับการพัฒนารองรับความยั่งยืนในส่วนของการถ่ายทอดทางดนตรีได้มีการปรับประยุกต์ใช้แล้ว ให้มีความเป็นสากลที่ผู้ใดที่มีความรู้สามารถนำตัวโน้ตไปบรรเลงได้

๗. การได้รับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในส่วนการถ่ายทอดทางดนตรี การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การแสดงมังคละ มีส่วนของการบริหารจัดการความเข้าใจ ที่จะแสดงออกในเรื่องของความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วงแหน และความเป็นเจ้าของ สำหรับรองรับการถ่ายทอดทางดนตรี

ดังนั้น พอสรุปผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ในปัจจุบันนั้น ได้พัฒนางานด้านวัฒนธรรมแตกต่างไปจากอดีตมาก มีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนอยู่ในระดับสูง ยกเว้นขั้นตอนการตรวจสอบที่ยังขาดความชัดเจน โดยหลายๆ ส่วนทั้งฝ่ายปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ประชาชน ชาวบ้าน ได้ให้ความสำคัญ รวมทั้งสถานศึกษาได้นำไปปรับประยุกต์บูรณาการร่วมใช้ในการศึกษาทุกด้าน

๒.๓ เสริมสร้างกระบวนการการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมจังหวัด โดยมุ่งเน้นให้สามารถบริหารจัดการวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนได้อย่างมีเอกภาพ ตลอดจนค้นหาแนวทางกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทั้งสองส่วนสามารถแสดงออกร่วมกันได้ดังนี้

๒.๓.๑ ส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุมตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเชิงปฏิบัติการ "การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม" ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี เพื่อรับมอบภารกิจ

๒.๓.๒ นำปัญหาพร้อมปรึกษาหารือว่าจะดำเนินงานการวิจัยแนวทางการดำเนินงานใด ซึ่งผลการปรึกษาได้ตกลงที่จะศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสดงมั่งคละ อันเนื่องจากการแสดงมั่งคละ จังหวัดสุโขทัยมีมาช้านาน แต่ปัจจุบันมีคณะเหลือที่แสดงมาอย่างต่อเนื่องเพียง ๕ คณะ

๒.๓.๓ ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการวิจัยจากทุกภาคส่วนทั้งปราชญ์ชาวบ้านที่มี ความสามารถในการแสดงมั่งคละ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการวัฒนธรรม

๒.๓.๔ ร่วมประชุมวางแผนคณะกรรมการวิจัย นำเสนอปัญหาการวิจัย และปรึกษาหา แนวทางการทำวิจัย พื้นที่กลุ่มตัวอย่าง ระเบียบวิธีวิจัย ตลอดจนแนวทางการจัดเก็บข้อมูล

๒.๓.๕ ร่วมลงพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลตามแผนปฏิบัติการที่ได้ร่วมวางแผน

๒.๓.๖ ร่วมสรุปผลงานการวิจัย โดยให้ข้อเสนอแนะ ข้อมูลที่จำเป็นในการรองรับการ ทำงานวิจัยให้สมบูรณ์

๒.๓.๗ ร่วมประชุมให้คำชี้แนะครั้งสุดท้ายในการตรวจสอบผลงานการวิจัย เพื่อจัดทำ รูปเล่มรายงานส่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติตามระยะเวลาที่กำหนด

ดังนั้น พอสรุปผลการศึกษาในการเสริมสร้างกระบวนการการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่าง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมจังหวัด โดยที่จะมุ่งเน้นให้คณะผู้ทรงความรู้หรือปราชญ์ ชาวบ้านสามารถบริหารจัดการวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนได้อย่างมีเอกภาพ

จากผลการวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมั่งคละ จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาส จังหวัดสุโขทัย" ยังทำให้ทราบถึงความเป็น มงคลที่อยู่ในรูปของการแสดงมั่งคละ ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน ได้ อย่างสวยงาม ที่จะสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาไทยของชาวจังหวัดสุโขทัยอย่างแท้จริง สิ่งที่จะสะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดของการแสดงมั่งคละ ประกอบด้วย

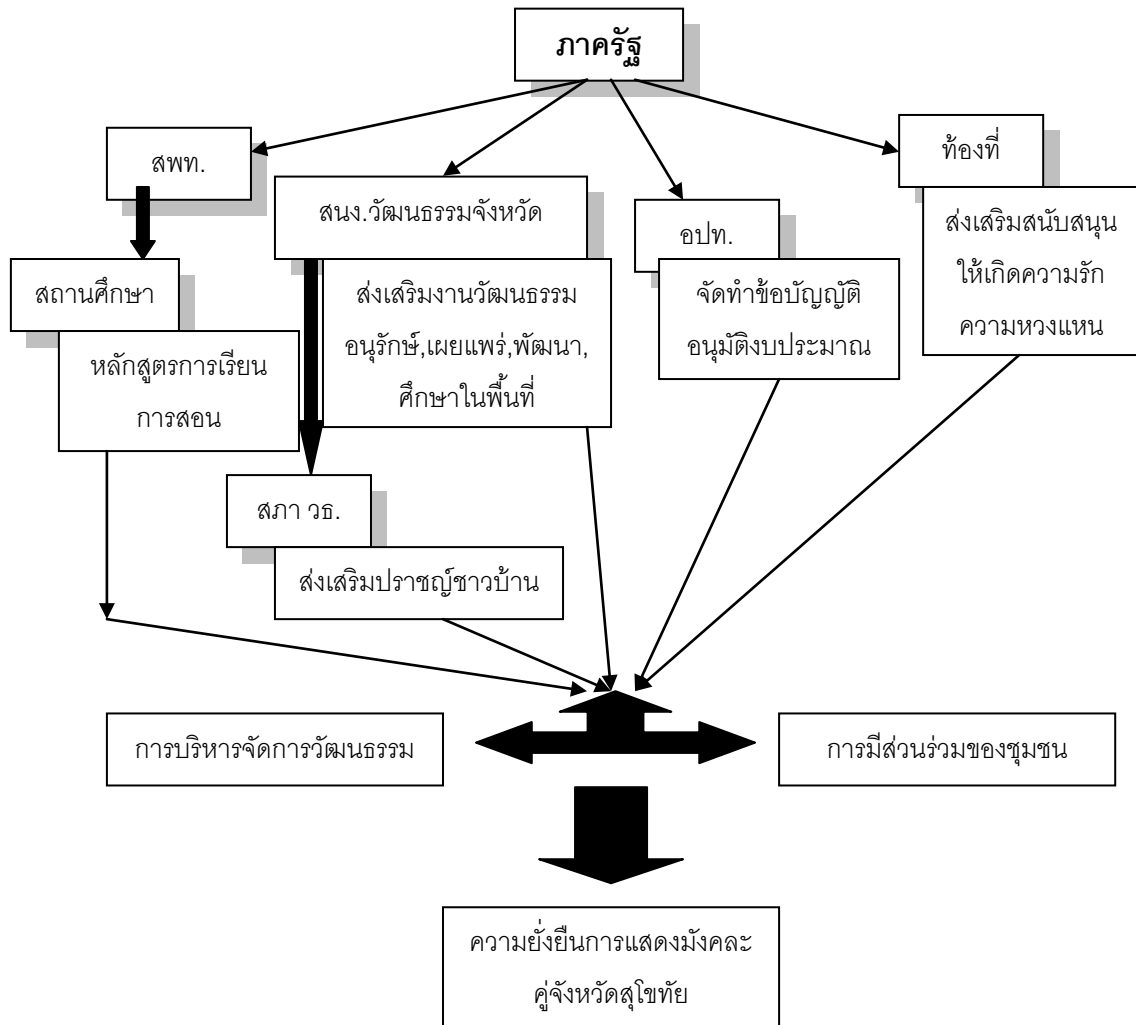
๑. ความภาคภูมิใจ ที่เกิดเป็นคนไทยมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยมากมาย และมี ประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ เกียรติยศไม่เป็นสองรองใครในระดับโลก โดยที่องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องให้จังหวัดสุโขทัยเป็นมรดกโลก และภูมิ ปัญญาในด้านต่างๆ ร่วมถึงการแสดงมั่งคละ

๒. การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอันแยบยลของคนไทยในอดีต ที่ต้องการ ถ่ายทอดในสิ่งใดให้เกิดความยั่งยืนจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งต้องพึงองค์ประกอบของความอยู่รอดหลาย ประการในแต่ละยุค แต่ละสมัยในการที่ก่อให้เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

๓. การบริหารจัดการที่เหมาะสม จะสะท้อนถึงขบวนการจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นหมวดหมู่รองรับการสืบค้นศึกษาได้อย่างเข้าใจที่จะส่งผลให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความภูมิใจ ความหวงแหน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในมรดกทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาวิจัยฯ ครั้งนี้ ทำให้ได้พบว่าทางด้านศิลปะการแสดงวัฒนธรรม ถ้าไม่ได้รับการสืบทอด พื้นฟู อาจก่อให้เกิดการสูญหายหรือสูญสิ้นทางวัฒนธรรมของการแสดงมั่งคั่งลงได้ในอนาคตอันใกล้ที่คงจะเลื่อนหายไปตามกาลเวลา หรือปราชญ์ที่มีความรู้ได้เสียชีวิตก็ล้มหายตามปราชญ์เช่นกัน หากการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ยังมีข้อจำกัดถ่ายทอดเฉพาะเครือญาติหรือสายตระกูล ดังนั้น การที่ภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสผนึกค้ำหนุนนโยบายไปสู่การปฏิบัติรองรับการพัฒนาในด้านต่างๆ ของงานวัฒนธรรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำข้อบัญญัติรองรับการจัดตั้งงบประมาณในการพัฒนาในท้องถิ่น ผู้ปกครองท้องถิ่นให้การสนับสนุนชุมชนให้มีความรัก ความหวงแหนงานวัฒนธรรมในท้องถิ่น สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้ครูและนักเรียนได้มีการบูรณาการร่วมให้มีการศึกษา คำนึงว่า ฝึกหัด ตลอดจนได้การฝึกสอนเพื่อรองรับการสืบทอดในการการแสดงมั่งคั่ง ได้ให้ความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรมแล้ว งานด้านวัฒนธรรมของไทยคงได้รับการสืบทอดต่อไป อีกทั้งในส่วนของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต้องให้ความสำคัญ เพิ่มขยายงานด้านการเสริมสร้างให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงมั่งคั่งนั้นมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างเครือข่ายของสภาวัฒนธรรมในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นสภาวัฒนธรรมอำเภอ ตำบล หมู่บ้านในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งที่จะมีบทบาทส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้มีโอกาสถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นผู้ประสานงาน ดำเนินส่งเสริมงานวัฒนธรรมในการที่จะอนุรักษ์ เผยแพร่ พัฒนา และศึกษา สนับสนุน ให้ชุมชนซึ่งถือว่าเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมได้มีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนร่วมกันในการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การประเมินผล การแก้ไข การปรับปรุง และการได้รับผลประโยชน์ ในอันที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในงานวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดไป

ภาพที่ ๕ รูปแบบแนวทางการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนการแสดงมังคละ

๓. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในเรื่องฯ ดังกล่าว ดังนี้

๓.๑ ควรมีการศึกษาเรื่องมังคละในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติมทั้งในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียงที่มีการแสดงมังคละ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างในอัตลักษณ์การแสดงมังคละ

๓.๒ ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่างๆ ของวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการแสดง พิธีกรรม

๓.๓ ควรเร่งรีบเก็บประวัติชีวิตและภูมิความรู้ผู้อาวุโส ทั้งชายและหญิงที่มีความรู้ภูมิปัญญาไทย ในแต่ละด้านก่อนที่จะสูญหายไปพร้อมกับอายุขัยของผู้อาวุโสเหล่านั้น

บรรณานุกรม

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (๒๕๕๐). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (๒๕๒๗). ระบบราชการกับการมีส่วนร่วมของชุมชน : วิจารณ์ในแง่
มหภาค. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ).
กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ เส็งประชา. (๒๕๓๐). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดำรง สุานดี. (๒๕๒๓). สังคมวิทยา มนุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (๒๕๔๑). หลักการพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). ขอนแก่น : ภาควิชา
พัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (๒๕๒๗). กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
งานพัฒนาชนบท. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (๒๕๒๗). ทัศนะบางประการในเรื่องสภาพตำบลกับการมีส่วนร่วมของ
ชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์
(บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพรัตน์ เดชวรินทร์. (๒๕๒๗). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การ
พัฒนาปัจจุบัน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์
(บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัชรภรณ์ เขี่ยมสะอาด. (๒๕๓๘). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการ
พัฒนาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (๒๕๓๑). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภสิทธิ์ ตีตะนา. (๒๕๔๘). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในบริหารงานของ
กลุ่มทอผ้า ตำบลแก่งไสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- คันสนีย์ นิจนานิช. (๒๕๔๒). การมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาของคณะกรรมการการ
บริหารกิจกรรมประปาหมู่บ้าน กรมอนามัย : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.
รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย (ม.ป.ป.) การแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย (มังคละ) อดสำเนา.
สมคิด รัตน์วงศ์. (๒๕๔๒). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกรรมการกลุ่มเกษตรกรใน
ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๓๕). ความหมายและขอบข่ายงาน
วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำราญ จิตมานะ. (๒๕๓๗). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำสตรีในการพัฒนาชุมชน.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุนิสิต สุขิตานนท์ และคณะ. (๒๕๓๕). การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง
: ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มเลี้ยงไหม บ้านนางาม ตำบลนางาม อำเภอหนองแสง จังหวัด
อุตรดิตถ์. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสน่ห์ จามริก และคณะ. (๒๕๒๔). นโยบายในการพัฒนาชุมชนในชนบทไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- อคิน ทรัพย์พัฒน์, ม.ร.ว. (๒๕๓๑). ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนจากกรณียกกระบี่ตร
โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุমানราชธน. พระยา. (๒๕๒๔). วัฒนธรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.
- อำนาจ อนันต์ชัย. (๒๕๒๖). การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลในการ
พัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อเนก นาคะบุตร. (๒๕๓๑). ทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน
www.giggog.com. “การส่งเสริมและสนับสนุนการรวมตัวและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน”
สืบค้น เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
๑. แสดงจำนวนประชากร.....	๕๕
๒. แสดงเพลงที่ใช้เป่าในวงม้งคละ.....	๖๘
๓. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนการแสดงม้งคละ.....	๘๐
๔. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนเครื่องดนตรี.....	๘๐
๕. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนทำรำ.....	๘๐
๖. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนการแต่งกาย.....	๘๑
๗. การเปรียบเทียบในส่วนขั้นตอนการถ่ายทอดทางดนตรี.....	๘๑

บัญชีภาพ

ตาราง

หน้า

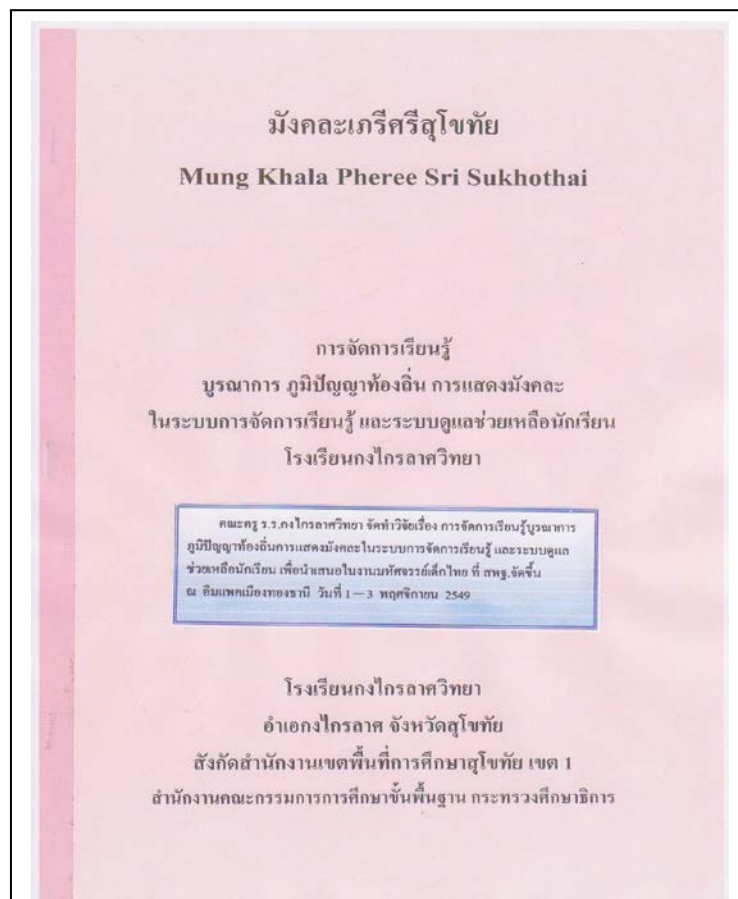
๑. บริบทและปัญหาการแสดงมังคละตำบลกกแรต.....	๔๗
๒. สามเหลี่ยมความยั่งยืนกับการแสดงมังคละ.....	๗๔
๓. สรุปลสามเหลี่ยมความยั่งยืนกับการแสดงมังคละ.....	๗๗
๔. รูปแบบการมีส่วนร่วมการแสดงมังคละในปัจจุบัน.....	๘๖
๕. รูปแบบแนวทางการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนการแสดงมังคละ.....	๙๗

รายชื่อผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอ้างอิง

วิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดง
มังละจังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
๑.	นายอำภร รัตเลิศ	๔๗ ม. ๘ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒.	นายเอื้อน คงรอด	๑๐๖/๓ ม.๑ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๓.	นายเฉลิม ทับสุข	๒๑/๑ ม.๒ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๔.	นายสนธิ กราบกราน	๒๙/๑ ม.๓ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๕.	นายประเสริฐ ไกรสีภาค	๘๒/๔ ม.๔ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๖.	นายจำเริญ จันเกษม	๑๗ ม.๕ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๗.	นายเข้มทอง กุหลาบ	๑๒/๒ ม.๖ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๘.	นายแข็ง เขียวเหลือง	๑๒๓/๓ ม.๗ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๙.	นายสุวิทย์ อ่องเกษม	๑๖/๒ ม.๘ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๐.	นายสมพงษ์ บวบมี	๓๘/๗ ม.๙ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๑.	นายสุรเดช ปานเกิด	๓๙/๕ ม.๑๐ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๒.	นายลำดวน แสงเงิน	๑๓ ม.๑๑ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๓.	นายสุรินทร์ เรืองรอง	๘๔/๔ ม.๑๒ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๔.	นายเอ เพ็ชรี	๑/๒ ม.๒ ต.บ้านใหม่สุขเกษม อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๕.	นายสุด เขียมสนธิ	๖๐ ม.๑๐ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๖.	นายจ่าง รอดสิน	๑๐๗/๑ ม.๑ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๗.	นายประเทือง หนูมาก	๔๓/๑ ม.๒ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๘.	นายสิงห์ คล้ายคลึง	๓๔/๓ ม.๓ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๑๙.	นายชรัตน์ แก้วมี	๘๓ ม.๔ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒๐.	นางน้อย ลำวี	๑๔๒/๑ ม.๕ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒๑.	นายจำลอง อ้ายิม	๑๔๑/๖ ม.๗ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒๒.	นายแหว รอดสิน	๔๔/๓ ม.๘ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒๓.	นายทัน จันทรเกษม	๕๘/๒ ม.๑๐ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒๔.	นายสมนึก สดชื่น	๒๕/๘ ม.๑๑ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	
๒๕.	นายอำนวย ถิ่นที	๕ ม.๑๒ ต.กกแรต อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย	

การพัฒนาการแสดงมังคละเกรี จังหวัดสุโขทัย โดยโรงเรียนงไกรลาศวิทยา
 โดยการถ่ายทอดการแสดงมังคละจากปราชญ์ชาวบ้านนายเอ เพ็ชรี

Mang-Khala Dance

The Musical Instruments of Mang-Khala Dance

The Costumes of Mang-Khala Dance

The Mang-Khala Dance Movements

The Mang-Khala Poem

noise VDO EXIT

นางสายทอง หลากจิตร ครู ค.ศ.3 โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา จัดทำ
สื่อการสอนบูรณาการระหว่างวิชาภาษาอังกฤษ และการแสดงม้งคละ
ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 - 2551

People in Sukhothai, like people in every part of Thailand, are generally loving and cheerful. They enjoy singing and dancing for every occasion. Musical instruments are played. Khlonkai, songs and melodies are enjoyed continuously. This fun-loving feature is passed on from generation to generation.

NEXT

การแสดงม้งคละ

CONNECTING CLASSROOMS
ASIAN DIALOGUES

เพื่อรวบรวมภาพการแสดงม้งคละ CONNECT CLASSROOMS
ASIAN DIALOGUES ซึ่งจัดการแสดงที่โรงแรมศรวิเทศ อ.ศรีสำโรง
จ.สุโขทัย ในวันที่ 26 มิถุนายน 2551

โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1

สรุปงาน การติดตามและประเมินผล
การแข่งขัน
แผนธุรกิจ SMEs รุ่นเยาว์

"รักษ์วัฒนธรรม"

การจัดการเรียนรู้การแสดงผลงานที่บูรณาการกับวิชาการงานอาชีพธุรกิจ นักเรียน
เขียนแผนธุรกิจSMEs รุ่นเยาว์ ทีม "รักษ์วัฒนธรรม" นำรายได้จากการแสดงผลงานมาเขียน
เป็นแผนธุรกิจ จำนวนต้นทุน ค่าไร โอกาสทางธุรกิจและอื่นๆ ตามทฤษฎีการเขียนแผน
ธุรกิจ ส่งเข้าประกวด ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทการจัดนิทรรศการ ณ ศูนย์การค้า
มหาวิทยาลัย วันที่ 17 กันยายน 2548

โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัยเขต 1

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ระหว่างการเล่นที่บ้านมิ่งคละสุโขทัย
กับ
รายวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

โดย

นางนัยเงิน ศรีสุขวัฒนกุล
ครูชำนาญการพิเศษ

งานจัดการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุโขทัย เขต 1

เพื่อรวบรวมผลงานของนักเรียน จากการจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการระหว่างการแสดงผลงานกับรายวิชาต่างๆ ของ โรงเรียน
กงไกรลาศวิทยา ใน ปีการศึกษา 2546 ถึงปีการศึกษา 2551

การนำเสนอในรอบสุดท้าย จำนวน 30 ทีม

ทั้งๆ ที่ ตอนประกาศผลทีมที่เข้ารอบ 30 ทีมสุดท้าย ทีมรักษ์วัฒนธรรมของเรา ได้รับการคัดเลือกเป็นทีมที่ 1 ค่ะ เมื่อการจับสลากทำให้เราได้นำเสนอเป็นทีมที่ 29 ด้วยความอ่อน การนำเสนอคือ

ทีมรักษ์วัฒนธรรม นำเสนอแผนธุรกิจ SMEs รุ่นเยาว์ ด้วยการแสดงมโนละคร ณ อุทยานการเรียนรู้มหาวิทยาลัย วันที่ 17 กันยายน 2548

รักษ์วัฒนธรรม

การจัดงานที่ศูนย์ภาพต มังกรสุภาพ โดยทีมเยาวชนผู้สืบสานวัฒนธรรมไทย

งานมโนละคร
- การแสดงมโนละคร, แตรวง
- ทำโขนและขนานแห่ต่างๆ
- วาดมโนกรรม ทั้งวงปีฟ้าพยับและเครื่องถ้วย
- รับจัดดอกไม้สด และผูกผ้า

งานหัตถกรรม
- รับจัดสร้อย - ดอกไม้สด ตกแต่งพานไหว้เทียน
- ถิ่นทวีไทย แกร่งเงิน โฉมสวรรค์บาน สัพ

ไปสตูดิโอเสนอแผนธุรกิจ SMEs ผลงานของนางสาวนันทวัน ปานอ่วม นักเขียน ชั้นม.4 โรงเรียนกองโกลนศึกษา ทีมรักษ์วัฒนธรรม ประชาสัมพันธ์ธุรกิจการแสดง มโนละคร และอื่น ๆ ของแผนธุรกิจ ทีมรักษ์วัฒนธรรม

ผู้ผลิตหัตถกรรมคุณภาพมาตรฐาน ถูกกว่าที่อื่น

สนใจติดต่อ โทร... 055-691221 หรือ 097-3177967 ...

สร้างมรดกสิ่งดีของไทย... ร่วมใจรักษ์วัฒนธรรม

Mang Khala Pheri Si Sukhothai

素可泰是泰国第一个王朝-素可泰王朝的所在地，被联合国教科文组织确定为世界珍贵文，土地富尧，人民生活安宁。被誉为“幸福的黎明”。它的美丽，富尧一直震感到今天，而教育法 二五四二年。

学校的周围有农业文化，学校管理佛教学校教学生 是戒，静，智。

教民政学习Mang Khala鼓，是为了传神文化给人幸福做好人。

- Mang Khala 鼓是素可泰人民的文化奇迹“老师能做到学生能学好

-学生爱老师和学校

-民众有无限快乐，小

マンカラ ペーリースイー スコータイ
Mang Khala Pheri Si Sukhothai

歴史的に見れば、スコータイ（「幸せの生まれた地」の意）は、タイ国最初の統一政権国家となった王国の首都であり、現在はユネスコにより世界遺産に指定されている。ラムカムヘン大王碑文には、「水に魚あり、田に米あり」と刻まれているが、また、スコータイの歴史や、当時の豊かな幸せにみちみちた習慣、風俗、生活様式などについても記されており、その中にマンカラについての記述もある。マンカラというのは、現在に至るまで伝承されているこの地元の音楽の一つである。このマンカラは、楽器演奏などとともに、稲作文化の、必要十分な物質の揃った幸せな生活の中における様々な行事や儀式などでも行われている古来から伝わる音楽である。仏暦2542年の国家教育法にも上記のように記述されている。

ゴングライワットウイフタマエ学校は、農村文化に囲まれた学校で、仏教学校としての考え方に沿って運営されており、「戒（かい）、定（じょう）、慧（え）」の三学の原則に基づいて知識を授け、生徒指導を行なっている。

แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เรื่องมังคละเกรีศรีสุโขทัย โรงเรียนก
โกรลครวิทยา ได้จัดทำขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว
เป็นภาษาจีน และ ภาษาญี่ปุ่น ในการแสดงมังคละในโอกาสต่าง ๆ

- 「教師ができれば、生徒は上手にできる」という、先生と学校とともに生まれる至福の世界
- 「学習を愛し、先生や学校と楽し生徒」という、生徒と保護者とともに生まれる至福の世界
- 「タイの子供たちの言葉の言い伝えを次世代に伝えていくことに喜びを感じ、情熱を持つ村社会」という、村社会とともに生まれる至福の世界

มังคละเกรีศรีสุโขทัย

Mang Khala Pheri Si Sukhothai
マンカラ ペーリースイー スコータイ

ดนตรีที่งดงาม สะท้อนวิถีชีวิตในชนบทสุโขทัย...
ผู้ใจบุญแห่งความสุข

โดย...การนำของ... ดร.คุณฤดี สีตลาร่างค์
โรงเรียนกโกรลครวิทยา อำเภอองโกรลคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัยเขต 1
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

<http://schoolobec.go.th/kongkraitat>

มังคละเกรีศรีสุโขทัย

Mang Khala Pheri Si Sukhothai

ตามประวัติศาสตร์สุโขทัย(รุ่งอรุณแห่งความสุข) เป็นอาณาจักรแห่งแรกที่แสดงถึงความเจริญ และปัจจุบัน ได้รับการยกย่องจาก UNESCO ให้เป็นเมืองมรดกโลก ในนั้นมีป้อมปราการ ในนามมีชื่อว่า ตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ในหัตถ์ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช หลักที่ 1 เล่าความเป็นมาของสุโขทัยที่แสดงถึงประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่งดงามเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข มีการละเล่นมังคละเป็นการละเล่นพื้นบ้าน สืบมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งใช้ประโคมและเป่าในงานต่างๆ บนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง มีผู้ช่วยวัฒนธรรมชาว ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

โรงเรียนกโกรลครวิทยา ถูกล้อมรอบไปด้วยวัฒนธรรม สังคมเกษตรกรรม ได้บริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ บูรณาการ

การจัดการเรียนรู้ และดูแลนักเรียน ด้วยหลักไตรสิกขา “ศีล สมาธิ ปัญญา”

นำมังคละมาบูรณาการในการเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ สืบสานภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของท้องถิ่น รักอันดี นำไปสู่การเป็นคนที่ คนเก่ง และมีความสุข

มังคละ...สู่ความมั่งคั่งรุ่ง...ของชาวสุโขทัย

- มังคละที่เกี่ยวกับคุณครู โรงเรียน “ครูทำดี นักเรียนรักทำดี”
- มังคละที่เกิดกับนักเรียนผู้ปกครอง “นักเรียนรักเรียน” ขึ้นใจครูและโรงเรียน”
- มังคละที่เกี่ยวกับชุมชน “ชุมชนมีสุขขึ้น สนใจให้สืบสาน ด้านนามังคละรักดีไทย”

Mang Khala Pheri Si Sukhothai

Sukhothai,Dawn of Happiness, is a province and it was the first Kingdom of Thailand.Nowadays it is announced as a World Cultural Heritage site by UNESCO.

แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เรื่องมังคละเกรีศรีสุโขทัย ที่โรงเรียนกโกร
ลครวิทยา ได้จัดทำขึ้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อเผยแพร่ แก่
นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในการแสดงมังคละในโอกาสต่าง ๆ

Mang Khala is a small drum used in a music band together with other musical instruments in order to entertain and lead processions. The performance and

rythm are diverse. Mang Khala was first introduced in the Sukhothai period and is still being played today.

Kongkraitatwittaya School is in the Kongkraitat District, situated in the agricultural community. One of the school's policies is following the Buddhist Path, namely Three Qualities-morality,concentration,and wisdom.

As a result, it is integrated with the learning procession in order that the students preserve folk wisdom and love for their hometown. This will lead students to be good, intellectual and happy.

Amazing Mang Khala of Sukhothai

Amazing for all, “teacher makes use of it and the students benefit from it.”

Amazing for students and parents,“students love learning so teacher are happy.”

Amazing for the community,“ the community is delighted that students conserve local wisdom. Such amazing Thai youth.”

แบบประเมินผลการวิจัย
ที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑
ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ชื่อผลงานวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละ
จังหวัดสุโขทัย กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”
ผู้รับทุนวิจัย นายสมศักดิ์ ลิขสิทธิ์

ข้าพเจ้า.....ที่ปรึกษาโครงการวิจัยดังกล่าว
ได้พิจารณาตรวจสอบผลงานวิจัยของ นายสมศักดิ์ ลิขสิทธิ์ แล้ว มีความเห็นดังนี้

- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับดีเยี่ยม เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับดี เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับผ่าน เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัย ยังต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....

ความเห็นอื่นๆ

.....
.....
.....
.....

(.....)

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ภาพกิจกรรม

เชิญคณะกรรมการวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิรวมประชุม เพื่อให้คำแนะนำและสรุปผลการดำเนินงาน
ในการลงพื้นที่ทำการวิจัย

ภาพกิจกรรม

ลุงเอ เพ็ชร ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแสดงม้งคละกำลังทำพิธีการขออนุญาตครูในการแสดง เพื่อแสดงโชว์ในการเล่นม้งคละคณะวิจิษฐ์ได้รับชม

ภาพกิจกรรม

คณะวิจัยได้ลงพื้นที่ได้จัดทำเวทีประชาคมรองรับการทำวิจัยที่ตำบลกกแรต
อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

ภาพกิจกรรม

โล่รางวัลชนะเลิศการประกวดมังคละจังหวัดสุโขทัย ของวง "ตากับหลาน"
ในงานลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ประจำปี ๒๕๕๐

ภาพกิจกรรม

กลุ่มเยาวชนได้แสดงละครประกอบ เพื่อสื่อให้เห็นถึงเป้าหมายของงานการแสดง
ครั้งแสดงถึงการขอทำนายศรียาขอไหว้ครู และมอบตัวเป็นศิษย์

ภาพกิจกรรม

การร้องเพลงประกอบการแสดงม้งคละ เป็นการประยุกต์สื่อให้ผู้ชมรับทราบถึงประวัติการแสดงม้งคละ หรือเป้าหมายของการแสดงในงานนั้นๆ ที่ไปร่วมกิจกรรม

การศึกษาวិจัยเรื่อง

“การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับการแสดงมังคละจังหวัดสุโขทัย
กรณีศึกษาตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”

คณะผู้วิจัย ประกอบด้วย

(๑).	รองศาสตราจารย์ ดร.มังกร ทองสุขดี	ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย
(๒).	นายสมศักดิ์ ลิขสิทธิ์	วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย
(๓).	นายสมภพ เพ็ญจันทร์	ครูเชี่ยวชาญ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย
(๔).	ดร.ดุขมูี สีสตวรรษ	ผู้อำนวยการโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
(๕).	นายประทีป สุขโสภ	ศิลปินดีเด่นจังหวัดสุโขทัย
(๖).	นางอังคณา ศรีสมุทร	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
(๗).	นางเพ็ญทิพย์ เชี่ยวฤทธิ์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
(๘).	นางปรีชญา พรหมชู	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
(๙).	จำสืบทวีศรีวัฒน์ บุญฉัตรกุล	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
(๑๐).	นางสาวปริศนา มณีวงศ์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
(๑๑).	พันจ่าอากาศเอกสุรพันธ์ เจริญทรัพย์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
(๑๒).	นายสุวัฒน์ สุวรรณโรจน์	ศิลปินดีเด่นจังหวัดสุโขทัย
(๑๓).	นางอัจฉรา บริสุทธิ์	ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
(๑๔).	นายวันชัย บุญญา	ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย
(๑๕).	นายสมพร นาคนาคินทร์	ครู คศ.๓
(๑๖).	นายวิชัย เพิ่มพูน	นายกเทศมนตรีตำบลบ้านสวน
(๑๗).	นายเชยศักดิ์ ถาละถี	นายกเทศมนตรีตำบลบ้านกล้วย
(๑๘).	นายอำภร รัตเลิศ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต
(๑๙).	นายสวาท ไตรจริง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระเจง

ผู้ช่วยผู้วิจัย

(๑).	นางจิรวรรณ ศรีสกุล	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
(๒).	นางน้ำเงิน ศรีสุขวัฒนกุล	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
(๓).	นายกิตติภัณฑน์ น้อยยม	ครูช่วยสอน โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
(๔).	นายมานะ รุ่งสว่าง	พนักงานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสมพร นาคนาคินทร์
เกิดเมื่อ	๒๙ ธันวาคม ๒๕๙๘
สถานที่เกิด	อำเภอ สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๒/๑ ซอย องค์การทรัพย์สิน อำเภอ สวรรคโลก จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	ครู ระดับ คศ.๓ (ชำนาญการพิเศษ)
สถานที่ทำงาน	โรงเรียน อนุบาลศรีนคร ตำบล ศรีนคร อำเภอ สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ๖๕๑๘๐
ประวัติการศึกษา	ม.๓ โรงเรียน สวรรคค่อนันต์วิทยา ป.ศส. วิทยาลัยพิบูลย์สงคราม คบ. วิทยาลัยพิบูลย์สงคราม (เอกภาษาไทย) กศ.ม. จิตวิทยาการแนะแนว มศว.ประสานมิตร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายประทีป สุขไธภา
เกิดเมื่อ	๖ เมษายน ๒๕๔๙
สถานที่เกิด	ตำบล ย่านยาว อำเภอ สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๘๒/๘ หมู่ ๒ ตำบล ย่านยาว อำเภอ สวรรคโลก จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	ข้าราชการบำนาญ
สถานที่ทำงาน	๘๒/๘ หมู่ ๒ ตำบล ย่านยาว อำเภอ สวรรคโลก จังหวัด สุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ม.๖ โรงเรียน สวรรค์อนันต์วิทยา ป.กส. วิทยาลัยครูพิบูลย์สงคราม พิษณุโลก พ.บ. จิตรวิทยาการแนะแนว กศ.บ. มศว. พิษณุโลก (เอกภาษาไทย) ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม พิษณุโลก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายเชยศักดิ์ ฤกษ์ดี
เกิดเมื่อ	๒ ตุลาคม ๒๕๐๐
สถานที่เกิด	ตำบล เมืองเก่า อำเภอ เมืองสุโขทัย จังหวัด สุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๒๓๓/๓ หมู่ ๒ ตำบล บ้านกล้วย อำเภอ เมือง จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นายกเทศมนตรี ตำบลบ้านกล้วย
สถานที่ทำงาน	เทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	อนุปริญญา สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตสุโขทัย วิทยาลัยชุมชนสุโขทัยธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสุวัฒน์ สุวรรณใจณ์
เกิดเมื่อ	๑๙ มีนาคม ๒๕๕๙
สถานที่เกิด	ตำบล บ้านสวน
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๗๓/๒ หมู่ ๔ ตำบล บ้านสวน อำเภอ เมือง จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	ศิลปินดีเด่น จังหวัดสุโขทัย (ด้านการแสดงมโนละคร)
สถานที่ทำงาน	๗๓/๒ หมู่ ๔ ตำบล บ้านสวน อำเภอ เมือง จังหวัด สุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ป. ๔ โรงเรียน วัดฤทธิคำหมื่นปทุมมานุสรณ์ ตำบล บ้านสวน อำเภอ เมือง จังหวัด สุโขทัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	ดร. ดุษฎี สีตลวรารงค์
เกิดเมื่อ	๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๕
สถานที่เกิด	จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๑๔๗/๑๒ หมู่ ๔ ตำบล ไกรกลาง อำเภอ กงไกรกลาง จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	ผู้อำนวยการโรงเรียนกงไกรลาศวิทยา
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนกงไกรลาศวิทยา หมู่ ๔ ตำบล ไกรกลาง อำเภอ กงไกรลาศ จังหวัด สุโขทัย ๖๕๑๗๐
ประวัติการศึกษา -	การศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
-	การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
-	ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายวิจัย เพิ่มพูล
เกิดเมื่อ	๔ กรกฎาคม ๒๕๐๕
สถานที่เกิด	ตำบล บ้านสวน อำเภอ เมือง จังหวัด สุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๔๑๘/๙ หมู่ที่ ๒ ตำบล บ้านสวน อำเภอ เมือง จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านสวน
สถานที่ทำงาน	เทศบาลตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา -	ม. ๓ โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม
-	ปวช. วิทยาลัยเทคนิคบ้าน
-	ศศบ.(พัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสวาท ไตจริง
เกิดเมื่อ	๑๕ พฤษภาคม ๒๕๙๕
สถานที่เกิด	ตำบล ปากน้ำ อำเภอ สวรรคโลก จังหวัด สุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๘๐/๕ หมู่ ๓ ตำบล คลองกระเจง อำเภอ สวรรคโลก จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระเจง
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกระเจง อำเภอ สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ๖๔๑๔๐
ประวัติการศึกษา -	ม. ๓ การศึกษานอกโรงเรียน
-	ม. ๖ การศึกษานอกโรงเรียน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางเพ็ญทิพย์ เขียวฤทธิ์
เกิดเมื่อ	๖ ตุลาคม ๒๕๐๐
สถานที่เกิด	จังหวัด พิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๙๙/๒ หมู่ ๘ ตำบล สามเรือน อำเภอศรีสำโรง จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต (การแนะแนวการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวปริศนา มณีวงศ์
เกิดเมื่อ	๓ ตุลาคม ๒๕๑๒
สถานที่เกิด	จังหวัด สุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๑๖๓/๒ หมู่ ๓ ตำบล ทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัด สุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต (การบริหารทั่วไป) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางปรีชญา พรหมชู
เกิดเมื่อ	๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗
สถานที่เกิด	จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๑๒๓/๑๑๐๔๐ หมู่ ๒ ค่ายพระเอกาทศรถ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัด พิษณุโลก
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (การสื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางอังคณา ศรีสมุทร
เกิดเมื่อ	๕ สิงหาคม ๒๕๐๒
สถานที่เกิด	๑๓ หมู่ ๑๐ ตำบลสารจิตร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๔๙/๒๕ หมู่ ๑๓ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสมศักดิ์ ลิขสิทธิ์
เกิดเมื่อ	๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕
สถานที่เกิด	จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๕๕/๑๕ หมู่ ๑๓ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางอัจฉรา บริสุทธิ์
เกิดเมื่อ	๒๖ สิงหาคม ๒๕๙๖
สถานที่เกิด	ตำบลคลองตาล อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๔๙/๓๔ หมู่ ๓ ตำบลย่านยาว อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต ๒ ตำบลเมืองสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ม.๖ โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์ ป.กส.(เอกภาษาไทย) วิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (คณิตศาสตร์) วิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก ปริญญาโทการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายอำภร รัตเลิศ
เกิดเมื่อ	๓๐ มิถุนายน ๒๕๙๖
สถานที่เกิด	ตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๕๗ หมู่ ๘ ตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลกกแรต ตำบลกกแรต อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ม.๓ กศน.องไกรลาศ ม.๖ กศน.องไกรลาศ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	พินิจอากาศเอกสุรพันธ์ เจริญทรัพย์
เกิดเมื่อ	๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๖
สถานที่เกิด	ตำบลเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๓๒๒/๑ หมู่ ๓ ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ปวช. โรงเรียนช่างฝีมือทหาร ปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	จำสิปตรีศิริวัฒน์ บุญฉัตรกุล
เกิดเมื่อ	๑ มกราคม ๒๕๑๓
สถานที่เกิด	ตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๘๓/๒ หมู่ ๗ ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย (อาคาร ๑) ชั้น ๒ ถนนนิกรเกษม ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ม.๓ โรงเรียนแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ม.๖ โรงเรียนทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช นักเรียนนายสิบเหล่าทหารราบรุ่น ๒๑/๓๑ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล รองศาสตราจารย์ ดร.มังกร ทองสุขดี
เกิดเมื่อ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๗
สถานที่เกิด อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน ๑๙๐/๓ ถนนวิเชียรจันทน์ ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่ ข้าราชการบำนาญ
สถานที่ทำงาน ๑๙๐/๓ ถนนวิเชียรจันทน์ ตำบลธานี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ประวัติการศึกษา - ปป.(หลักสูตรเร่งรัดของ ศธ.พ.ศ.๒๕๙๖)
- วท.บ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ม.สมัครสอบ พ.ศ.๒๕๐๒
- M.Ed.in Science Education (Kent State University)
- M.Ed.in Administration and Supervision (Kent State University)
- M.Ed.in Science Education (University of Southern California)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสมภาพ เพ็ญจันทร์
เกิดเมื่อ	๙ มิถุนายน ๒๕๐๒
สถานที่เกิด	ตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๘๘ หมู่ ๓ ถนนวิเชียรจำนงค์ ตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
ตำแหน่งหน้าที่	ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	- ปนส.นาฏศิลป์ชั้นสูง วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ - คบ. (เอกสังคมศึกษา) วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก - คม. (อุดมศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายวันชัย บุญญา
เกิดเมื่อ	๑๔ เมษายน ๒๕๓๒
สถานที่เกิด	ตำบลคลองกระเจง อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๗๒/๓ หมู่ ๘ ตำบลคลองกระเจง อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย
ตำแหน่งหน้าที่	ศิลปินพื้นบ้าน ด้านการแสดง
สถานที่ทำงาน	๗๒/๓ หมู่ ๘ ตำบลคลองกระเจง อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย
ประวัติการศึกษา	ม.๓ กศน.สุวรรณคโลก